

WALDORF ÚJSÁG - GÖDÖLLŐ

Dióhéj

2025 János nap

TARTALOM

Forgács Erzsébet: Beköszöntő

Pedagógia és művészet

Forgács Erzsébet: Gondolatok a térről, avagy teret nyerni a világban

Christof Wiechert újra iskolánkba látogatott

Peter Guttenhöfer: Pedagógiai tartomány – Kuntz Orsolya fordítása

Farkas Éva Józsa: A rend és tisztaság térteremtő ereje

David Sobel: Gyermek és természet – Németh Eszter fordításában

Karl-Dieter Bodack: Konfliktusok megoldása az éteri erők modelljével – Skoda Mercédesz fordítása

Arcok

Interjú Freigang Krisztiánnal

Búcsúzó nyolcadikos családjaink írásai

Iskolai élet

Rábel-Nagy Ágnes írása a hatodikos színdarab-bemutatóról

Képben vagyunk – Kertész Erzsi, Kecskés Judit és hetedikes diákok írásai

Évesmunkák

Közösségi élet

Steiner Melinda: A közösség hálóját szőjük

Nyolcadikos visszatekintések

Hétsport Gödöllőn – Bakács Veronika írása

Kitekintő

Horváthné Gfellner Csilla: Országos Waldorf Óvodapedagógus Találkozó És Konferencia a Gödöllői Waldorf Iskolában

IASWECE találkozó az iskolánkban – Kiss Joli írása

BEKÖSZÖNTŐ

„Te anyagot szültél, én tért nyerék."

(Madách Imre: Az ember tragédiája)

János-időszak van, melynek a nyári napforduló és Szent Iván napja jelöli ki csúcspontját az évkör tengelyén. Ezek a kozmikusan meghatározott nagy fordulópontok lehetővé teszik, hogy küszöböket lépjünk át olyan terekbe vezető ajtókon, kapukon, amelyek sosem nyílnának ki a hétköznapi, „földhöz ragadt" létállapotunkban.

Wagner Parsifal című operájában Gurnemanz azt mondja a tudatosodás küszöbén álló – a még „tiszta balga" – Parsifálnak: „Fiam, ez itt a térré vált idő." Itt az öreg, bölcs lovag is az időnek egy szent, univerzális megnyilvánulási formájára gondol, amikor az „egyszer volt, hol nem volt" téren- és időnkívüliségéből a földi fizikaiság határmezsgyéjéhez érkezik a beavatási útját járó hős.

Fontos mérföldkő ez, hisz az ember nem volt mindig a földi lét börtönébe zárva. Szelleme a kozmosz nagy térségeiből érkezett. Az atlantiszi kor embere még az egész kozmosz polgára volt. Szelleme nem volt teljesen az anyag foglya, ezért számára tér és idő köteléke nem létezett. A mindenség időtlenségéből fokozatosan sűrűsödtünk egy fizikai test burkának lehatárolt terébe, hogy belakva ezt a teret lassan birtokba vegyük a minket körülvevő környezetünket is. Ezzel egyidejűleg saját, individuális lelki-szellemi terünk egy szociális tér polgárává is vált. Földrajzi helyünk, helyzetünk kijelöl egy kultúrális teret is, szocializációnk közegét.

A tér és az idő egybefonódott hálója átszövi az egész Világmindenséget. Térbeli terjeszkedésünk nem választható el az időbeliségtől: a teret és az időt egymás függvényében ragadhatjuk meg. Simone Weil szavaival: „Latrokként tér és idő keresztjére vagyunk mi verve emberek."

A tér a filozófiának a létezés, az anyag, a mozgás, az idő fogalmával összekapcsolódó alapkategóriája. Tartalmát, jelentését egyrészt a mindennapi tapasztalatból, másrészt a legkülönbözőbb tudományágak eredményeiből nyeri. Albert Einstein relativitáselmélete leszámolt az abszolút idővel, és a tér három koordinátája mellé felvette negyediknek az időt, s ettől kezdve beszéltek egységes tér-idő dimenzióról.

Megfogható és megfoghatatlan, valóságos és jelképes határok választják el a külső és belső, a lenti és fenti teret egymástól, összekapcsolódva a mögöttünk és az előttünk állóval, amely már az időbeliséggel is szorosan összefügg. Ezt többnyire egy térben megjeleníthető, lineális idővonalnak képzeljük el, de ez az időnek csak a mennyiségi jellegét veszi figyelembe. A régi korok emberei még az idő minőségét tekintették fontosabbnak. A görögöknél kronosznak nevezték az idő folyását, a múlt, jelen és jövő egymásutánját. Ezzel a mennyiségi,

múló idővel szemben (vagy mellett) állt a minőségi idő – kairosz –, az a döntő jelentőségű idő, mely a sorsot meghatározó döntés lehetőségét hordozza magában. Az archaikus népek a mitikus eseményeket nem történelminek, hanem időtlenül érvényesnek tartották.

A nagy fordulópontok valódi megélésével egyszerre érzékelhetjük mindkét időminőséget, hogy valamilyen rejtélyes csoda folytán átléphetünk egy magasabb dimenzióba. Ez már egy földöntúli tér, az univerzum örökkévaló birodalma, ahonnan érkeztünk. Rudolf Steiner szerint: „Jó dolog, ha az embernek néha eszébe jut, hogy ő egy mikrokozmosz, és hogy bizonyos tapasztalatokra fogékony lehet, ha megnyitja magát a makrokozmosz felé." Ehhez tudatunknak bele kell tágulni a kozmikus térbe, vagyis oda kell hagynunk a mindent kontrollálni akaró, matériához kötött, éber állapotunkat. Egyfajta álomtudatban nyerhetjük el a bebocsátást, mint a téli napfordulón Olaf Osteson, vagy a Szent Iván éji álom szereplői a nyári napfordulón.

De miként valósulhat ez meg? Csak ha képesek vagyunk visszahúzódni saját belső terünkbe a kairosz lecsendesítő pillanataiban, akkor tudunk kapcsolódni ahhoz a varázslatos időhöz, amikor közelebb kerül az Ég a Földhöz. És akkor lehetőségünk nyílik arra, hogy mi is átéljük a „csodát", hogy hidat képezhetünk a mikrokozmosz és a makrokozmosz között, hogy felfedezzünk magunk körül és magunkban valami lényegit, valami gazdagítót.

Ha nem csak a fizikai térben mozgunk, ha meg tudunk állni a rohanó mindennapokban, akkor tudunk elindulni a másik irányba, hogy belső terünk nyugalmában észrevegyük: kitárult a kapu, amely nem elválaszt, hanem összeköt.

Forgács Erzsébet

PEDAGÓGIA ÉS MŰVÉSZET

GONDOLATOK A TÉRRŐL, AVAGY TERET NYERNI A VILÁGBAN

Mottó: „A keletiek szerint a szívünk mélyén rejlő tér semmivel sem kisebb, mint a külső, napokkal, bolygókkal, galaxisfürtökkel teleszórt végtelenség. Sőt, ezek a terek valamiképp megfelelői, tükörképei, ikertestvérei egymásnak. Ilyenkor lehetetlen nem érezni, hogy bár véges anyagi teste van, lelke révén mennyire végtelenre van hangolva."
(Simai Mihály)

Nyár van. „Ez az az időszak, amikor a külső makrokozmosz a legnagyobb hatást gyakorolja a földre, a nyári napforduló, a nyárközép ideje.

Tudjuk, hogy csak egy materialista szemléletmód képes elhinni, hogy a világrendben az ember az egyetlen gondolkodással, érzéssel és akarattal felszerelt lény, míg egy szellemi nézőpontnak el kell ismernie, hogy ahogyan léteznek az emberi szint alatti lények, úgy léteznek a gondolkodás, érzés és akarat emberi szintje feletti lények is. Az emberi lény akkor élheti bele magát ezekbe a lényekbe, ha mikrokozmoszként elmerül a makrokozmoszban. Ebben az esetben azonban a makrokozmoszról nemcsak mint a tér makrokozmoszáról kellene beszélnünk, hanem mintha az idő folyása is jelentőséggel bírna a kozmikus életben. Ahogyan ahhoz, hogy a szellem fényét meggyújtsa magában, amikor le akar ereszkedni saját

Kiss-Pekli Piroska, 3. osztály

lelke mélységeibe, az embernek el kell zárkóznia minden benyomástól, amit a környezete az érzékeire gyakorolhat, és mintegy sötétséget kell teremtenie maga körül azáltal, hogy elzárja érzékszervi érzékelését; ugyanígy a szellemnek, amelyet a föld szellemének nevezhetünk, el kell zárkóznia a kozmosz többi részének benyomásaitól. A külső kozmosznak a legkevésbé kell hatnia a földi szellemre ahhoz, hogy a földi szellem képes legyen a belső erőit összpontosítani. Mert akkor fognak felfedezésre kerülni azok a titkok, amelyeket az embernek a földszellemmel együtt kell felfedeznie, mert a földet mint földet elválasztották a kozmosztól." (Rudolf Steiner: GA 275)

Vígh Borka, 3. osztály

Erről az elválasztottságról ír Hartay Csaba, jellemző képet adva korunk szemléletéről:

„Egy cellában mindenhol te magad vagy. Te magad vetülsz a falakra, az ágyra, a plafonra, te vagy a tér és a moccanatlan idő."

Hogy megértsük a térhez való viszonyunk alakulását az idők változásában, próbáljuk meg meghatározni, mi is a tér valójában. A tér egyszerre elvont fogalom és materiális valóság. Elvont, mert a tér akkor is értelmezhető, ha az anyag lététől elvonatkoztatunk. És ahogy ezen elmélkedtem, mindenekelőtt ismét a magyar nyelv csodálatos kifejezőerejével szembesültem. Én mindvégig csak főnévként értelmeztem, de a magyarban igeként is megjelenik! És mennyiféle jelentést adnak neki az igekötők: letér, betér, kitér, áttér, megtér, eltér, visszatér, rátér! Az igei alak a térben való elmozdulást jelenti, s ez már az időbeliséghez kötődik. Tehát a statikus főnévi alakban együtt van tér és idő!

Aztán – a teljesség igénye nélkül – arra próbáltam ránézni, hogy mennyiféle kontextusban jelenik meg manapság a tér fogalma, mivel ebben érhetők tetten a térnek – nemcsak mint pusztán fizikainak – a lelki-szellemi szintű, már átvitt értelemben is használt fogalmi alakjai. Ez a változás leginkább talán a perspektíva megjelenésével mutatkozik meg. A perspektíva fogalmát először az ókori görögök, majd az itáliai reneszánsz művészek fejlesztették ki és alkalmazták a térbeli mélység ábrázolására művészeti alkotásaikban. A perspektíva

elmélete a festészetben és építészetben új korszakot nyitott: lehetővé tette a háromdimenziós tér érzékeltetését kétdimenziós felületeken. Azóta a perspektíva kulcsszerepet játszik nemcsak a művészetben, hanem a mindennapi döntéshozatal és problémaértelmezés különböző területein is, mivel megváltoztatja, hogy hogyan látunk és értünk meg különböző helyzeteket. Behozza a távlatokban való gondolkodást, és azzal, hogy jövőképet is feltételez, ugyancsak összekapcsolódik az idővel. A színperspektíva pedig árnyalni képes mindezt a szubjektív látásmódunkban is.

A perspektivikus szemlélet alkalmassá tesz a nézőpontváltásra, és ez döntő módon befolyásolja az *interperszonális tér* alakulását is azzal, hogy képessé válunk mások szempontjainak figyelembevételére. Ez az empátia alapja. Ebből fakadóan beszélnek a pszichológusok és a mentálhigiénés szakemberek a *köztes térről*, amely az Én és a Te között formálódó, létesülő új lehetőségének a *szent tere*: a Mi – materiálisan már nem megragadható – befogadó kelyhe.

Ugyanakkor ezt a köztes teret ma erősen befolyásolja a kibertér, mely olyan *virtuális teret* eredményezett, ahol a *mozgástér* lekorlátozódik, az *individuális tér* sokszor beszűkül. Coachok, mediátorok, trénerek segítségére van szükség, mert a hálózatba ágyazott individualitás eszméje szinte követelmény lett, az *életterünk* totális átalakítójává vált. Megváltozott a *szociális tér* is, és ennek eredményeként a tér társadalmi folyamatokra gyakorolt hatása.

Szükségszerűen mind többen kezdtek a térbeliség és a társadalmiság viszonyával foglalkozni. Az út a földrajzi, geometriai tértől vezetett a matematikai, fizikai vizsgálódásokon át az egyre elvontabb filozófiai, pszichológiai elemzésekhez. A 20. század második felétől a nyugati társadalom- és bölcsészettudományokban úgynevezett térbeli vagy téri fordulat zajlott le: a különböző tudományos területek „hagyományos" kérdésfelvetéseiben előtérbe került a térrel való foglalatosság. Berger Viktor szociológus 2018-ban „Térré szőtt társadalmiság: A tér kategóriája a szociológiaelméletekben" címmel írt könyvet. Bevezetőjében rámutat, hogy „az emberi lét alapvető mozzanata a térbeliség dimenziója", és ez a szociológia elméleteiben is megjelenik, úgy mint a tér mint társadalmi folyamat értelme-

Csörnyei Bálint, 3. osztály

zésére használt fogalom. Foglalkozik többek között Henri Lefebvre elméletével is, miszerint minden társadalom egy sajátos tértípussal rendelkezik. Vagyis összefüggés van a társadalmi viszonyok és a terek között.

De több olyan térkoncepcióval is megismertet, amelyek e kérdéskört a művészetek oldaláról közelítik meg. Kiemeli Georg Simmel felfogását, aki egyfelől a térnek a szigorú értelemben vett szociológiáját nyújtja, tehát azt vizsgálja, hogy a társadalmi tevékenységek révén hogyan jönnek létre a térbeli formák, és az így kialakult térbeli formák hogyan hatnak vissza a társadalmi cselekvésre. Simmel azonban a terek esztétikáját is szemléli, legalábbis észleletelméleti megközelítésben. Nagyon érzékenyen foglalkozott olyan problémákkal például, hogy hogy jelennek meg olyan alapvető térbeli képződmények, mint híd vagy ajtó, melyeket az összekötöttség és elválasztottság metaforájaként is felfedezhetünk a különféle művészeti ábrázolásokban.

Ebben az értelemben beszél Kahlil Gibran „A prófétában" a házról mint testünk fizikai, lelki és szellemi teréről, spirituális összegzését adva egy kitágított tér-szemléletnek:

Akkor egy kőműves állott elő, és mondá: Beszélj nekünk a Házakról.
És ő válaszolt, és ezt mondotta:
Építhettek elképzelt hajlékot a vadonban, és építhettek házat belül a város falain.
Mert miként hazatértek szürkületkor, úgy tér meg a bennetek lakozó vándor is, aki mindig távoli és magányos.
A te házad a te nagyobbik tested.

Megnövekszik a nap fényében, és álomra szenderül az éj csöndességében, és álma nem álomtalan. Nem álmodik-e a házad? És álmában nem hagyja-e el a várost, nem lép-e át erdőbe, hegytetőre?

Vajha tenyerembe gyűjthetném házaitokat, és szétszórhatnám erdőn és mezőn.
Volnának a völgyek a ti útjaitok, a zöld ösvények az utcák, hogy egymást szőlőskerteken át kereshessétek fel, és ruhátokban a föld illatával járjatok. De ez még nem lehet így.
Atyáitok félelmükben túlontúl közel gyűjtöttek össze benneteket. És ez a félelem kitart még. Hajlékotokat egy ideig falak választják el földjeitektől.

És mondjátok meg nékem, Orfalisz lakói, mitek van ezekben a házakban? Mi az, amit erős ajtókkal óvtok?
Van-e békétek, az a csöndes akarat, amely megmutatja erőtöket?
Vannak-e emlékeitek, azok a fénylő ívek, melyek az elme csúcsai között feszülnek át?
Van-e otthonotokban szépség, mely a szívet a fából, kőből faragott tárgyaktól a szent hegyig vezeti?
Mondjátok meg nekem, megvannak ezek a ti házaitokban?
Vagy csupán kényelem van és a kényelem utáni vágy, az az alattomos dolog, mely vendégként lép a házba, s ott előbb gazdává, majd kényúrrá válik?

Úgy van, idomárrá válik, és szigonnyal és korbáccsal nagyobb vágyaitok bábjaivá tesz benneteket.

Dobos Csongor, 3. osztály

Habár a keze selyem, ám a szíve vas.
Csupán azért ringat benneteket álomba, hogy az ágyatok mellett állva kacagjon a test méltóságán.
Gúnyt űz egészséges érzékeitekből, és mint törékeny edényeket, pehelyágyba fekteti őket.
Bizony mondom, a kényelem iránti vágy megöli a lélek szenvedélyét, s vigyorogva kíséri a temetési menetet.

Hanem ti, a tér gyermekei, ti nyugalmatokban nyugtalanok, ti nem estek csapdába, nem juttok idomár kezére.
Házatok nem horgony lesz, hanem árboc.
Nem lesz csillogó bevonat, mely a sebet takarja, hanem szemhéj, mely óvja a szemet.
Ti nem fogjátok szárnyaitokat összezárni, hogy az ajtókon áthaladjatok, nem hajtjátok le fejeteket, hogy a menynyezetbe ne ütődjék, nem fogtok félni a lélegzéstől, nehogy falaitok megrepedjenek és leomoljanak.
Nem kriptákban fogtok lakozni, melyet a holtak emeltek az eleveneknek.
És bár pompás lesz és fenséges, házatok mégsem fogja titkotokat megtartani, sem gátját vetni vágyaitoknak.
Mert ami bennetek határtalan, az mind az ég palotájában lakik, melynek kapuja a hajnali pára, ablakai pedig a dalok és az éj csöndje.

Forgács Erzsébet

CHRISTOF WIECHERT
ÚJRA ISKOLÁNKBA LÁTOGATOTT

Egy szerencsés véletlen folytán kerültünk kapcsolatba Christof Wiecherttel 2000 őszén. Amikor teljesen ismeretlenül felhívtam, azonnal készségesen vállalkozott arra, hogy eljöjjön hozzánk és tanácsadó tanárként segítse az akkor induló gimnáziumi tagozatunk és egyben iskolánk működését. Máig is él bennem a remek hangulatú telefonbeszélgetés, már akkor megmutatkozott Christof barátságos, közvetlen lénye. Amikor aztán György Imrével érte mentünk a repülőtérre (húszéves Volkswagenével), nagyon izgultunk, hogy vajon megismerjük-e, és milyen is ő valójában. De rögtön megnyugodtunk, amikor sikerült megtalálnunk egymást, mert a közvetlen, baráti hangulat már első pillanattól jelen volt a személyes találkozáskor is, és az akkor még kerteken át vezető, hosszú úton rögtön belevágtunk a közepébe... Akkor tudtuk meg, hogy ő nemzetközileg nagy tekintélynek örvend, már háromszor végigvitt egy osztályt osztálytanítóként (ami akkor nekünk még teljesen elképzelhetetlennek tűnt), nem sokkal látogatásunk után a Pedagógia Szekció vezetője lett Dornachban.

Közel egy hetet töltött akkor nálunk és a legapróbb részletekbe menően kitért iskolánk működésére. Mély barátság szövődött közöttünk (egészen odáig, hogy Miklós hótaposó gumicsizmát is beszerzett neki, mert ilyesmi nem volt Hollandiában), amihez nagyban hozzájárult Ruszkay Andrea és családjának vendégszeretete. Azóta is náluk száll meg, ha Gödöllőre látogat.

Megígérte, hogy szívesen visszajön hozzánk, de jelezte felénk, hogy a jövőben nem fog menni, hogy egy iskola kedvéért ilyen hosszú időt nálunk töltsön – mondanom sem kell, hogy az első látogatás grátisz volt, de aztán közreműködésével a holland IONA Stiftingtől kaptunk támogatást a látogatásaihoz. Tanácsára ugyanettől az alapítványtól kaptunk – ha jól emlékszem – 10 millió Ft-ot, ami akkor óriási összeg volt, egy új szint

építéséhez az iskola tetejére (amihez férjem, Dallmann Péter el is készítette a terveket), de akkoriban szereztük meg (ingyen) a tornasátort, aminek viszont a szakszerű telepítéséhez, alapozásához fel kellett használnunk ezt az összeget.

No de visszatérve Christof első látogatására: azt tanácsolta, hogy legközelebb szervezzünk össze több iskolát is, akikhez ellátogathat, persze velünk együtt, így könnyebben elengedik majd újra Magyarországra. Ezt meg is tettük, továbbá elindítottuk a vezetésével a tanévelőkészítő műhelyeket Waldorf-tanárok részére augusztus végén több éven át, aminek iskolánk adott otthont. Aztán – amint azt az ő írásában is olvashatjuk –, együttműködésünk lazább lett. Utoljára 2012-ben hívtuk segítségül, hogy adjon tanácsot a gimnáziumi tagozatunk folytatásával kapcsolatban.

Így most hosszú évek után különösen megindító volt, hogy újra ellátogatott hozzánk. Nagyon jó érzés volt, hogy „ott folytattuk, ahol abbahagytuk", régi barátként tért vissza hozzánk. Előadásai, bölcs tanácsai, meglátásai most is nagyban segítettek bennünket. Nagy öröm, hogy ő is tollat ragadott, és leírta nekünk a látogatása során szerzett élményeit és hogy milyennek látja iskolánkat ennyi év elteltével, amit az alábbiakban olvashattok Kuntz Orsolya fordításában. Igazi megtiszteltetésnek érzem és ugyanakkor hálával tölti el szívünket, hogy egy ilyen nagy tekintélyű és tudású, csodálatos emberrel kapcsolatban lehetünk, és biztos vagyok benne, hogy viszi tovább iskolánk jó hírét.

Kecskés Judit

Egy régi szerelem újraéledt

Nagy öröm volt számomra, hogy hosszú idő után újra Gödöllőn lehetek. És még jobban örültem, amikor sok olyan kollégával találkoztam, akiket még „a régi időkből" ismertem. Hogy mi az a „régen"? Hogy ezt kiderítsem, segítségül hívtam a régi naplóimat. Ezek szerint 2000 decembere és 2003 augusztusa között hétszer jártam Gödöllőn, de ezt követően is megfordultam még ott. Utoljára 2012-ben jártam Gödöllőn, és búcsút vettem attól az iskolától, amelyet nagyon megszerettem, és valójában egészen idén május 25-ig, vasárnapig tartott, amíg újra viszontláthattam.

És hogy milyen érzés volt ennyi idő után visszatérni? Emlékeim szerint az iskola egy nem túl szép ipari épületben volt, egy nem igazán hívogató ipartelepen. Az iskola varázsa egészen belülről fakadt. Az akkori szülői kör mindent megtett azért, hogy az iskola belül szép, barátságos és gyermekközpontú legyen, és sikerült is nekik ezt megvalósítaniuk.

Az iskola „lénye" barátságos volt, ugyanakkor intenzíven kereste a választ a kérdésre: Milyen a helyes nevelés? A tantestületben pedig olyan erős törekvés élt az egységességre, amilyet csak egy tanár kívánhat magának. Ez a kép maradt meg az emlékeimben.

És most visszatértem. A csúf ipartelep az évek során parkká alakult át: nagy fák, sok zöld terület, nagy játszótér a gyerekeknek, tornasátor (nyáron túl meleg, télen túl hideg), de a diákok kint játszottak. Az első osztályosok a reggeli sétára készültek. Mindenütt áradt a pedagógia.

A legnagyobb örömöt azonban az jelentette számomra, hogy sok olyan kollégát

láthattam újra, akik már 22 évvel ezelőtt is itt tanítottak. És bizony az a minőséget jelzi, amikor azt látjuk, hogy a kollégák többsége hű maradt az iskolához. A hozzáértők számára általános szabály, hogy ha ilyennel találkozik az ember, akkor az adott iskolának jó a szellemisége! (Most nem említem az összes nevet, mert félek, hogy valakit kifelejtenék).

A legutóbbi, 2012-es látogatásom alkalmával hosszan vitatkoztunk arról, hogy legyen-e felső tagozat vagy sem. És nagy örömömre láttam, hogy már nincsen felső tagozatotok, hanem a tanulók egy regionális Waldorf-gimnáziumban tanulhatnak tovább, ahol megkapják mindazt, amire szükségük van. Nagyon hálás vagyok, hogy ezt még megtapasztalhatom. Mert amikor először jártam nálatok, akkor 55 éves voltam, de most már betöltöttem a 80-at.

Tavaly egy nyári konferencián, Kassán tartottam előadásokat. Ott találkoztam Zsolttal (Galsai Zsolt, tanár Pesthidegkúton/szerk.) és Ruszkay Andreával, és már akkor elhatároztam, hogy a Hágai Kör budapesti konferenciáját kihasználva ellátogatok Gödöllőre és más helyekre, és így is történt.

Nagy bizalommal tekintek a magyarországi Waldorf-iskolák fejlődésére. Az iskolák mély benyomást tettek rám, olyan, mintha az ország szellemisége befogadta volna őket. Ha ez most ugyanígy fejlődhetne tovább a tanárképzés és az iskolák munkáját segítő szervezetek terén is, akkor Magyarország jól felkészülhetne az új, korszerű nevelésművészet kihívásaira.

Nagy öröm számomra ez a tapasztalat, köszönöm a lehetőséget, hogy mindezt átélhettem!

Christof Wiechert

PEDAGÓGIAI TARTOMÁNY

Peter Guttenhöfer

2015. július

Manapság annyira természetesnek vesszük, hogy egy gyerek iskolába jár, hogy alig gondolkodunk el magának az iskolába járásnak a szükségességén. Arról vitatkozunk, hogy gyermekeinknek hány éves korukban kell elkezdeniük az iskolát. Egyes szülők alternatív, kicsit „szabadabb" iskolát keresnek, talán mert maguk is fájdalmas emlékeket őriznek saját iskolás éveikről. De az, hogy iskolába kell járni, mindenki számára olyan egyértelműnek tűnik, mint az, hogy kék az ég. Pedig egy iskola kifejezetten alkalmatlan hely a világgal való kapcsolatteremtésre! Régen, amikor a gyerekek még minden érzékszervükkel, kezükkel és lábukkal nőttek bele a világba, az életük sokkal nehezebb volt, mint ma. Már egészen kicsi koruktól kezdve részt vettek a felnőttek munkájában: segíteniük kellett. Bizony nagyon korán be kellett kapcsolódniuk a mindennapi kenyérért folytatott küzdelembe: az állatokkal az istállóban, a mezőn, a konyhában, kinn a szabadban, hóban fagyban. A gyermek tehát heves összeütközésbe került a fizikai világgal. A „földi élet" nehéz volt az emberek számára.

Ma civilizációnk tökéletesítésén dolgozunk, ami arra törekszik, hogy elkerülje az ember és a fizikai világ ütközését, vagy legalábbis tompítsa azt. Ezáltal a lélek nem "inkarnálódik" többé megfelelően a földi lét szükségleteibe, emiatt nem érkezik meg a saját fizikai testébe sem. Ez bolygónk és az ember felmérhetetlen sérüléséhez vezet. Manapság szinte folyamatosan erről beszélünk.

Az iskola nem teljesítette kötelességét. Napjainkban, mikor pedig a baj már a legnagyobb önámítók számára is egyértelműen látszik, az iskola még mindig egyoldalúan a kognitív képességeket fejleszti, akárcsak a 19. században: olvasás, írás, számolás – ezek a világ összes általános iskolájának szent tehenei. A többi képesség nagy részét nem ápoljuk; és emiatt nem tud kibontakozni az akarat, hogy bölcsen tudjunk cselekedni a világban – az ember és a Föld szükségleteinek megfelelően.

„Teljes környezetre" van szükség

Goethe Wilhelm Meister vándorévei című művében a Pedagógiai Tartomány leírásában (II. könyv 1. fejezet) jelenik meg a teljes környezet fogalma. Milyen nagy hatású, jövőbe mutató gondolat ez! Mire van szüksége egy fiatal embernek ahhoz, hogy személyiségjegyei a maguk teljességében kibontakozhassanak? Egy olyan helyre, amely nevelői minőséggel rendelkezik. A mai kor gyermekei már nem akarják, hogy régi módszerekkel, elszigetelt osztálytermekben oktassák őket, hanem olyan nevelőkre vágynak, akik önálló cselekvéssel alakítják életterüket.

Gazda és tanító

A legtökéletesebb nevelési környezet kialakítására egy gazdaság lenne a legalkalmasabb. Itt a négy természeti birodalom – ember, állat, növény és termőföld – harmonikus kölcsönhatásban él együtt. Kapcsolatban állnak egymással oly módon, hogy mindegyikük ad a többieknek, és mindegyik kap a többiektől; és amikor egy gazda a biodinamikus elv szerint dolgozik, akkor arra törekszik, hogy többet adjon a földnek, mint amennyit elvesz tőle. A felnőtt önnevelésének ebből az eleméből születő erkölcsi légkör az alap, amelyen a gyermek nevelése kibontakozik – és ez szintén nem más, mint önnevelés. A legtöbb jelenlegi biodinamikus gazdaság számára bizonyára óriási megterhelést jelentene, ha felvállalna egy nevelési feladatot. Hiszen ezek a gazdaságok már most is küzdenek a puszta létért és a biodinamikus eszmék megvalósításáért.

Az imént elmondottakat tehát csak akkor szemlélhetjük a valóságnak megfelelően, ha mind az „iskoláról", mind a „gazdaságról" bizonyos szempontból új fogalmakat alkotunk. Úgy tűnik, hogy az utóbbi időben egyre több olyan fiatal van, akiknek szívében kettős vágy él élethivatását illetően: tanárok szeretnének lenni, de a földdel is szeretnének dolgozni, vagy gazdálkodók szeretnének lenni, de gazdaságukat kulturális műhellyé alakítják, és az oktatást vagy a szociálterápiát is bevonják tevékenységi körükbe.

Gyakran csak a „tanulás" és a „játék", illetve a hasznos „munka" régi képei akadályozzák meg ezeket az embereket a szükséges döntések meghozatalában. Olyan képek ezek, amelyek a megkésett kulturális fejlődés miatt még mindig hatnak bennük anélkül, hogy valóban értenék ezeket. Ha hajlandók vagyunk arra, hogy szerényen kezdjük el a munkát – anélkül, hogy az egész hagyományos oktatási rendszert fel akarnánk borítani –, akkor létrehozhatunk kisebb léptékű modelleket: a szolidaritás vagy a közösség által támogatott mezőgazdaság (CSA) elve szerint működő gazdaságokat, ahol vegyes életkorú gyerekekből álló tanulócsoportot hívhatunk életre, mint egykor az „iskolában". Ezáltal a tanya és az ott

élő és dolgozó közösség alkotja a nevelési környezetet. A nevelési környezet eszméje bizonyos mértékig máshol is megvalósítható – akár a városban is!

Látva a mezőgazdaság hanyatlását és a természet pusztulását bolygónk számos pontján, aligha van sürgetőbb feladatunk ma, mint lehetővé tenni a fiatal emberek számára, hogy a természet érzékletes közelségében növekedhessenek, játszhassanak és tanulhassanak. A képen, mellyel Goethe a Pedagógiai Tartományról szóló elképzelését bemutatja, aratáson dolgozó és munka közben éneklő diákokat látunk. Ezt írja: "Nálunk mindenképpen az ének a képzés első fokozata, a többi dolog ehhez kapcsolódik, az ének közvetíti." (1) Nem ősképe ez annak, amire most törekszünk? A nevelési környezetben a zene és a kertművelés legyenek a „fő tantárgyak".

Engednünk kell, hogy a gyermek – goethei kifejezéssel élve – a fizikai munka koncentráltsága és a szellemi-lelki odaadás kitárulkozása közötti hullámzásban éljen. Az Osnabrück melletti Pente Demeter-farmon például ilyen nevelési környezet kialakításán tesznek kísérletet.

A szerzőről:

Dr. Peter Guttenhöfer a filozófia doktora, bölcsészként végzett történelem-művészettörténet szakterületen. 40 éves Waldorf-tanári tapasztalattal rendelkezik felső tagozaton (német-, történelem-, művészettörténet-tanár a Kasseli Szabad Waldorf Iskolában), 30 éve tanít a Waldorf-tanárképzésben Németországban és világszerte. A Szabad Német Waldorf Iskolák Szövetsége (Bund der Freien Waldorfschulen) pedagógiai kutatócsoportjának tagja, sok éve nemzetközileg aktív a tevékenységalapú (Handlungspädagogik) Waldorf-iskolák életre hívásában. Könyvek és folyóiratok szerzője. Hat gyermek édesapja. Jelenleg maga is a Pente Hof Farm Iskola tanára.

(1) Johann Wolfgang GOETHE, Wilhelm Meister vándorévei, avagy A lemondók, [1821], ford. TANDORI Dezső, Európa, Budapest, 1983, 274.

Forrás: https://www.erziehungskunst.de/artikel/paedagogische-provinz

Kuntz Orsolya fordítása

A REND ÉS TISZTASÁG TÉRTEREMTŐ EREJE

A tér kapcsán elsőként a saját terünk jut eszembe. A tér, amiben élünk, ami az életünk közvetlen színtere. Ez elsősorban az otthonunk, a kertünk, a településünk. Mindig fontos volt, hogy milyen az otthonom, tisztaság és rend van-e benne.

Gyerekkoromban volt néhány meghatározó helyszín, amik sokszor eszembe jutnak ma is. Ilyen volt a nagyszüleim soproni lakása, ami egy nagy belmagasságú, polgári lakás volt, régi bútorokkal, sajátos illattal. Gyerekként mindig örömmel kutattam a fiókokat nagyanyám engedélyével, és figyeltem, ahogy napi takarítását végzi. Mindennek szigorú helye volt, és a napjaik is állandó ritmusban teltek. Biztonságot és meghittséget árasztott. A kedvenc bútoraik közül néhány most a mi otthonunk része, ezáltal velünk élnek tovább. Amikor a port letörlöm róluk, eszembe jutnak és átsuhan rajtam az érzés, amit gyermekként bennem keltettek. Ezzel az áhítattal tudok feléjük fordulni és ismeretlenül is átadni őseik lenyomatát a gyermekeimnek. Ha kinyitják a fiókot, amit egykor a dédanyjuk nyitott ki, érezhetik egy meghatározhatatlan érzékkel mindazt, ami sok évtizeddel ezelőtt nagyon messze történt. Amikor vigyázunk ezekre a tárgyakra, vigyázunk egy ajándékra, amit ránk hagytak. Ha minden tárgyunkat, bútorunkat így szemléljük, akkor már a tisztításuk, ápolásuk gondozássá válik. Nemcsak a fizikai munkát végezzük el rajtuk, hanem egy magasabb szellemi részévé tesszük ezeket a tárgyakat. Ezáltal a munka örömmel és megnyugvással tölthet el és az eredmény is tovább ki fog tartani.

Egy-egy takarítás után, ha belépek az osztályterembe, mindig jól érzékelem azt a gondosságot, amivel végezték a takarítást a szülők és néha a gyerekek is. Elég csak körbepillantani és már szinte tudom, ki járt ott a hétvégén. Érzem, ahogy a takarítással új tere született a hétnek, a héten tanulható dolgoknak.

Ugyanez történik az otthonunkban is, amikor az elmúlt időszakok porát letöröljük, a padlót felmossuk. Valami újat engedünk be a megtisztított és gondozott terünkbe.

Amikor lehetőségem van egy rendetlen teret rendberakni, nagy erőt érzek és gyorsan átlátom a káoszt: gyakorlott mozdulatokkal szelektálok és rendezgetek. Amikor ezt otthon végzem, újra és újra visszatérek a rendberakott helyiségbe, hogy örüljek a munkámnak. Időről időre persze engem is elfog a kétségbeesés, hogy hiábavaló és láthatatlan ez a fajta munka, de aztán rájövök, hogy ezzel élettel telivé teszem a tereket és a hanyatlást feltartóztatom, felszabadítok energiákat az újak számára. Amikor rendet és tisztaságot teremtünk magunk körül, a gyerekeink számára is segítséget adunk rendszerben látni a világot és rendet teremteni. A rend számomra nemcsak a fizikai rendet és tisztaságot jelenti, hanem a nap rendjét, a ritmust. Ha tudjuk, hogy mit miért teszünk, hogy a rítusaink, szokásaink a mindennapok rendjét szolgálják, akkor könnyebb őket újra és újra elvégezni.

Ha minden egyes asztali áldásnál belegondolunk a szavakba, amiket kimondunk, akkor valódi értelmet nyer az áldás, amivel az ételt megszenteljük. És nemcsak egy szükséges dolgot végzünk el, hanem a testünket és szellemünket is tápláljuk vele.

Amikor belépünk egy helyiségbe, pontosan érezzük, hogy ott jó lenni vagy sem. Amikor megállunk egy előszobában, érezzük, hogy tovább is szívesen megyünk vagy inkább visszafordulnánk. Amikor a saját lakásunkban érezzük, hogy egy helyiségbe nem szívesen megyünk be, akkor kérdezzük meg magunktól és a helyiségtől, hogy mire lenne szüksége. Válaszolni fog, és utána tudjuk, hogy mit tegyünk, hogy jó érzésünk legyen ott. Hiszen az otthonunk tisztasága és rendje nem öncélú, hanem a szociális és szellemi tér színtere az egyén és a közösség számára.

Segítsünk saját tereinknek, hogy ezeket a feladatokat be tudják tölteni, vigyázzunk rájuk és ápoljuk gondosan!

Farkas Éva Józsa

DAVID SOBEL: GYERMEK ÉS TERMÉSZET

David Sobel ahelyett, hogy a gyermekek és a természet kapcsolatát a felnőttek szemszögéből vizsgálná, azaz a felnőttvilágban lévő problémából vagy fogalmakból indulna ki és azt erőltetné a gyerekekre, inkább a gyermekek és a természet közötti kapcsolat iránt érdeklődik. A természettel szabadon kapcsolatban lévő gyermekek megfigyelése során hét „játékmotívumot" azonosított. Ezek a motívumok minden gyermeknél megfigyelhetőek társadalmi-gazdasági státusztól, etnikai hovatartozástól vagy a körülöttük lévő ökoszisztémától függetlenül. Ha lehetőségünk van szabadon lenni a természetben vagy pl. egy erdei játszótéren, akkor azt figyelhetjük meg, hogy a gyerekek (1) erődöket építenek és különleges helyeket, (2) vadásznak és gyűjtögetnek, (3) kis világokat alakítanak, (4) állatokkal barátkoznak, (5) kalandoznak, (6) fantáziajátékokba merülnek, (7) titkos térképeket követnek, és rövidebb utakat találnak ki. Sobel feltételezése szerint az ilyen típusú játékok során történnek transzcendentális élmények.

D. Sobel a gyermek és a természet kapcsolatának 7 alapmotívumát azonosította (ezek minden gyermeknél felfedezhetők, de egy-egy közülük talán hangsúlyosabban megjelenik egy-egy gyermeknél):

1. különleges, speciális helyek építése, létrehozása;
2. vadászat, és gyűjtögetős játékok;
3. kis világok építése, létrehozása;
4. barátság állatokkal;
5. kalandok;
6. fantázia, képzelet;
7. térképek, utak.

1. alapmotívum:
KALAND

A gyermekeknek mászni, ugrálni és szaladni kell sokat a természetben. Fizikai kihívásokra van szükségük: ezen keresztül fejlődik a gondolkodás és a fizikai test kapcsolata. A "kaland" azt jelenti, hogy nem tudja, mi fog történni, ha elindul. Mint minden igazi kaland, egy egyszerű ötletből indul, aztán egyre komplexebb lesz, ahogy halad előre, ahogy történnek a dolgok, jönnek a kihívások. Lesznek dolgok, amire számítunk, és lesz, amire nem számítunk, és váratlan dolgok is történnek. A váratlan helyzetek kezeléséből értékes tanulási tapasztalatokat lehet szerezni mind a gyermekeknek, mind a felnőtteknek.

2. alapmotívum:
FANTÁZIA ÉS KÉPZELET

A kisgyermekek a képzeletükben élnek. Történeteket találnak ki, szerepjátékokat játszanak, báboznak. Fontos, hogy a gyerekek a fantáziájukon, képzeletükön keresztül éljenek át, kapjanak kihívásokat, ne pedig ismereteken keresztül tanulmányozzák a természetet. A felnőttek feladata ebben olyan, mint a mesemondóké.

3. alapmotívum:
ÁLLATOKKAL VALÓ KAPCSOLAT

Az állatokkal való kapcsolódásban az első feladat a gyermekek számára az állatok megértése (belülről kifelé), még mielőtt kérdéseket tennénk fel vagy még mielőtt elkezdenének az állatokról tanulni, vagy már rögtön az állatok megmentésére készítenénk őket. Jobb, ha a gyermek „tanulatlan vadember” egy ideig, ha nem tudja még az állat nevét sem, vagy nem ismeri anatómiai részletességgel. Jobb, ha hosszabb időt tölt a kereséssel és álmodozással.

Ehelyett az iskolákban ennek épp az ellenkezőjét látjuk: rögtön tudományos, állatrendszertani ismeretátadás történik. A „Ne érintsd meg! Ne lépj rá!” hozzá-

állással találkozik, ezáltal a gyermekek valóban kívülről tudnak csak közelíteni a természethez. A természet törékeny, sérülékeny, de erről neki kell megbizonyosodni. Fontos, különösen 9-10 éves korú gyermekeknél, hogy elősegítsük a szoros hűségkapcsolatot a gyermekek és az állatok között. Ez azt jelenti, hogy a gyerekek szabadon játszhatnak az állatokkal, kölcsönös kapcsolatban vannak velük és gondozzák az állatokat.

Ahogy Brenda Petersen mondja, „először állattá kell válni, mielőtt meg tudjuk menteni őket. "

A második-ötödik osztályos gyerekeknél jellemző az aggodalom és szeretet az állatok felé. Ennek megélése az ötödik és nyolcadik évfolyamon drámai javulást eredményezett az állatokról való tárgyi tudásban és a kognitív megértésben.

4. alapmotívum:
TÉRKÉPEK ÉS ÚTVONALAK:

Megtalálni, kitalálni, mi következik a következő kanyar után, egy térképet alkotni, olvasni stb. A gyermekek veleszületett vágya, hogy megvizsgálják a hely földrajzát. Ennek megélése szervesen vezet a hely (bioregionális) szellemének megismeréséhez, és remélhetőleg a bioszfératudatossághoz.

5. alapmotívum:
KÜLÖNLEGES HELYEK

Szinte mindenki emlékszik egy természetben talált, épített erődre, barlangra, kunyhóra vagy rejtett helyekre. Különösen a 8-11 év közötti gyermekek szeretnek megtalálni és létrehozni olyan helyeket, ahol aztán el lehet bújni, vissza lehet húzódni a saját talált vagy épített tereikbe. Ezek a különleges helyek impulzust adnak egy iskolai környezetben a gyermekeknek akár az egész emberi történelem átélésére: primitív kunyhót építenek, mint az ősi törzsek, közben harcolnak az erőforrásokért, megtanulnak együttműködni, szabályokat alkotnak, kitalálják a csereeszközt/pénzt, megtanulják figyelemmel kísérni a saját viselkedésüket, megismerik az épített

környezet hatását a természeti környezetre, megtanulják, hogy visszaállítsák a megváltozott ökoszisztémát. Ez alapja lehet az egész, társadalmi tanulmányokról szóló tananyagnak a felső tagozaton.

6. alapmotívum:
KICSI VILÁG

Homokvárak, babaházak, modellek, vonatkészletek – a gyerekek szeretnek létrehozni miniatűr világokat, hogy tudjanak játszani a belsejében. Ökoszisztémák, városrészek miniatűr ábrázolásai segítenek a gyermekeknek fogalmilag megragadni a nagy képet. A kis világok építése biztosítja később az elvont gondolatokat egy konkrét jármű vagy gép megértéséhez. Ez adja azt az érzelmi biztonságot, hogy a világ egyszerű és megismerhető. Ez ad kognitív megértést, mert a különböző elemek egy egésszé rendeződnek.

7. alapmotívum:
VADÁSZAT ÉS GYŰJTÖGETÉS

Ősi, mindannyiunkban élő késztetés, hogy keressünk rejtett kincseket, ez egy visszatérő mitikus forma, mint például az élet értelmének, vagy a Szent Grál küldetésének keresése stb.

A kincsvadászat tulajdonképpen az oktatás egyfajta metaforája lehet. Amikor a diákokat igazán elbűvöli a téma, valóban elindulnak egyfajta kincsvadászatra.

Amit akarunk: a barátság a természeti világ és a gyerekek között. Most inkább a magány jellemzi a gyermekek életét: ne játsszanak gyufával, ne menjenek el egyedül, ne nyúljanak a késhez, ne másszanak fára stb. Ezek helyett azt kell segítenünk, hogy kövessék a vadászat és gyűjtögetés hajlamát, és mi pedig azt használjuk fel a készségfejlesztés alapjául, amit átélnek eközben.

Fordította: Németh Eszter

KONFLIKTUSOK MEGOLDÁSA AZ ÉTERI ERŐK MODELLJÉVEL

Karl-Dieter Bodack

A „vállalati kultúra" kifejezés olyan javaslatokat és szabályokat foglal magában, amelyek interaktív cselekvésre („vezetésre") vonatkoznak, egyben konkrét folyamatokat és állapotokat képviselnek. A társadalmi folyamatok megértéséhez hasznos a fizikát követve beszélni az „erőkről", vagy még inkább az „erőterekről", amelyek a társadalmi eseményeket hasonló módon határozzák meg, mint ahogy a gravitációs erők, a mágneses vagy elektromos mezők a fizikai eseményeket. A társadalmi szférában a működő erőket a résztvevők generálják, akiknek kapcsolatai együttesen egy metaszintet hoznak létre az egyének közötti egyéni kapcsolatok felett. Gyakran „klímának" vagy „légkörnek" nevezik, bár ezeket a kifejezéseket „átvitt" értelemben is használják.

Közösségi élmények

„Meleg helyzet volt!", hallom egy munkacsoportról szóló jelentésből. Egy másik esetben „fagyos" volt a hangulat. „Leesett!" – mondja valaki; valaki más „sötétben tapogatózott", miközben mindez fényes nappal történt. Hallottam „élő közösségekről", de „síri csendről" is egy találkozóról szóló jelentésben.

Itt a melléknevek nem anyagi körülményeket írnak le, hanem „átvitt" értelemben használják őket a beszélők. Mert itt nem fizikai fényről, valódi melegről, halálról és életről van szó. Valójában a használt kifejezések a társadalmi események mentális és érzelmi folyamatait tükrözik!

Vajon a „meleg – hideg", „fény – sötétség", „élet – halál", „harmónia – viszály" kifejezések valóban valós eseményeket írnak le közösségekben, kezdeményezésekben, vállalatokban? Vannak-e lehetőségek e négy pólus társadalmi cselekvésben való alakítására? Segíthetnek-e leküzdeni a koronavírus-járvány konfrontációit: hiszen az utóbbi során „heves párbeszédekről", „sötét alakokról" és „halálos támadásokról" hallottunk! Keressünk lehetőséget olyan beszélgetések és tevékenységek alakítására, amelyek – még eltérő értékekkel és meggyőződésekkel is – alapvető konszenzushoz vezetnek a békés együttélés és a közös cselekvés érdekében!

Közösségekben ható erők

Az antropozófiában ezt a metaszintet „éterinek" nevezik és vizsgálják. A társadalmi történésekben tapasztalhatók és felismerhetők az „éteri erők". Itt minőségileg mint „fényétert", „hőétert", „életétert" és „hangétert" különböztetik meg őket (1) (2). Az „éter" kifejezés elsőre félrevezetőnek tűnhet; valami teljesen másra utal, mint egy fizikai-kémiai anyagra. Mivel azonban a későbbi munkákban átvették, itt is így használjuk: a társadalmi folyamatok keretén belül az emberekre ható négy erő differenciált tulajdonságait írja le.

A Rudolf Steiner által meghatározott törvényeket mindenekelőtt Ernst Marti (3) és Heinz Grill (4) (5) mélyítette el és fejlesztette tovább különböző irányokban. Ha az „éter" kifejezés félrevezetőnek tűnik vagy előítéleteket kelt, helyettesíthető „formáló erők", „fejlesztő erők", „alakító erők", „környezeti erők", „társadalmi térerők", „társadalmi kultúra", „környezet", „légkör", „társadalmi klíma" vagy hasonló kifejezésekkel.

Ebben az összefüggésben ez a „négyesség" kezdetben olyan „elméletként" értelmezhető, amelyet valós társadalmi folyamatokra alkalmaznak, és amelyet vagy igazolnak, vagy módosítanak, vagy akár cáfolnak is.

Gyakorlati lépések

A csoportokban zajló társas történéseket most a négy éteri erő hatásának tükrében fogjuk vizsgálni. Ebben az összefüggésben a hatások lehetnek erőteljesek és pozitívak, a csoport szándékai sikeresek, eszményei és céljai jól és a tervezett időkereten belül megvalósulnak. Az egyéni tevékenységek szimbiózisa ezután olyan közös hatásokká fejlődik, amelyek túlmutatnak az egyéni hozzájárulásokon. A cél annak felismerése, hogy a négy éteri erő közül melyik működik a maga sajátos módján, és hogyan növekednek vagy gyengülnek a résztvevők viselkedése által.

Fényéterhatás

A tudás fejlődését szolgálja: helyesen értjük-e a helyzetet, megtaláljuk-e az itt ható tényezőket, felismerjük-e egyéni képességeinket, megtaláljuk-e a lehetséges alternatív cselekvési módokat stb.? Ennek érdekében minden tagnak ki kell fejeznie megfigyeléseit, fenntartások nélkül kell érzékelnie mások megfigyeléseit és nyíltan kell kérdéseket feltennie.

Ha nézeteltérés van, csak a tartalmat szabad kritizálni és nem a beszélőt. Itt le kell küzdeni a tudatlanságot, a bizonytalanságokat, a feltételezéseket és a félelmeket, ennek az éteri mezőnek a működését a tények nélküli feltételezések zavarják meg.

Melegéterhatás

Itt az empátia fejlesztéséről van szó: cél az, hogy felébresszük készségünket, hogy fenntartások nélkül fejezzük ki saját nézeteinket. A terület úgy növekszik, hogy kifejezzük saját érzékenységünket és érzékeljük mások érzékenységét – anélkül, hogy kritizálnánk őket. A művészeteken (éneklés, tánc, festészet) keresztül is növekedhet. A személyes támadások, a hibáztatás, mások jellemvonásainak megítélése, a kivetítések, de a másokkal szembeni teljesítményelvárások is károsítják ezt az éteri szférát.

Életéterhatás

Szándéka segíteni a csoportnak előrelépni munkájában, növekedést elérni, és a folyamat során folyamatosan új kezdeményező erőket szerezni. Ehhez a résztvevőknek tisztában kell lenniük előrehaladásukkal egy korábbi időponthoz képest. Élő csoportlégkört kell teremteniük jógagyakorlatokkal, euritmiával vagy szerepjátékkal, és gyakorolniuk kell a variációkat és az átalakulásokat a beszélgetéseikben és a találkozásaikban. A becsmérlés, az emberek vagy csoportok diszkriminációja, valamint az általánosító ítéletek negatív hatással vannak erre, mert tagadják az élet valóságát, és akadályozzák a differenciált értékelésű beszélgetéseket.

Hangéterhatás

A hangéter működési terében harmóniát kell teremteni: hogyan hatnak egymásra

az egyes közreműködések és tevékenységek, felszínre jön-e egy hang, egy dallam vagy akár egy szimfónia? Ez akkor sikerülhet, ha minden egyes hozzájárulás az előző beszélő tartalmára épül, ha az egyes hozzászólások vagy tevékenységek jó „arányban" vannak egymással, és a munkafázisokat észszerű számbeli arányokkal tervezték meg. A cél az, hogy a résztvevők a folyamatokat „koherensnek" és „harmonikusnak" éljék meg. A hangétert károsítja a rutin és a monotónia, valamint a külső zavaró tényezők.

Hogyan dolgozzunk?

Együttműködés egy olyan célért, amelyet egyedül nem lehet elérni: ez csak akkor sikerül, ha az éteri erők egyesítik az egyes erőket, hogy szintézist alkossanak, különösen akkor, ha különböző értékekkel, világnézettel és meggyőződéssel rendelkező emberek találkoznak. Ahhoz, hogy a sokszínűségből szintézis szülessen, folyamatokat kell alakítani: hogyan akarunk beszélni és együttműködni egymással? A négy éteri mező folyamatos alakítása a „klíma", a „légkör", a „beszélgetés kultúrája" építéséhez és ápolásához vezet. Ennek során a résztvevők érzékelik, hogyan fejlődik a négy éteri mező és észreveszik az esetleges hiányosságokat. Nagyobb csoportok esetén egy moderátort kell választani: ő kéréseket közvetít, emlékeztetőket ad és arra kéri a résztvevőket, hogy tartsanak szünetet egy aktuális helyzetet értékelni, és olyan viselkedési javaslatokat tesz, amelyek erősítik az éteri erőket.

Ebben az összefüggésben az egyes éteri erők értelmes, céltudatos gondozása is fontos. Egy problémás közösség, amely fejlődési lépésekre szorul, különösen az életétert fogja táplálni. Egy olyan előadás, amely egyoldalúan főként fényétert teremt, aligha éri el a hallgatók szívét: csak kérdéseken és betekintést nyújtó válaszokon keresztül fog melegéter keletkezni. Amikor a résztvevők olyan kéréseket tesznek, amelyeket mások jól tudnak teljesíteni, életéter alakul ki, amely elősegíti a fejlődési lépéseket.

Erőszakmentes kommunikáció

Marshall Rosenberg „Erőszakmentes kommunikáció" című műve (6) minősített eljárásokat kínál a beszélgetési folyamatokhoz, amelyek ténylegesen megcélozzák és fejlesztik a négy éteri mezőt:

- tények bemutatásával „fényéter" épül fel,
- személyes aggodalom kifejezésével „melegéter" jön létre,
- a cselekvési lehetőségekről szóló beszélgetések „életétert" építenek fel,
- a másoknak szóló, jól megfogalmazott kérések elindíthatják a „hangéter" tulajdonságait.

Mindez megerősíti a négy tevékenységi mező létezését és értékét a társadalmi szférában: itt válik lehetővé a „híd" az antropozófiai társadalmi impulzus és Marshall Rosenberg jelenlegi, világméretű mozgalma között.

A négy folyamatlépéssel négy cselekvési mező alakul ki, amelyek lehetővé teszik a célok elérését az egyéni képességek összegén túlmutató közös cselekvés révén (8) (9).

Társadalmi hármas tagozódás

Rudolf Steiner egyik jelentős és ma is aktuális szándéka a „társadalmi organizmus hármas tagozódása" (7). Célja

olyan társadalmi környezet megteremtése, amely megfelel az embernek, és az ember hármas felépítésének. Csakúgy, mint egy „organizmusban", a „szabadság – egyenlőség – testvériség" három eszményében minden résztvevőnek osztoznia kell. Ez aktiválja a lélek minden képességét, mindenki holisztikusan fejlődhet és hozzájárulhat a társadalmi tevékenységhez. Ehhez három társadalmi területet kell megfelelően előkészíteni:

- a kulturális szférát, amelyben az érintettek fejlesztik képességeiket és kezdeményezéseikkel hozzájárulnak a történésekhez: ehhez megfelelő szabadságterekre van szükség;
- a jog szféráját, amely megállapodások és törvények révén egyenlő jogokat és kötelességeket ír elő minden résztvevőnek, hogy az egyenlőség eszménye megvalósuljon;
- a „gazdasági szférát", ahol mindenki megkapja azokat az erőforrásokat, amelyekre szüksége van egyéni szükségleteinek kielégítéséhez: itt kell megtapasztalni a szolidaritást.

A „hármasság" révén az iskola úgy épül fel, hogy mindenki hozzájárulhat képességeivel és szándékaival az iskolai élethez. Ez egy olyan alkotmány keretében történik, amely a delegált feladatokban és a munkacsoportokban való együttműködést úgy szabályozza, hogy elkerülhetők legyenek a konfliktusok – itt a kormányzótanács elsősorban az érzékelés szerve. A gazdasági irányítás felelősségét közösen viselik, hogy mindenki szükségletei a lehető legjobban ki legyenek elégítve.

Egy vállalat a „hármas tagozódást" a „trimodális menedzsment" révén valósíthatja meg,

- új termékek és folyamatok (innovációk) fejlesztésére irányuló „csapatközpontúság" révén;
- a törvények, szabályok és megállapodások betartására vonatkozó „irányelvek kiadásának felhatalmazása" révén; és
- az ügyfélközpontú cselekvés, azaz mások igényeinek kielégítése érdekében a „felelősség delegálása" révén.

Rudolf Steiner szándékai az első világháború végén kezdetben a Birodalom új alkotmányára irányultak. Ma az EU és a Német Szövetségi Köztársaság alkotmánya jó alapot kínál az élet három területének sajátos szervezéséhez: ez azt jelenti, hogy a „társadalmi hármas tagozódás" jelenleg mindenhol megvalósítható: kezdeményezésekben, intézményekben és vállalkozásokban. Az iskolákban és vállalatokban tapasztalható gyakorlati példák jó sikereket mutatnak (9). Mivel a társadalmi hármas tagozódással az érintett emberek holisztikusan megszólíthatók és részt vehetnek benne, ideális alapot kínál a bemutatott négy éteri erő felébresztéséhez és ápolásához a társadalmi történésekben.

Karl-Dieter Bodack (1938 - 2025) német mérnök, tervező és formatervező, egyetemi tanár. Gépészmérnöki és üzleti adminisztrációs tanulmányokat folytatott, szabadúszóként, valamint alkalmazotti és vezetői pozíciókban dolgozott a Deutsche Bundesbahnnál és a DB AG-nél. A Deutsche Bundesbahn 1988-ban bevezetett InterRegio rendszerének kezdeményezőjeként

vált ismertté. Szemináriumokat szervezett és tanácsadóként dolgozott a munkavállaló-központú vállalatfejlesztés területén.

Forrás: www.artofeducating.org /article/solving-conflicts-with-the-model-of-etheric-forces

Hivatkozások

(1) Rudolf Steiner: Okkult Tudomány: Vázlatos ismertető

(2) Rudolf Steiner: A Föld planetáris evolúciójának fő korszakai

(3) Ernst Marti: Az éteriség

(4) Heinz Grill: Das Wesensgeheimnis der Seele (A lélek lényege, magyarul nem jelent meg)

(5) Heinz Grill: Übungen für die Seele (Gyakorlatok a léleknek, magyarul nem jelent meg)

(6) Marshall Rosenberg: A szavak ablakok vagy falak. Erőszakmentes kommunikáció

(7) Rudolf Steiner: A szociális élet kérdései

(8) Karl-Dieter Bodack: Sich selbst entdecken – Andere verstehen, Schritte zu Selbstentwicklung und erfolgreicher Zusammenarbeit (Önmagad felfedezése – Mások megértése, lépések az önfejlesztés és a sikeres együttműködés felé, magyarul nem jelent meg)

(9) Karl-Dieter Bodack: Ein Leben mit Spuren – Als Anthroposoph bei der Deutschen Bahn (Egy nyomokkal teli élet – Antropozófusként a Deutsche Bahnnál, magyarul nem jelent meg) Számos példát tartalmaz az éteri erők működésére munkacsoportokban, politikai testületekben és igazgatósági üléseken, polgári kezdeményezések, iskolák, a német vasutak és vállalatok kontextusában.

A fordítást készítette: Skoda Mercédesz

ARCOK

„Mikor idejöttem, azt gondoltam, hogy a gödöllői iskola a legjobb iskolák között van. De amióta itt vagyok, azt gondolom, hogy A legjobb!”

INTERJÚ FREIGANG KRISZTIÁNNAL

A Dióhéj újraindítása óta hagyomány, hogy a János-napi számban interjút készítünk az elballagó osztály tanítójával. Most Krisztián búcsúzik el osztályától, akiknek nyolc éven át kísérte útját, segítette őket ahhoz, hogy az egykori kisgyermekek mára helyüket jól megálló, céltudatos fiatalokká cseperedjenek. Időközben oszlopos tagjává vált tanári karunknak, aktív szerepet vállalt az iskolavezetésben és működtetésben, több új kezdeményezés hordozója lett, és szaktanárként is tanított a felsőbb osztályokban. Az elmúlt nyolc év tapasztalatairól, az osztály életéről, közös élményeikről kérdeztük őt többek között, de bepillantást nyerhetünk további terveibe, iskolánk működésébe is.

Nagyon gyorsan elröppent az idő, és mintha csak tegnap lett volna, hogy bemutatkozó interjút készítettem Veled, ami meg is jelent a 2017. húsvéti számban. Soha nem felejtem el csillogó szemeid, hihetetlen lelkesedésed, ahogy megérkeztél hozzánk. Most hogy érzed magad?

A lelkesedésem nem apadt, de sokkal fáradtabb vagyok, mint amikor érkeztem, mert azért nem könnyű most… Nagy megmérettetések állnak még előttünk (az interjú május közepén készült/szerk.), hátra vannak még az évesmunka-bemutatók, az osztálykirándulás, és aztán a ballagás. De nagyon szép pillanatokat éltünk meg, amiért érdemes többet beletenni ebbe a munkába, és amiért megéri

fáradozni. Ilyenek például a színdarabok, mert azok mindig kiemelkedő események voltak az életünkben, és a kirándulások is, amik szintén nagyon jól sikerültek.

Mindig is „bevállalós" voltál és nyitott a különleges dolgokra, újításokra.

Így igaz. Az első ilyen, amit mi kezdtünk el annak idején az iskolában, azok a reggeli séták voltak, és aztán folytattuk úgy, hogy most már minden osztály sétál. Sőt az egész városban elterjedt, talán a Pedibusz is innen nyerte az inspirációt.

A kirándulásokon nemcsak a helyszín, hanem a teljesítmény is fontos szerepet játszott, ami a gyerekeket kihívás elé állította. Első osztályban már több mint 10 km-t túráztunk, aztán másodikban a 20 kilométert céloztuk meg, amit kis híján el is értünk. Aztán a covid közbeszólt, de negyedikben a saját készítésű jurtánkban aludtunk Garábon, attól volt különleges.

Ezt a jurtát azóta is megcsodálhatjuk a Városi Mihály-napunkon.

Igen, szerencsére vannak, akik gondozzák és díszítgetik. Jövőre, amikor már nem lesz talán ennyi teendőm (bár nem tudom, hogy lesz-e ilyen egyáltalán), tervezem még egy kicsit csinosítani a negyedikesekkel, mert azért van még rajta mit csinálni, hogy tökéletes legyen.

De most is működik, úgyhogy ez is egy szép, kézzelfogható emlék.

Ezután következett ötödikben a Waldorf Olimpia, ami gyönyörű volt! Verőcén voltunk, mesés környezetben, nagyon felemelő pillanatok voltak ott is, csodálatos volt az egész – hihetetlen, ahogy meg volt rendezve! És ahogy a gyerekek ott jelen vannak, mindig egy nagyon érdekes tapasztalás! Lehet, hogy sokaknak furcsa látni így őket, hogy ennyire harmonikusan együtt mozognak a sok idegen gyerekkel, mindenféle drill és fegyelmezés nélkül…

Aztán hatodikban a Róma-táborral kezdtünk, viszont nem ezt gondoltuk az éves kirándulásunknak, úgyhogy év végén elmentünk még Jósvafőre, amiről sokat hallottam régi kollégáktól; ők szerettek oda járni. Ott pedig az a meglepetés ért minket, hogy 25 évvel ezelőtt egy osztály ültetett ott fát tőlünk a Föld világnapján, ami mára hatalmasra nőve ott állt annak a szállásnak az udvarán, ahova mi is mentünk.

Hetedikben pedig egy még különlegesebb helyen voltunk, mert egy kicsit magamból is szerettem volna adni a gyerekeknek. Mivel én magam is vitorlázom, elmentünk egy vitorlástáborba, ahol a gyerekek megtanulhatták ezt. Várakozáson felül nagyon jól sikerült,

már csak azért is, mert végre nem sátorban kellett aludni, végre olyan ételt kaptak, ami az ő szájuk íze szerint volt, a vitorlásoktatók is nagyon jók voltak és a gyerekek is jól működtek együtt velük. Egy kaland, igazi kihívás volt számukra, hogy az a hajó elindul, megy – a végén már versenyeztek is! Nagyon élvezték, olyannyira, hogy idén visszamegyünk ugyanoda, ugyanazokhoz az edzőkhöz, csak most bicikliket is viszünk. Mert persze nem lehet minden ugyanaz, mint tavaly, úgyhogy megspékeljük még azzal, hogy biciklivel fogunk lemenni, ott lent pedig lesz egy nap, amikor körbekerékpározzuk a Velencei-tavat, majd biciklivel jövünk haza. Ez az idei terv, ami még előttünk áll, meglátjuk, milyen lesz. De azt gondolom, hogy biztosan jól fog sikerülni. A gyerekek már nagyon izgatottak és várják nagyon.

Sokat dolgoztunk tavaly és idén is, hogy el tudjunk ide menni, mert azért ez nem egy olcsó mulatság, mivel nemcsak a szállást és az étkezést kell kifizetnünk, hanem az edzőket is. Úgyhogy a szülők, de a gyerekek is nagyon sokat beletettek abba, hogy el tudjunk menni.

Mivel tudtátok előteremteni a költségeket?

A tevékenységeink során sok terméket készítettünk az őszi bazárra, amit aztán eladtunk, például szatyrot, teát, tésztákat, ékszereket és fakanalat faragtunk, de voltak, akik pizzát, meleg ételt árultak. A szülőkkel pedig főztünk, azaz főzős eseményeket vállaltunk be. Tavaly talán kettő ilyen volt, de idén három nagyobb eseményen is mi főztünk. Tavaly volt egy kis tartalékunk, és azt kellett csak kipótolnunk, de idén szinte az egész költséget sikerült a tevékenységeink által összerakni, ami nem volt kevés. Úgyhogy nagyon büszke vagyok a gyerekekre és a szülőkre is, hogy ezt így, közösen véghez tudtuk vinni!

A folyamatos tevékenység, a tevékenységalapú oktatás úgymond végigkísérte az éveiteket, ahogy kicsit kívülről figyelemmel tudtam követni.

Igen, de azért nem mondanám, hogy mi kezdtük el, mert voltak elődeink, akik itt ezt az úttörő munkát, vagy legalábbis az első lépéseket megkezdték, de lelkes híve vagyok kezdettől fogva. Tőlük

kaptunk egy területet, amit úgy hívunk, hogy Kiskert, vagy a Kicsik kertje, mert azóta már nem csak mi járunk oda. Ezt Melinda kezdte el az előző osztályával kialakítani, és egyúttal a tevékenységalapú szemléletet megvalósítani a pedagógiában, de még nem az egész osztállyal, hanem csak pár gyerekkel, akiknek úgy gondolta, hogy ez jót tesz. Az egész osztályra kiterjesztve már mi kezdtük el alkalmazni azon a területen, amit tőlük örököltünk. Ők oda vetették a búzát – volt ott egy kis bunkijuk is –, és azt kezdtük el mi művelni, már Katrinnal közösen. Azt gondolom, hogy a tevékenységet belevinni a pedagógiába nagyon fontos és talán még fontosabb lesz a jövőben, úgyhogy ez a másik ilyen úttörő kezdeményezésünk, amit az osztállyal és, hála Istennek, a szülők támogatásával sikerült megvalósítanunk. Teszem hozzá, hogy nem én voltam az egyetlen, aki úgy gondolta, hogy ez lehet a megoldás arra a jelenségre, amit az utóbbi években tapasztalunk a gyerekeknél. Többen vagyunk, akik így gondolkodunk, például István, Katrin, és Melindát is ide sorolom – hiszen ő volt az első, aki a gyakorlatban alkalmazta is ezt a szemléletet. De nem hiszem, hogy csak mi vélekedünk így, viszont talán a bátorság bennünk van meg leginkább, hogy ezt tettekben is megvalósítsuk.

Milyen megnyilvánulási formái voltak ennek még az évek során?

Ilyen volt a már említett jurta, amit házépítésnek gondoltam, harmadikban kezdtük, de aztán közbeszólt a covid, és utána, negyedikben fejeztük be. Emellett a kertbe jártunk föl rendszeresen, például nyelvórákon is használtuk, Katrin, de Adri is partner voltak ebben. Ami viszont nehézség volt – és ezért jó, hogy át tudtuk alakítani az egész iskolában a kert használatát –, hogy 26 gyerekkel egyedül szinte kivitelezhetetlen ezt csinálni. Így azután lett könnyebb, vagy működött jobban és lett hatékonyabb, amikor bevezettük a projektnapokat, mert akkor már nemcsak az osztálytanító irányította egyedül a munkát, hanem három-négy tanár is ott volt vele együtt a gyerekekkel. Ezt még a covid alatt találtuk ki és negyedik-ötödikesek voltunk, amikor indult, így jutott nekünk is belőle. Amit

még próbáltam bevinni a projektnapokba a tevékenységek mellett, az az euritmia és a hanggal való foglalkozás. Mondhatnám, mint tevékenység, de mondhatnám azt is, mint terápia, művészeti munka. Így volt fizikai munka és művészeti foglalkozás is.

Majd jöttek a nagyobb projektek a felsőbb osztályokban, amit Ti hárman-négyen különösen csúcsra járattatok, ha szabad így fogalmazni.

Először kicsiben próbálkoztam azzal, hogy epochákat vontam össze. Ilyen volt például az irodalom és a földrajz összekapcsolása a Petőfi-epochában, ami nagyon izgalmas volt. Ugyanis Petőfi Sándor sokat utazott, csavargott, és van egy útikönyve is. Így az úti levelei alapján jártuk, barangoltuk be mi is az országot.

Hetedikben a bazárra készültünk sokat a gazdasági epocha keretén belül, de ami a csúcspontja mindennek, az most, nyolcadikban volt. Itt most fenekestül borítottuk fel a jól megszokott epocha- és szakórarendszerünket.

Milyen megfontolás állt emögött?

Próbáltunk projektekben gondolkodni, egy kicsit fellazítani az órarendi kereteket és a projektek témáját – ami, mondjuk, egy-egy epochának a témája – úgy összerakni, hogy nem csak én mint osztálytanító viszem azt, hanem sokkal szorosabban bekapcsolódnak a szaktanárok is, és közösen dolgozunk, egymást kiegészítve. Ez igazából már korábban is megtörtént, mert számtalanszor fordult elő, hogy amit én nem tudtam bevinni egy epochába, azt behozta Adri az angolórán, Judit az énekórán, vagy Katrin a németórán, de volt talán olyan is, hogy euritmiaórán került be valami. Tehát ez eddig is jelen volt, de itt most sokkal szervezettebben, szervesebben és előre tervezettebben kapcsolódtak be szaktanárok – ezt próbáltuk ki több formában is idén.

Az egyik ilyen volt ősszel a konyhakémia. Ott még az volt a rendszer, hogy egy napon belül váltottunk tevékenységeket. Ez azt jelenti, hogy volt egy időszak, amikor az egyik csoporttal főztünk, miközben egy másik csapat a kertben dolgozott, a harmadik pedig tanulta az elméleti részt, és a csoportok napközben váltottak.

Gondolom, ez rengeteg energiát és szervezési munkát igényelt.

Igen, ez azt jelentette a részünkről, hogy mi hárman, Katrin, István és én egész nap a gyerekekkel voltunk nyolctól fél kettőig – sőt, Marek és Adri is benne

voltak még egy bizonyos fokig –, de ez nemcsak nekünk, hanem az osztálynak is nagyon fárasztó volt. Így most tavasszal az „Ipari forradalom hatása a XIX.-XX. századra” című projektben egy olyan rendszert próbáltunk ki, hogy a tevékenység napközben nem változott – mondjuk, azt is hozzá kell tenni, hogy ez egy hosszabb időszak volt, a síszünettől a tavaszi szünetig –, és félidőben váltottunk tevékenységet. Ez azt jelenti, hogy az első időszakban az egyik csoport a fizika gyakorlati részével foglalkozott, a másik pedig az életmód-művészeti oldallal. Így egy csoport három héten keresztül foglalkozott az adott témával ill. tevékenységgel, és félidőben cseréltek. Az elméleti részt, ami történelem volt, mindenki közösen tanulta reggelenként. Utána következtek az ide kapcsolódó fizikai kísérletek, találmányok és az életmód-művészeti rész. A második félidőben pedig a történelmet felváltotta ennek a korszaknak az irodalma, de az életmód-fizika maradt, csak a két csoport cserélődött. Szóval így próbáltuk meg a tevékenységeket elosztani, és úgy tűnik, hogy ez jobban működött, mint az őszi forgórendszer. Nem volt annyira megterhelő a gyerekeknek sem, és nem volt szétdarabolva a napjuk.

Mi a tapasztalatotok, milyenek a visszajelzések? Hiszen te is tanítottál a hagyományos órarend szerint, és most kipróbáltátok ezt a tömbösített, összeszervezett, több tanár által működtetett projektmódszert.

Az őszinek az volt az eredménye, hogy a kémia-biológia volt maga az alaptantárgy, és amit ott elméletben megtanultak – egy folyamatot, a szerves anyagokat stb. – azt rögtön alkalmazni tudtuk a

mindennapi gyakorlatban a főzés során, így megtapasztalhatták, hogy ennek milyen jelentősége van az életünkben. Majd most a következő projektben, az elméleti részben azt próbáltuk megmutatni, hogy az ipari forradalom milyen hatással volt – akár egészen napjainkig – az emberi életre. Majd a gyakorlati részben próbáltunk elmélyülni a fizika vagy inkább a technika területén – nevezhetjük technika-kultúrtörténetnek is –, ehhez kapcsolódott a művészet mint kultúrtörténet. Volt még egy harmadik szál is, ez az életmód, ide tartozott a divat, ruházkodás vagy akár az étkezés is. Szóval azt próbáltuk megmutatni több területen is, hogy az ipari forradalom hogyan hatott az emberiségre.

Vevők voltak rá a gyerekek?

Igen, de a folyamaton belül nehéz volt ezt követni, mert nem mutatták ki egyértelműen, hogy ezt élvezik – hiszen kamaszok. De a visszatekintésekből és a szülőknek való elmeséléséből az derült ki, hogy sokkal többet meséltek most arról, mi történt az iskolában, mint amúgy máskor. Azt gondolom, hogy még ha ez

nem is mutatkozott meg itt, azért hatással volt rájuk és élmény volt számukra. Persze ez nem igaz mindenkire, de mondjuk a többséget illetően igen.

A sok kimagasló, különleges momentum mellett voltak-e mélypontok is az osztálytanítóságod során?

Voltak. Egyet biztosan ki tudok emelni: amikor hatodik végén sokan elmentek az osztályból; ha jól emlékszem, hatan. Ami miatt talán nem viselt meg akkor annyira, az az, hogy nem egy indok miatt mentek el, hanem mindenki különböző okkal távozott. Ezek inkább egyéni sorsok voltak, ami miatt az iskolaváltás mellett döntöttek. Mégis talán ez volt egy ilyen nehéz pillanat. Illetve az osztályban voltak azért szociális problémák, amikkel sokat dolgoztunk külsős szakemberekkel, de Farkas-Molnár Judit is sokat segített ebben.

Ennek meg is lett a gyümölcse.

Bizony, most, nyolcadikban – ha valaki ezt mondta volna korábban, nem hittem volna el – teljesen csak azzal vannak elfoglalva, hogy együtt legyenek. Nagyon élvezik egymás társaságát, fiúk, lányok egyaránt.

Én is úgy érzékelem, hogy aki tavaly még kirekesztett volt vagy nem találta a helyét, mostanra teljesen benne van az osztályközösségben.

Igen, azt látom, hogy most nagyon együtt vannak, és hát ez is olyan, ami a szép pillanatok közé tartozik, amiért érdemes végigküzdeni ezt az egészet. De nem is mondanám küzdésnek, mert valójában nem volt az.

Hogy érzed, te is tudtál alakulni a gyerekek változásaival az évek során?

Persze, kellett is, mert nem mindegy, hogyan állok a gyerekek előtt. Ugye, kicsiként még szinte átölelve, egyfajta burokban, „tyúkapóként” vezetgetve őket. Ez később aztán már nem működött volna, úgyhogy muszáj volt váltani egy másik módra, ahogy a gyerekekkel vagyok.

Ez mindenképpen elengedhetetlen ahhoz, hogy jól működjünk együtt.

Van olyan korosztály, ami közelebb áll a szívedhez?

Nem igazán, mert mindig az aktuális kor az, ami szép. Most azt mondanám, hogy most jó velük, mert már jókat lehet velük beszélgetni komoly témákról, van már véleményük, ha nem is mindig vállalják. De lehet, hogy ha ezt négy évvel ezelőtt kérdezed, akkor azt mondom, hogy a kicsikkel nagyon jó lenni, mert még olyan kis cukik, még hallgatnak rád, jobban terelhetőek…

Osztálytanítóként szinte mindent tanítottál, mégis van-e olyan tanítási tartalom, tantárgy, ami igazán kedves számodra, és ennek a fordítottja: van-e olyan, ami kihívást jelentett?

Most, nyolcadikban a digitális kultúrát nagyon élvezem, mert azt látom, hogy vevők rá a gyerekek. Próbálom nekik megmutatni, hogyan használják a digitális eszközöket és a digitális világot.

Talán nem mindenki tudja, hogy az eredeti szakmád informatikus-mérnök. Ezek szerint tudsz merítkezni belőle a tanítás során?

Igen, de ami újdonság ebben, és számomra is az – lehet, hogy ezért is működik most olyan jól –, hogy próbálom nekik a számítástechnikát átadni számítógép nélkül. Erre vannak eszközök, amihez nem kell számítógép, mégis megérthetik a működését, mert ez a cél. Ez nem az én saját módszerem, de jónak tartom. Ahhoz, hogy megértsék az alapokat, akár egy bináris számrendszert, szerintem remek, és nem kell nekik még több. Ez nem azt jelenti, hogy egyáltalán nem használunk elektronikus eszközöket, mert már kutatásokat végzünk az interneten, vagy újságot szerkesztünk, mint például az életmód-epochában, amit persze már számítógéppel tettünk.

Ami viszont nekem igazi kihívás volt az elején, hogy matematikából, illetve akkor még számolásnak hívtuk, hogyan tanítom meg őket az alapvető művele-

tekre, ami nekem teljesen természetes. Bármennyire is nem félek a matektól – mindig is jól ment és az informatikához is kellett –, mégis az okozott nehézséget, hogy hogyan tudom a számomra teljesen alapvető, érthető, egyértelmű dolgot úgy megtanítani a gyerekeknek, hogy ők azt megértsék. Így ebben sokat kellett kutakodnom, és nem is gondolom azt, hogy teljes mértékben jó volt úgy, ahogy csináltam, biztos voltak benne bakik – mindenesetre ez egyfajta nehézség volt. De valójában készülni kellett mindenből.

Ami biztosan nem volt mindig egyszerű a sok egyéb feladatod mellett...

Volt egy módszerem, ami jól működött. Nyaranta átrágtam magam mindig azokon a témákon, amikkel majd az év folyamán foglalkozunk. És utána, az epocha elején kellett ezeket úgy felfrissíteni, hogy az ívet hogyan húzom meg, ezután pedig már csak hétvégéken kellett a következő heti tananyagot nagyjából összerakni. Persze ez aztán napról-napra alakult, mert azért nem úgy van, hogy az ember megtervezi és minden úgy is lesz. De alapvetően ezt a rendszert követtem, ami szerintem egész jól működött. Így nem készültem napról napra, csak maximum annyit, hogy akkor most meddig jutottunk el, hogyan lépünk tovább.

Mindabból, amit eddig meséltél, érződik, hogy a szaktanárokkal jó együttműködés jellemzett benneteket.

Igen, abszolút! Minden szaktanárral arra törekedtem, hogy szerves részei legyenek az epochának és kapcsolódjanak hozzá. Úgyhogy ez szerintem jól működött; valakivel persze jobban, van, akivel kevésbé.

Katrinnal olyannyira, hogy szinte társ-osztálytanító lett. Ez hogyan alakult ki?

Katrinnal a szoros együttműködésünk onnan ered, hogy elsőtől negyedik osztályig sokat volt az osztályban szaktanárként jelen: németet és kézimunkát tanított. Akkoriban az osztály kísérésében a napközis tanárok is sokat segítettek

(mert több napközisünk is volt az évek során). Viszont amikor a napközis létünk megszűnt, Katrinnak pedig – mivel nyugdíjközeli időszakban van – elfogytak az osztályai, és már csak mi maradtunk neki mint utolsó osztály, akiket a német- és kézimunkaórákon végigvisz. Így több ideje lett arra, hogy velünk foglalkozzon. Az, hogy egyfajta társ-osztálytanítóm lett, ötödiktől, a projektnapokkal kezdődően alakult ki a felsőbb osztályokban, és egészen odáig fejlődött, hogy most már, 7.-8. osztályban majdhogynem együtt tervezünk és viszünk végig, ha nem is mindent, de sok mindent. Szerintem nagyon hálás dolog, ha van egy ilyen társa az embernek, akivel ilyen szorosan együtt tud dolgozni.

Említetted, hogy a szülők támogatását élvezted a tevékenységeket illetően. Jellemző volt ez más területeken is?

Alapvetően nagy bizalommal voltak felém mindvégig, és elfogadták minden különcségemet – ha lehet így mondani –, amit kitaláltam, kezdve a reggeli sétáktól... Mert az sem volt egy egyszerű történet, ugyanis azt jelentette, hogy nekünk hamarabb kellett beérni az iskolába, nem nyolc órára, hanem háromnegyed nyolcra, hogy a sétákkal végezzünk nyolcig. Először első-másodikban a sulitól indulva sétáltunk a környéken, majd a covid alatt és után is már a kastélytól indultunk, és ott még korábban találkoztunk. A felsőbb osztályokban pedig már a MUZA-tól.

Szóval abszolút támogatóak voltak a szülők, és teljes bizalmukat élveztem mindvégig. Jó volt velük is együtt dolgozni, és együtt kísérni a gyerekek fejlődését. Nagyon szerették a félévi beszélgetéseket, mert amíg kicsik voltak, addig azt egy hospitálás előzte meg, és egy ilyen osztályba való bepillantás után leültünk beszélgetni, külön-külön mindenkivel. Nekem nem voltak írott félévi bizonyítványaim, csak tényleg amennyire szükséges volt, én inkább szóban értékeltem a gyerekeket a beszélgetések során. Nagyon szerették ezt, biztosan sokat segített ez a kapcsolódásban,

és szerintem sokan bánták is, hogy később ez már idő hiányában elmaradt. De hetedikben sort kerítettünk még természetesen a küszöbbeszélgetésekre, ami fontos mérföldkő mindig a gyerekek és a családok életében.

Időközben belevágtál a kertművelőtanár-képzésbe is. Talán a sok tevékenység motivált erre?

Kettős volt az indíttatásom. Az egyik az volt, hogy felmerült, esetleg a kertművelésórákat előbb-utóbb átvehetném Istvántól, de a másik, ami talán inkább belső indíttatás volt, hogy ezt kitanuljam azoktól a kollégáktól, akik már régóta művelik. Úgyhogy ezt ilyen módon egy kettős képzésnek mondhatnám. Az egyik inkább elméleti képzés, a másik pedig, amit itt, helyben sikerült megvalósítani, az a gyakorlat. Az is motivált még, hogy a tevékenységalapú oktatást kiterjesszük oly módon, hogy ne csak István és Marek legyenek ebben ketten, hanem legyen elegendő személy, akik ezt tovább tudják vinni.

Már eddig is voltak kertművelésóráim és szeretném ezt a jövőben is folytatni.

Az évek során bekerültél az iskola sűrűjébe, sőt bekapcsolódtál az iskolavezetésbe is, a Vezető Tanári Körbe, azaz a VTK-ba. Mi ösztönzött erre a munkára?

Egyrészt a tevékenységalapú pedagógiára való váltás, ami Istvánnal egy közös gondolatunk volt, és a mai napig is meghatározó számomra. Azt gondolom, hogy ebbe az irányba kellene terelni az iskolát és efelé kellene továbblépnünk. A másik pedig a kíváncsiság, hogy itt hogyan működik az iskola irányítása, ami nem idegen tőlem, mert már Kecskeméten is benne voltam az iskolavezetésben.

Tervezel új osztályt indítani?

Az osztálytanítóságot én most lerakom ezzel a nyolc évvel, és kicsit más vizekre

evezek. Ez nem azt jelenti, hogy nem jó emlékeim vannak az osztálytanítósággal kapcsolatban, csak más irányba szeretnék most egy kicsit elmozdulni, az igazgatás felé. Mert időközben elkezdtem az intézményvezetői képzést is, éppen most fogom befejezni.

Mi, tanárok tudjuk, de mondjuk el itt is, hogy szeptembertől át fogod venni Istvántól az igazgatói feladatokat és szaktanárként működsz majd tovább. Persze valójában egy Waldorf-iskolában nem olyan szerepet játszik egy iskolaigazgató, mint máshol, de mégis, hogyan képzeled el az iskolavezetést?

Csapatjátékosnak tartom magam, így azt gondolom, hogy a Tanári Konferenciának ugyanolyan tagja maradok továbbra is, mint mindenki más. Inkább abban látom a szerepemet, hogy szervezem az Intézményi Konferencia, az új vezetés működését. A pedagógiai víziómat, ami Istvánnal mint intézményvezetővel való közös munkával született meg bennem, és amiről már részben meséltem, továbbra is fenntartom (Álomiskola, Farmiskola, tevékenységalapú nevelés, a gyógyító jövő iskolája), ehhez a feladathoz szeretnék tanártársaimmal közösen egy világos, tiszta jövőképet és egy új küldetésmondatot alkotni. Mindezeken túl célom erősíteni iskolánk és ezzel együtt a Waldorf-pedagógia jelenlétét, ismertségét a városban. Fontos, hogy a mi iskolánk is felkerüljön a város pedagógiai palettájára. Fontosnak tartom még a vezetőség működésének átláthatóságát, annak további növelését, amit folyamatos tájékoztatással és tájékozódással, valamint a döntések helyének tisztázásával tervezek elérni, minden véleményre és javaslatra nyitottan. Szervezetünk fejlesztését is szívesen továbbvinném a Jövőképző segítségével, akiktől sok hasznos eszközt remélek még. Arról álmodom, hogy aktív közösségi élet legyen iskolánkban mind a munka, mind

a kikapcsolódás terén, és ez a lehetőség a szülők felé is egyre nyitottabb legyen. Főbb vonalakban ezek a terveim. Nagy várakozással és lelkesedéssel nézek az előttem álló időszak feladatai elé.

Amióta itt vagy közöttünk, sok változáson ment keresztül az iskola, és többek között kialakult az új fenntartói forma is, aminek szintén, úgymond, élharcosa voltál, illetve vagy. Hogy látod ezt?

Magának a fenntartói formának az az egyik nagy problematikája, hogy a jog szerint alá-fölérendeltséget hoz létre a fenntartó és az iskola között, és ezt szerettük volna megszüntetni azzal, hogy mi, tanárok saját magunk fenntartói lettünk. A folyamat nem volt könnyű, mert nagyon nehéz volt ezt a szülőkkel megértetni, és szerintem nem is sikerült mindenkivel. Azt látom, tapasztalom, hogy vegyes ezzel kapcsolatban a hozzáállásuk, az ehhez való kötődésük. Viszont ahhoz, hogy át tudjuk adni a gyerekeknek a hármas tagozódás eszméjét – persze a tananyagon túl –, úgy gondolom, nélkülözhetetlen volt, hogy ez az átalakulás megtörténhessen. Ugyanis a Waldorf-iskola eredetileg azért jött létre, hogy segítse megszületni a társadalmi hármas tagozódást. Röviden összefoglalva ez azt jelenti, hogy a gazdasági, a jogi és a szellemi életnek el kell válnia egymástól és nem befolyásolhatják egymást, hogy egészségesen tudjon működni egy társadalom vagy egy szervezet. A gazdasági területen a testvériségnek, a jogi területen az egyenlőségnek, a szellemi életben pedig a szabadságnak kellene megvalósulnia, és ha ez nem így történik, társadalmi problémákat okoz, ahogy azt látjuk is.

Ez nem azt jelenti, hogy ezt szeretnénk tanítani a gyerekeknek, hanem azt, hogy mi kívánunk így működni, amit a gyerekek aztán látnak, érzékelnek. Persze

valamennyit azért lehet már belecsepegtetni az osztály működésébe is.

Ez nem egy könnyű téma, és szerintem nem is látjuk egyformán itt, az iskolában, ebben is vannak különbözőségek, de azért többekben is társakra leltem.

Eltelt már pár év az új fenntartói forma kialakítása óta…

Folyamatosan benne vagyunk, a változás még zajlik, vagyis nem állt meg azzal, hogy a saját fenntartónk lettünk, hanem az intézmény struktúráját is változtatjuk folyamatosan ahhoz, hogy ez működhessen, ill. hathasson. Új munkacsoportok alakultak és vannak alakulóban, próbáljuk áttenni vagy inkább jobban szétosztani a terheket, az intézmény vezetését. Mert ennek az átalakításnak az egyik indikátora pont az volt, hogy levegyünk egy kicsit a VTK terheiből. A másik pedig, ami érezhető volt, hogy a Tanári Konferenciákon nincs elég idő arra, amivel valójában foglalkoznunk kellene. Ezért muszáj volt, hogy elindítsunk egyfajta átalakulást, ami, azt gondolom, hogy most egész jó úton halad. Ha sikerül végigvinnünk, akkor az egy nagyon jó eredmény lesz.

De van ebben egy külső segítségünk, amit már említettél, a Jövőképző műhely.

Igen, hál' Istennek, a jövőképzősök itt vannak, akiknek nagyon nagy tapasztalatuk és tudásuk van ezen a téren: Kőrösi Ákos, Nagy Tibor és Varga Lilla – ők segítenek bennünket. Tibor, ugye, régi szülőtársunk, őt régóta ismerjük, ő is régóta ismeri az iskolát, a többiek pedig mint új erő vannak jelen közöttünk. Amiben segítenek, az az, hogy ezt a folyamatot próbálják mederben tartani.

Szerintem ez nagyon fontos, mert annyira új mindenkinek ez az átalakulás, ennek a folyamata és azok az eredmények,

amik eddig megszülettek, hogy muszáj, hogy valaki ezt kívülről kísérje, koordinálja. Nyitott kérdés még, hogy idén véget ér-e a megbízatásuk, de szerintem még szükség van rájuk.

Rálátsz valószínűleg több iskolára is. Hogyan látod az iskolánkat a többi között? Vagy kicsit másképp: nem bántad meg, hogy ide jöttél hozzánk?

Nem, abszolút nem! Egy nagyon-nagyon jó – ha fogalmazhatok így – műhely ez az iskola. Mikor idejöttem, azt gondoltam, hogy a gödöllői iskola a legjobb iskolák között van. De amióta itt vagyok, azt gondolom, hogy A legjobb iskola! Ezt komolyan így gondolom! Lehet, hogy elfogult vagyok, és lehet, hogy ezt nem mindenki látja így, de nagyon előremutatóak azok a kezdeményezések, azok a folyamatok, amik itt zajlanak, még ha ezek nem is gyorsak vagy zökkenőmentesek. Azt látom, hogy kevés iskolában lépik meg ezeket és haladnak a tevékenységalapú oktatás útján. De nem tudom, hogy meddig leszünk úttörők ebben, mert ha nem fogunk elég gyorsan előremozdulni, akkor lesznek, akik megelőznek minket, például a pilisszentlászlóiak már nagyon jól állnak ezen a téren. Érdekes, mert a kertésztanár-képzésen én meséltem arról, hogy itt mi ezt hogyan csináljuk – például a projektnapok a kicsiknél vagy a nagyoknál a projektepochák –, amit aztán vittek a leendő kertésztanárok tovább a saját iskolájukba. A pilisszentlászlóiaknál is már vannak állatok, és a kicsikkel már nagyon jól használják őket ill. ezt a lehetőséget a pedagógiában; szerintem jobban, mint mi. El is hívtam az egyik kolleginát onnan, hogy tartson itt nekünk előadást róla, hátha tudunk belőle inspirálódni, hogy a kicsikkel hogyan tudjuk jobban kihasználni az állatok és az itteni terület adta lehetőségeket.

Ehhez a sokféle feladathoz miből tudsz erőt meríteni?

Egyrészt szerintem a kíváncsiság az, ami hajt engem, és van azért mögöttem egy család, egy társ Viki személyében, akivel, azt mondhatom, hogy – most már mint a feleségem – együtt dolgozunk egy közös, jó ügyért, és így ez segítőleg hat. A kollégák, szülők szeretete is inspirálólag hat rám. És nem feledkezhetem meg Anyukámékról sem, akik kicsit messzebbről, de szintén mindig támogatólag vannak jelen életünkben. Azt látni, hogy ők mennyire büszkék rám, ránk, ami azt mutatja, hogy jó úton haladok, haladunk Vikivel együtt. Ha nem így lenne, biztos vagyok benne, hogy szóvá tennék.

A családod is jelentős átalakuláson ment végbe, gyarapodott is az évek során...

Igen, eleve sok gyerek vett ill. vesz körül minket a mai napig. A nagyobbaknak feleségeik, férjük lett, sőt Kíra lányomnak a második gyermeke is megszületett, úgyhogy már unokáink is vannak. Így folyamatosan gyarapodik a család. Megint pici gyerekek vesznek körül minket és láthatjuk az ő felnövekvésüket is. Úgy látom, hogy jól csinálják, és ez nagyon jó érzés.

Van elég időtök együtt lenni velük?

Nincs igazán, jó lenne többet együtt lenni, de talán nincsenek elhanyagolva, és van annyi időnk, hogy mindenkire jusson, ha nem is elég, de igyekszünk nagyon.

Ha marad egy kis szabadidőd, azt mivel töltöd, töltitek szívesen?

Kapolcson van egy telkünk, oda szeretünk lemenni. Ott van egy kis présházunk egy nagyobb területtel, ami állandó gondozást igényel, folyamatosan bővítgetjük a kis házat is – úgyhogy ez az egyik, ami feltölt minket és amivel szívesen foglalatoskodunk. Illetve, ha megtehetjük, megyünk vitorlázni. Hála Istennek Viki partner ebben is, úgyhogy ez a másik hobbink, bár ezt ritkábban tudjuk megtenni. De most nyáron megyünk újra, van a barátomnak egy hajója Rómában, ahova meghívott minket, így ott fogunk egy kis időt eltölteni a gyerekeinkkel együtt, már aki el tud jönni közülük.

És van még egy dolog: jövőre elutazom két hónapra, amikor is az Atlanti-óceánt fogom átszelni egy Tres Hombres nevezetű, klasszikus keresztvitorlázatú hajóval. Ez egy olyan vitorlás hajó, ami vissza lett építve teherszállító hajóvá, és az a társaság, aki üzemelteti, azt a célt tűzte ki, hogy karbonsemlegesen szállítsanak árut. Ez azt jelenti, hogy a hajóval Európából visznek sört, bort és mézet Dél-Amerikába, és onnan hoznak csokoládét, kakaót, kávét és rumot. Évente tesznek egy kört az Atlanti-óceánt kétszer átszelve, és az egyik ilyen úton én is részt fogok venni. Erre jövő március-áprilisban kerül majd sor. Mivel nem indítok új osztályt, nem kapok szabad évet, de egy kis pihenőt azért igen, és ez lesz az.

Kedves Krisztián, köszönöm a beszélgetést! Szívből kívánom, hogy az új feladataidban is sok örömöd legyen és még hosszú éveken át gazdagítsd iskolánk életét újdonságokra nyitott, lendületes, tettre kész személyiségeddel!

Az interjút Kecskés Judit készítette

„Köszönjük, hogy itt lehettünk....”

BÚCSÚZÓ NYOLCADIKOS CSALÁDJAINK

Nyolc évvel ezelőtt, 2017 János-napi számunkban olvashattátok először a ballagó/búcsúzó diákok és szülők visszaemlékezéseit az itt töltött évekre. Azóta minden évben megkérjük az emlékek felidézésére olyan szülőtársainkat, akik sok-sok évig voltak közösségünk tagjai, akár több gyerekük is járt ide, és most végleg „elballagnak” iskolánkból. Persze – ahogyan ezt minden évben többen le is írják – az itt töltött évek, évtizedek során olyan lelki és fizikai kapcsolatok, kötődések alakultak ki, amik akkor is megmaradnak, ha szülőként, családként már nem lesznek jelen a mindennapokban.

Nagy örömünkre idén is többen vállalták ezt a visszatekintést, olvassátok szeretettel!

Virágkaputól virágkapuig

— búcsúzóul a nyolcadikosoknak —

Egy Waldorf-iskola évnyitója mindig felemelő és megható ünnepség. Az elsősök bemutatása, ahogy osztálytanítójuk egyesével kihívja őket a tömegből, majd kézenfogva, virágkapun át „belépnek” az iskolába, egy mesés világba, nagyon szép és megindító hagyomány. Óriási

várakozással és lelkesedéssel vágtatok neki az első évnek. Számolás, olvasás, írás, szabadvallás, formarajzok. Nagy műgonddal készülő füzetek és borítók. Évszakünnepek, euritmia-bemutatók. Kézimunkák, amik év végére biztos elkészülnek. A furulyatok, a labdaháló, a zokni, a tolltartó. Noha mindenkinek ugyanaz a feladat, mégis mindenki egy sajátos, személyes utat járt be, ahol a mesterség, a művészet, a természet és a közösség egyszerre vált tanítóitokká. Mindezek mellett megtanultatok kérdezni, figyelni és megérteni. A nyolc év alatt egy járvány is megtörte az iskolai idő ritmusát, ti mégis oly lelkesek maradtatok, mint előtte voltatok. És jöttek az új tárgyak, az állatok gondozása, a kertművelés, a fafaragás. A sport, a dráma, a zene, a néptánc. A múzeumlátogatások, az osztálykirándulások, az iskolai bazárok. A Szent Mihály-napi napfelkelték, a Márton-napi sétáló megemlékezések saját készítésű lámpásokkal a kezekben, az adventi spirálok. Nemcsak egy osztály voltatok, hanem egy igazi közösség, és ez látszott minden közös szerepléseteken, színielőadásotokon

is. Megtanultatok önmagatok lenni és egymást támogatni.

Most egy új úton indultok el. A középiskola világa más lesz. Új kérdések, új kihívások, új arcok, új felismerések. De amit itt kaptatok, az mindig veletek marad. Az a képesség, hogy figyeljetek a világra, másokra, hogy merjetek alkotni, kérdezni, gondolkodni, kételkedni. Hogy merjetek önmagatok lenni. Hogy lássátok a világot, ami nemcsak tárgyak sokasága, hanem színek, hangulatok, kapcsolatok és összefüggések, közösségek végtelen és izgalmas rendszere.

Ha visszanézünk az elmúlt évekre, mi, szülők magunkat is látjuk, meghatottan, büszkén. És megfogalmazódik a bizonyosság, hogy az együtt töltött évek nemcsak nektek, diákoknak marad felejthetetlen, hanem nekünk, szülőknek is. Kívánjuk, hogy a jövőben is maradjatok mindannyian nyílt szívűek, bátrak, felelősek, alkotók, érzékenyek és kíváncsiak. Ne feledjétek: ha úgy érzitek, eltévedtetek a világban, a gondosan, apró darabokból, „sajátkezűleg" épített belső iránytűtök segít majd az eligazodásban.

Egy Waldorf-iskola évzárója mindig felemelő és megható ünnepség… – hát még egy waldorfos nyolcadik osztály ballagása. Most újra áthaladtok a virágkapun, immár a nagyvilág irányába. Adjon erőt a szoros kötelék, ami összefonódott köröttetek az évek alatt! Vegyétek sikeresen a következő éveket! Kívánjuk, hogy fogadjátok nyitottan az örömöket és kihívásokat, az itt szerzett képességekkel, ismeretekkel és érzésekkel, szeretettel és önismerettel is felvértezve.

De addig is: önfeledt nyaralást nektek!

Bihari szülők: Évi és Levi

Ballagunk

Évszakok, bolyhok, finom védőszárnyak,
Táblarajzok, melyek megbabonáznak,
Mihályhoz fohász, ébredő pasztell nap:
ünnepe rég családdá válásunknak.

Széklábon teniszlabda-gömbölyűség,
Reggeli kastélyparki séták, kék ég,
Közös és magányos sírás, nevetés,
Sötétből ragyogás, advent, fényfestés.

Áldás a kapun, vidám ablakdíszek,
Tulipánok között nyárfahópelyhek,
Ceremóniák, tanítók, mesterek,
Pompássá nyíló gyermekszívek-lelkek.

Tényleg véget érnek a bús-szép mesék,
a Fahéj-simizés, bárányszületés?
Már most hiányzik az a néhány dolog,
amiről azt hinni még, soha nem fog:

Ébresztő szülinapon hajnal 5-kor,
Kézremegés ki- és beriasztáskor,
Ballagási e-mailek tengerében fuldokolni.
Euritmiateremben oszlop mögé szorulni.

Egy évtized emberség nem volt hiába,
Magunkról tanultunk gyerek, szülő, bátya.
A megannyi elmondott áldásért hála -
és a szerető odafigyelésért egymásra!

Bihariék: Bogi, Marci, Évi, Levi

Köszönünk mindent!

Napok óta halogatom, hogy megírjam ezt a búcsúzót, talán nem véletlenül… 2012 óta mindennapjaink részét képezi a Gödöllői Waldorf Iskola és közössége, nehéz szembenézni azzal, hogy az utolsó tanévünk itt, Gödöllőn most lezárul. Tizenhárom év. Mintha a szél fújta volna el… Kavarognak bennem az érzések, az emlékek és a gondolatok, hisz annyi minden történt.

Mivel is lenne teljes az itteni történetünk? Kezdjem talán azzal, hogy még az is kérdéses volt, hogy állami vagy Waldorf-iskola? Hogy bár nem mi tettük fel az elsős hívogatón a naiv kérdést, de szívből azonosulni tudtunk vele, hogy lesz-e mérnök a gyerekből, ha Waldorfba jár? Hogy Piroska nagy tapasztalatból és mély meggyőződésből jött válasza (*„Nincs az a Waldorf-iskola, ami el tudna rontani egy gyereket, ha mérnöknek született."*) oly megnyugtató volt, hogy tudtuk, Waldorf-iskolában a helyünk?

Leírjam-e azt, hogy az alakuló elsős szülőin még dilemmáztunk, hogy ide jöjjünk-e, ami szívünk vágya, vagy maradjunk a mindhárom gyerekünknek a nagybetűs csodaóvodát jelentő XVI. kerületi ismerős Waldorf-közegünkben, ami logisztikailag sokkal könnyebb lenne? Hogy hoztunk egy döntést, aztán egy hét „nincs-ez-így-jól" érzés után inkább a szívünkre hallgattunk, mint a logikára, és változtattunk?

Vagy írjak a kis apró örömöket és jelenlétet adó helyzetekről, mint amikor a parkoló autónk szélvédőjére pottyant egy madárfióka az iskola udvarán, és hogyan próbáltuk többen érintés nélkül visszatenni? (Sikerült, azóta már ő is biztosan felnőtt és kirepült…) Vagy a bazári kemencés pizzasütésről a szülőkkel, a szívet és lelket melengető ünnepekről, a szülőket is összehozó családi kirándulásokról, a felejthetetlen születésnapi zsúrokról, ahol a siserehad minden ételt „elpusztított" és mégse kifosztva, hanem feltöltve pihent a lelkünk utána?

Esetleg arról, hogy tizenhárom éve Piroska Hannát az ölébe ültette az egyik leendő elsős ismerkedőn, és egész első osztályban milyen nagy szeretettel segítette őt beilleszkedni a számára idegen gyerekek közé? Hogy Melinda egy egész délelőttöt rááldozott arra, hogy Vincét megnézze a természetes ovis közegében, mert a felvételin az amúgy csendes és visszahúzódó gyerekünk úgy pörgött, mint egy motolla?

Vagy arról írjak inkább, hogy Krisztián és Katrin hogyan terelgette a tüzes legkisebbünket, aki kezesbáránnyá azért szerencsére nem, de egy szolid oroszlánná szelídült? Hogy Lóci hogyan találta meg a testvérei nem könnyű nyomában, de mégis a saját útján a neki valót: a zongorát és a zenei pályát? Írjak arról is, hogy az idejövetelünkkor még apró Lócit mindegyik testvérének az osztályában hányan szeretgették, ahogy egyre jobban belenőtt az ovis, majd az iskolás méretébe? Vagy arról, hogy milyen csoda élményben volt részünk szintén az itteni Waldorf-közösségből, hogy a Stampf családdal együtt lejártuk négy év alatt a Kék Túrát?

De nem kéne kihagynom azt sem ugye, hogy mindegyik osztálytanítóról és a tanárokról is biztosan tudtuk, ha néha keményen küzdenek is a kis- és nagykamasz lelkükkel, de mindannyian nagyon szeretik a gyerekeinket, és hisznek bennük, teljes szívvel támogatják és minden tudásukkal tanítják őket?

Annyi szép emlék, felsorolni se tudom az összeset, nemhogy eldönteni, hogy melyiket is írjam meg. A legfontosabbat biztosan leírom, mert ez nem kihagyható: a meghozott döntésünket, hogy ide jöttünk, életünk egyik legjobb döntésének tartom. A búcsú fájdalmát a sok megélt öröm enyhíti; hála van bennünk mindenért.

A fészekből kirepülő madárkaként most jön a szárnyalás ideje: Hanna, Vince és Lóci is megtalálták az útjukat. Tudják, hogy miben jók, tudják, hogy miben kell fejlődniük, tudják (vagy legalábbis alakul már), hogy mit szeretnének az életben, és egy olyan egészséges magabiztosság és tettrekészség van bennük, amit a gödöllői Waldorf-iskola és -közösség adott nekik és nekünk. Magunkkal visszük a tarisznyában a megtanult leckét, hogy szívvel, fejjel és kézzel minden talentum kibontakoztatható. Egy Waldorf-iskolában is lehet az ember lányából matematikus, az ember fiából mérnök vagy akár zenész. Sőt, ennél sokkal több is: már most is csudaklassz (majdnem) felnőttek!

Köszönjük a tizenhárom év teljességét! Krisztián szavaival búcsúzunk: Békét és szelet!

Garamszegi-Hollósy Zsuzsanna

És most úttá válik minden lépés

Tíz éve kerültünk Gödöllőre, egyúttal a Waldorf-közösségbe is. Biztosan tudtuk, hogy megtaláltuk a gyerekeink iskoláját – de azért rengeteg kérdés és bizonytalanság is volt bennünk, hogy mégis hogyan fog alakulni itt a sorsunk.

Életünk egyik legjobb döntése volt. Most, tíz év elteltével ezt már biztosan tudjuk. Lizinek Bea, Barninak pedig Krisztián volt AZ osztálytanító, tényleg fogták az Égiek a kezünket, amikor ide vezettek minket. Sok minden történt az elmúlt tíz évben, voltak nehézségek, veszteségek, szomorú időszakok is, ezt tudom és emlékszem rájuk. Most viszont, ahogy próbálok visszagondolni, hogy mit is jelent a családunknak a gödöllői Waldorf, csupa jó dolgok jutnak eszembe, hálát érzek és boldogságot, hogy itt lehettünk. Hogy megismerhettük az itteni embereket: a tanárokat, a gyerekeket és a szülőtársakat, hogy jelen lehettünk és tevőlegesen is részt vehettünk a csodálatos ünnepekben és a mindennapokban. Hogy ízig-vérig elmerülhettünk a Waldorf-világban, és részeivé válhattunk ennek a közösségnek.

Ott fagyoskodhattunk minden napfelkeltenézésnél, megmelegedtünk minden Márton-napon a tűz körül, elmerültünk a bazárok forgatagában, a spiráljárásokon megtanultunk igazán befelé fordulni, aztán júniusban a tűzugrás alkalmával pedig varázslatos reményekkel várni a nyarat. Zebraügyeletek, sütisütések, közös főzések, közös zenélések, tartalmas kirándulások, Tér-erő napok, szülői estek – végig sem tudom sorolni, hogy mi minden köt össze rengeteg családdal, az itt megismert sok barátunkkal. És továbbra is mindig összekötnek ezek a csodák, akárhová is megyünk.

Ma már nincs kérdés bennünk. Lizinek és Barninak ez volt az útja, és ez az útjuk továbbra is. Nekünk is ez volt az utunk, hogy Waldorf-szülők legyünk. Pontosan azt kaptuk ettől az iskolától, amiért ide jöttünk: érdeklődő, jólelkű, alkotni és építeni vágyó fiatalokká értek itt a gyerekeink, akik teret kaptak a saját egyéniségük kibontakoztatására, és többnyire jól érezték magukat a közösségükben. Ismerik a hagyományos értékeket és nyitottak az újra, a modernre is, a kétféle világot úgy tudják ötvözni, hogy az összhangban van a saját céljaikkal – egyáltalán: vannak céljaik, és tesznek is érte, hogy elérjék őket. Úgy gondolom, a mai világban ez különösen nagy szó, és az itt eltöltött nyolc év örökre nyomot hagyott a lelkükben.

Ezért nagyon nehéz szívvel, de boldogan búcsúzunk. A gödöllői Waldorf szellemisége, tanárai és családjai segítségével megteremthettük és megadhattuk a gyerekeinknek a lehető legtöbbet, amit csak adni lehet nekik: jó alapokat kaptak, és egy páratlan esélyt, hogy önazonos, boldog és teljes életet éljenek. Köszönjük Nektek, köszönünk mindent, köszönjük, hogy itt lehettünk.

Dufka Hajni és Kovács Peti

Búcsúzik a Laczkó család

Hamarosan elérkezik a búcsú ideje, búcsú attól az iskolától, ami nemcsak a gyerekeink, hanem az egész család életében is meghatározó szerepet játszott az elmúlt években. Ilyenkor az ember önkéntelenül is megáll egy pillanatra és elgondolkozik azon, hogy milyenek voltak ezek az évek, mit adott nekünk ez a közösség, az iskola, és mi mit adtunk magunkból. A mi történetünk 2016 őszén kezdődött, amikor Bálintot áthoztuk abból az iskolából, ahová elsős korától járt. Bálint negyedikes volt és az őszi szünet előtt jött el a próbahétre. Nem volt könnyű neki, mert egy megszokott környezetből, barátok közül kellett kiszakadnia, de már három nap után úgy jött haza, hogy ő ide szeretne járni. Akkor éreztük, hogy jól döntöttünk, és ezt azóta sem bántuk meg. Szerencsére az osztály és Klaudia is nagyon hamar befogadta őt, s erre azóta is hálával gondolunk vissza. A mi waldorfos elköteleződésünk azonban korábbra nyúlik vissza, ugyanis részt vettünk a Christophorus Waldorf Iskola megalapításában. Ez egy nagyon küzdelmes, ugyanakkor nagyon felemelő munka volt, aminek során rengeteget tanultunk a Waldorf-iskolák működéséről és a Waldorf-pedagógiáról. A Gödöllői Waldorf Iskola volt a mentorintézményünk, így kerültünk közelebbi kapcsolatba az iskolával és indult el a közös utunk. Majd nagy örömünkre Peti Krisztián osztályában kezdhette meg a tanulmányait. Az első pillanattól kezdve aktív szerepet vállaltunk az iskola életében, hiszen tudtuk, hogy egy Waldorf-iskola akkor működik jól, ha abból a családok is kiveszik a részüket. Szerencsére ebben Bálint és Peti osztályában is hasonlóan gondolkozó szülőtársakra találtunk, és a hosszú évek alatt igazán nagyszerű közösségekké kovácsolódtunk össze. Ha ki kellett festeni az osztálytermet, vagy más felújítási munkát kellett végezni, mindig akadt jelentkező, munka közben pedig mindig jó alkalom kínálkozott egy jó beszélgetésre és sok nevetésre. Ugyanígy az osztálytanítókkal, Klaudiával és Krisztiánnal is nagyon jó volt, illetve jó a kapcsolatunk, az együttműködésünk, és ha akadtak

is egyet nem értések – elsősorban a gyerekek aktív sportolásából eredően –, ezeket mindig meg tudtuk beszélni és mindig megtaláltuk a mindkét fél számára elfogadható megoldást. Ezt nagyon köszönjük nektek, Klaudia és Krisztián! És azt a sok törődést és szeretet is, amit tőletek kaptunk!

Az iskolát működtető egyesület munkájában is aktívan munkálkodtunk egészen addig, amíg erre szükség volt. Bár megéltünk nehéz pillanatokat is közben, de hisszük, hogy ezekből a helyzetekből sokat tanulhattunk mindnyájan. Nagyon szerettük az iskolai élet ritmusát, az évszakünnepeket, a Mihály-napot, Szent Márton ünnepét, az adventi készülődést, az adventi spirált, a farsangot, a bazárt és sorolhatnánk tovább. Nagy élményt nyújtottak mindig a színi előadások, vagy zenei produkciók megnézése.

Különösen maradandó élmény volt Bálinték magas színvonalú Varázsfuvola előadása, Petiék Négyszögletű kerek erdő meséje vagy a legfrissebb élmény, az angol vígjáték élvezetes előadása. Az Olimpia, a Róma-tábor is mind-mind feledhetetlen pillanatokat nyújtottak. S emellett a zebraőrség, a hétvégi kecske-etetés, a takarítás, a sok sütés-főzés is színesítették a waldorfos napjainkat. S közben pedig úgy elröppent az idő, hogy a virágkaput nemrég átlépett gyermekünk most végleg elhagyja az iskolát és vele együtt a családunk is búcsúzik. De biztos lesznek még alkalmak, amikor ellátogatunk majd újra az iskolába, egy-egy ünnepre vagy bazárra. Köszönjük, hogy itt lehettünk, hogy megélhettük ezt a szép időszakot!

Timi, Gábor, Bálint és Peti

Visszatekintés, vagy körbetekintés: nem búcsúzás, váltás

Tizenkét évvel ezelőtt annyira egyértelmű – volt! Most is az!

A kezdés, az óvodai életbeli indulás ugyan lelkileg-érzelmileg „megdolgoztató" volt, de az egyértelműség már jelezte, hogy többről van itt szó, mint arról, hogy az életkora alapján, a törvényi előírások szerint a gyermek megkezdi az intézményi éveit. Minden azóta eltelt évről hosszan lehetne összefoglalót, „leltárt", eseményt és annak megélését ill. hatását részletezni. Ezek egyedi-egyéni, belső ill. családi történések; közösségünk minden tagja érintett, mindenkinek van története, élménye, érzése.

Nos, mit is jelentett az elmúlt 12 év számomra? „Megmutatkozott" számomra a közösség, az együttlét és az EGYSÉG tere, mely fizikai szemmel láthatatlan módon, ugyanakkor „határozott jelenlétével" „Waldorfia" egyik legfontosabb jellemzőjévé, tartóelemévé vált.

Amikor a közösségbe mint szülő, család érkeztünk, egyenrangú, együttműködő viszonyban találtam magam. Ám a beilleszkedés és a „ritmus" felvétele kacifántos volt. Megannyi akadály, gát és érzelmi zökkenők jellemezték akkori mindennapjainkat. Az önismeret útján járva elkerülhetetlen volt az önmunka. Míg a gyermekünk a Waldorf világában bontakozott ki, lelke szárnyalt – és itt mindenki, aki a közösségünk tagja, tudja azokat a pozitív, lelket melengető, emelő eseményeket, napi programokat –, addig én „követtem" gyermekem rezdüléseit, meg-megszólítódott saját gyermekkorom. Azt hiszem, mindenkinek megszólítódik! (Megjegyzem, érdemes figyelni rá – is!) Szóval a belső ovis, majd kisiskolás, kamasz gyermekem végigjárta a Waldorf-iskolát! A lelki és személyiségfejlődés lépcsői, szakaszai, folyamata bárhol a világon ugyanazon „program-törvény" szerint zajlik. Így a gyermekünk fejlődését követve, támogatva saját gyermekkorunk is aktiválódott. A beilleszkedési nehézségeink újra markánsan megmutatkoztak: a kapcsolatteremtés, a másokhoz kapcsolódás, avagy a tevékenységekben való aktív vagy passzív részvétel és a megfelelni akarás, az elfogadás és sorolhatnám azokat a folyamatokat, amiken egy em-

bergyermek végigmegy földi élete korai szakaszán, első éveiben.

És én végigmentem felnőttként a beilleszkedésen, a kapcsolódáson, a passzív és aktív részvételen mind eseményekben, mind teendőkben. A megfelelni akaráson. A tudáson – tudni kell/nem kell! Az elvárásokon, a sürgetettségen. A szeretve levésen. Az elfogadáson. A minden rendben levőségen…

A csoda ebben az, hogy mindvégig ott volt ezek alatt-fölött-mögött-között egy TÉR! Ami megtartott, ami biztosított, ami támogatott. Amire – talán mondhatom, hogy tudatos vagyok – a kezdetekkor is megjelenő egyértelműség! Egyértelmű az, hogy itt a hely, itt az idő, itt a tér!

Ennek megnyilvánulási formája pl. a közösség egy-egy programszervezésben, létrejöttének részvételében, vagy csak egymás hallgatásában, együttérzésben, egy pillantásban, egy könnycseppben, egy ölelésben stb.

Mindez idő alatt belső gyermekem fejlődött, a korabeli fizikai létben kapott, szerzett elakadások, tévedések lehetőséget kaptak a kiigazításra, a helyreigazításra. Ezért elmondhatatlanul hálás vagyok! Ugyanis így sikerül, ez az egyik módja integrálni, egyesíteni el- és megakadt belső gyermekeinket. Bizonyára ugyanígy módja van bármilyen óvoda és iskola diákjai szüleinek ezen a külső-belső folyamaton végigkísérnie magát, de a Waldorf világának közösségi tere önmagában gyógyító, s az EGYSÉG, az EGY felé tartásban jelentős mérföldkő lehet emberlétünk során.

S azzal, hogy gyermekünk fejlődése elérkezett egy újabb szakaszába, váltás történik csupán. A regionális gimnáziumi folytatás a megkezdett gyógyító úton való haladás lehetőségét adja.

Azt hiszem, aki ebben a közösségi formában megmerítkezett, már megérintődött. Éveken átívelő, láthatatlan összetartó erőként, térként ott van életünkben. Szép példa vagy „bizonyíték” erre, hogy több „éves-munkázó” külső mentora egy korábbi waldorfos család tagja.

Van már, és gyarapszik a (Waldorf)családok száma – még ha továbblépnek is életútjuk következő fázisába. Mi is belépünk e családok közé. Hálatelt szívvel és áldást kívánva a még itt, fejlődésük tereként használóknak!

Györfi Ilona – Szarka család

EMLÉKÜL SZERETETTEL

A dzsungel könyve — hatodikos színdarab-bemutató

Biztos vagyok abban, hogy A dzsungel könyve előadásunk mindannyiunk számára örökké szép emlék marad. A csodálatos bemutatóhoz mindenki hozzáadta mindazt a jót, amit önmagából adhatott, és a sok jóság eredményeként nem is születhetett más, csak ez a szívet-lelket gyönyörködtető szépség. Ahogy közös munka volt a színpadra vitel, úgy közös munkával született ez az írás is, amelynek ugyan az én szavaim adják a vázát, de minden ízét és díszét a gyerekek gondolatokká formált tapasztalatai és érzései színezik hozzá.

Felmerülhet a kérdés, hogy miért fontos minden évben egy osztályszíndarabot bemutatni, hogy miért nem sajnáljuk rá a tanulástól „elvett” időt? A válasz nem nehéz, hiszen amellett, hogy általa mindannyian életre szóló élményekkel gazdagodunk, a gyerekek rengeteg olyan, nem épp elhanyagolható készséget sajátítanak el és gyakorolnak intenzíven a próbafolyamat alatt, amiért már önmagában is megérné ez az évről évre egyre nagyobb vállalkozás! Ilyen értékes képesség például a türelem vagy az önuralom, a – sokszor akár a saját érde-

keik megzabolázása árán való – másikra figyelés vagy a bátorság. Mindezt a gyerekek is meg tudták fogalmazni maguknak, s olyan fontos mondatok születtek meg az előadást követő visszatekintés során mint: „Egy idő után megtanultunk figyelni egymásra." „A próbák folyamán egyre hangosabban tudtam mondani a szövegemet, magabiztosabb lettem, amire már nagy szükségem is volt." „Most már merek egyedül énekelni az osztály vagy akár idegenek előtt is." S hogy ez mennyire igaz, azt pont nem e gondolat megfogalmazója mutatta meg, amikor az év utoljára maradt epocháján – Európa egyik országának bemutatása után – állt az osztállyal szemben, és gyönyörű, csengő hangon úgy énekelt, hogy mindannyiunk szíve hálával telt meg dala nyomán.

No, de kezdjük az elején! Egy jó bemutató mindenképp a darabválasztással kezdődik. Mint annyi minden, ez is sokkal egyszerűbb a kicsiknél, szűkebb választékból könnyebb a választás. Másodikban Szent Ferenc történetét adtuk elő, harmadikban Mózessel vezettük ki népét Egyiptomból, negyedikben Arany János Csodaszarvasát, ötödikben pedig

a János vitézt mutattuk be. Ez utóbbit már igazán szép színházi élménnyé formáltuk, a sokféle szerep jó lehetőséget teremtett az egyéni megvillanásokra. Ezt a minőségi ugrást megélve nagyon sok merész tervem született a hatodikos színdarabot illetőleg, de vagy az osztály vétózta meg (nagy sajnálatomra így járt például Szegény Dzsoni), vagy pedig én magam vetettem el (egymás után a Toldit, a Lúdas Matyit, A mindenki Jánoskáját, a Szaffit, majd legutóbb és a legnehezebben A láthatatlan embert). Egy cikket biztosan megérne ez a vívódási történet is, de e mostani írásnak nem ez a célja. És különben is, Jutka mint egy ezerszínű tűzijáték robbant be a musical ötletével Gárdonyi Atilláját siratós szomorúságomba. Ég és föld, tűz és víz – de tán nincs is az az ellentétpár, ami kifejezné e két mű különbözősége felett érzett döbbenetemet, s bizony kellett néhányat aludnom az ötletre. Elolvastam a nem túl bonyolult szövegkönyvet, s még

mindig nem voltam meggyőzve. Gyorsan újraolvastam Kipling regényét, amelynek köszönhetően lassan, de érezhetően felengedett minden ellenérzésem, hiszen az irodalmi alap nagyon értékes és mély, kétségtelenül lehet rá építkezni.

Ekkor mondtam el a gyerekeknek, milyen döntés született, mit adunk elő ebben az évben. A többség örült már az első pillanatban is, de voltak, akik nemtetszésüknek adtak hangot: „eleinte nagyon rossz ötletnek tartottam, hogy A dzsungel könyvét adjuk elő” (és ez szóban még nem volt ennyire kulturáltan fogalmazva!).

Persze sosincs olyan, ami harminc embernek egyformán jó lehet! – legyinthettem volna, de aztán bevillant, hogy a leghangosabb ellenzők sosem olvasták a regényt, így nem is tudhatják, mi ellen tiltakoznak. Nagyon sokszor vagyunk úgy az életünkben, hogy ismeretlenül rámondjuk valakire vagy valamire, hogy nem tetszik, nem érdekel…

Aztán valamiért mégiscsak kikerülhetetlenné válik, sokszor csak egy kellemetlennek tűnő iskolai feladat miatt, s ismerkedés közben azon vesszük észre magunkat, hogy mégiscsak megszerettük. Ezért kértem még a próbafolyamat előtt a gyerekeket, hogy olvassák el, olvassák újra a könyvet. Szerintem ebben állt a sikerünk egyik alapköve, mert sokkal árnyaltabbá tette a képet, nagyon sokat segített a karakterek megformálásában, és mert a szükségszerűen egyszerű forgatókönyvi mondatok mögött kirajzolódhatott a történet egész mélysége.

A szereposztás már eleve nagy feladat egy harmincfős osztályban, hiába a kettős szereposztás, hiába a nagy(obb) szerepek előadáson belüli megosztása, végül csak van, aki nem játszhatja el a leginkább vágyott karaktert. Ez így volt nálunk is, mégis belevágtunk, és jól tettük, mert minden nappal simultak a kezdeti nehézségek. „Nekem az elején még kicsit nehéz volt elfogadni a szerepem, de aztán már nagyon tudtam örülni neki."

A próbák során nap mint nap megéltük, hogy

* lehet hibázni, s – ami ennél sokkal fontosabb – a hibát mindig ki lehet javítani: „Sok munka volt eljutni az előadásig, hosszú volt az út, amíg szép lassan mindent megtanultunk. A próbafolyamat fárasztó volt, de megérte, mert a végeredmény nagyon jó lett."

* Többre vagyunk képesek, minthogy azt eredetileg gondoltuk magunkról: „Mindenáron kevés szöveget szerettem volna, de végül meg tudtam tanulni ezt a sokat is.";

* Egyre inkább összetartozunk: „A próbák alatt sok osztálytársamat láttam más

szemmel, és ennek nagyon örültem." „Megmutattuk, hogy képesek vagyunk együttműködni! Szerintem még összetartóbbá vált a már eleve is jó osztályközösségünk."

Végül hangot kapott a sok munkával elért, megérdemelt siker felett érzett jogos boldogság: „Büszke vagyok magamra és a társaimra is, hogy ilyen nagyon jó előadást tudtunk összerakni." És megszületett mindnyájunk szívében a hála érzése, hogy részesei lehettünk ennek a csodának. „Szeretnék köszönetet mondani Ági néninek, Nórinak, Katinak, Lórinak és Bolkának, és főleg Jutkának, hiszen neki támadt az az ötlete, hogy A dzsungel könyvét adjuk elő, s nélküle ez a darab nem lehetett volna olyan jó, amilyen lett. Köszönöm nekik és az egész osztályomnak egyaránt!"

A dzsungel könyvétől lett kerek az évünk! Színdarabunk mondatai szállóigékké váltak, minden helyzetre tudunk egy A dzsungel könyve szöveggel reagálni, s ez nekünk már sokkal többet jelent a puszta szavaknál. És a záródallal nyert értelmet a kavics is, amit idén születésnapi ajándékba adtam, mert Maugli így énekelt

emberré válása alkalmából: „Itt vagyok, mint egy százszor elhajított kő, mit eldobott minden kéz, látod, áldás nem követ, és hallhatok, ahogy hallgatni kő se tud, csak az ember." Amire e dallal feleltek dzsungelbeli barátai: Balú, Bagira és Ká, ezt hallotta maga mögül a dzsungelből, míg a sok akadály és visszautasítás ellenére is az emberek faluja felé tartott:

„Lábad olyan nyomra hág, mely minékünk kuszaság, ott nyit a Piros Virág;

rejtve töltesz éjeket, nem lesz ég fejed felett, csak hűségünk száll veled;

hajnalfény, ha beosont, sóvárgás lelkedre ront, s visszavágyod a Vadont.

Szél, fa, víz a föld felett, bölcs erő és szeretet s a Vadon legyen Veled!"

Rábel Nagy Ágnes

Nekem nagyon jó érzés még ma is visszagondolni a színdarabunkra, mert nagyon jó móka volt az egész. Ugyan a próbaidőszak minden napján nagyon elfáradtam, de másnapra valahogy mindig lelkesebb lettem, és ez így volt végig. Nagyon tetszett, hogy mindenki – vagy legalábbis majdnem mindenki – odafigyelt és összetartottunk: ha valaki elrontotta, akkor segítettünk neki.

Nekem először nem tetszettek annyira a szerepeim, nem tudtam magamat ezekben elképzelni se, de aztán megismertem és kidolgoztam e karaktereket, és akkor már szerettem is, szívvel-lélekkel játszottam. Persze biztosan lehetett volna jobban is csinálni…

A bemutató óta sokkal határozottabb lettem, azóta meg merek szólalni.

Vizy Emili

Nagyon szeretek színészkedni, és nagyon-nagyon élveztem az előadást is. A próbákat is élveztem, bár a végén már egy kicsit túl sok volt és nagyon fárasztó is, de minden perce megérte! Szuper érzés visszagondolni rá, büszke vagyok arra, hogy ezt ilyen klasszul elő tudtuk adni.

Boldog voltam, hisz Bagirát játszhattam, és ő a kedvenc szereplőm, amióta először olvastam negyedik osztály nyarán a könyvet. Azt szeretem benne, hogy egyszerre kedves és komoly, hogy olyan sokszínű. Majdnem minden szereplőhöz másként viszonyul. Szerintem jól sikerült őt megformálnom, én elégedett voltam. Elég sok dolgot sikerült hozzátennem: mozdulatokat, arckifejezéseket, sőt még egy-két mondatot is átírtam kicsit (de ezt általában nem direkt!). Ez a bemutató sok mindenben segített: fejlődtem a színészkedés terén, de más dolgokban is.

Az osztályközösségünk eleve jó, de mindig, ha sok időt töltünk együtt, még jobb lesz. Ez a színdarab is jót tett neki. Szóval nagyon klassz volt ez a színdarab, és örülök, hogy szerepelhettem benne!

Pásztor Bíbora Róza

KÉPBEN VAGYUNK

avagy: hogyan írtunk a hetedikesekkel színdarabot?

Februárban kezdődött, amikor Melinda, a hetedikesek (köztük a fiam) osztálytanítója megkérdezte, ismerek-e olyan kortárs darabot, amit év végén előadhat az osztály. Egy ideg töprengtem, érdeklődtem a szerzőtársaknál, de a különféle szerzői jogok, a téma vagy a terjedelem miatt a felvetett ötletek mindegyike problémásnak tűnt. Aztán eszembe jutott, hogy pár éve néhány íróval együtt a Nemzeti Galériának készítettünk rövid jeleneteket egy-egy általunk választott festményhez, melyet színészek adtak elő a kiállítótérben. Meséltem erről Melindának, felvetve, mi lenne, ha a gyerekek is továbbgondolnának ilyen módon egy-egy festményt, rövid jelenetet építve köré.

Az ilyen ötletek azért veszélyesek, mert ha tetszést aratnak, az ember egy gyorsan forgó spirálban találja magát: először csak könnyedén, lazán, mintegy mellékesen felajánlja, hogy szívesen segít a történetalkotásban, aztán észre sem veszi, máris nyakig benne van egy kockázatoktól sem mentes folyamatban. Ám ez nem panasz; végig remekül szórakoztam, az izgalmat pedig, hogy talán túl nagyot vállaltam, gondosan a szőnyeg alá söpörtem a két és fél hónap során – legtöbbször sikerrel.

Melinda szerint még soha nem volt akkora csend az osztályban, mint amikor felvetettük nekik, hogy megírhatják a saját színdarabjukat. Még most is előttem vannak az elkerekedő szemek, és szinte hallottuk az agyakban zakatoló kérdést: *Vajon ez most komoly? Vagy csak vicc?* De bátorságból és önbizalomból szerencsére nincs hiány, úgyhogy belevágtunk.

Melinda javaslatára Munkácsy Mihály életművében kerestünk ihletforrást a darabhoz, hiszen ő az egyik legsokoldalúbb, számtalan témát feldolgozó, világhírű festőnk. Elisával kiegészülve elkísértük az osztályt a Szépművészeti Múzeumba, ahonnan a gyerekek három-három olyan kép címével tértek haza, amely valamit megmozdított bennük, amiben meglátták egy történetet. Népszerűek voltak a csendőrös-betyáros jelenetek, hiszen izgalmas akciót sejttettek, de sokan

keresték a nyugalmat árasztó tájképeket, csendes parkokat is. A történelmi és vallásos témák kevésbé mozgatták meg őket, de egy hangulatos párizsi szalon képe többekben érdeklődést váltott ki. Végül egy megbeszélés során ötre szűkítettük a képek számát, és kisebb csoportokban dolgoztunk ezekkel tovább. Ekkor merült fel, hogy az egymástól távol eső témákat fűzzük fel egy közös láncra: írjunk kerettörténetet!

Mi sem egyszerűbb… Írjunk! Záporoztak az ötletek, és az osztály szavazással választott ezekből.

A következő hetek tervezéssel teltek, és ekkor kezdett kirajzolódni a fejemben a felismerés, hogy bőven elég feladat és teljesítmény a hetedikesektől, ha kitalálják a szereplőket és a történetet. A fennálló keretekbe már nem fér bele, hogy színpadképes jelenetet írjanak, hiszen ezt külön tanulni kell, és ennyi idő nem állt a rendelkezésünkre. Így lett ez közös munka: ők leosztották a szerepeket, kitalálták a képekhez kapcsolódó sztorikat, sőt, még karakterleírást is készítettek a figurájukról, én pedig az így összegyűjtött anyagból a saját ötleteimmel kiegészítve készre írtam a darabot. Akkor ki is írta végül? Határozott válaszom: mi, mindannyian, közösen! Általában gyorsan dolgozom, de most magamhoz képest is villámsebesen elkészültem a szöveggel, mert nemcsak azt tudtam, hogy melyik karakter mit tesz a darabban, hanem azt is, hogy ki fogja játszani, neki mik a személyes erősségei, mi jelent majd kihívást, miben tud sziporkázni, és szinte hallottam a gyerekek hangját párbeszédírás közben.

Az egyes képeken 4-8 fős csoportok dolgoztak, és néhány alkalmat arra

szántunk, hogy addig csiszoljuk a jelenetet, amíg mindenki elégedett vele, látja benne a szerepét, és nem mellékesen még tetszik is neki a sztori. Közben sok minden szóba került, ami egy igazi írókurzuson is téma lehet: mitől jó egy történet, mit jelent a cselekmény íve, mitől dinamikus egy jelenet, hogyan lehet a nézők érzelmeire hatni. Komoly erőfeszítéseket tettünk Melindával annak érdekében, hogy a határokat feszegető ötleteket elfogadható keretek közt tartsuk. Tanulságos, sőt talán diagnosztikus értékű lehet megkérdezni egy gyerektől: mi jut eszedbe erről a képről? Lehet, hogy nagyon meglepődünk a válaszon. Ahol mi békés beszélgetést látunk, ők vérre menő dominanciaharcot asszociálnak, de igaz ez fordítva is: egy számunkra baljós, viharos kép nekik humor és paródia forrása lehet. A tematikákban megjelentek napjaink, illetve a kamaszkor tipikus elemei: az anyagias szemlélet, agresszió,

lázadás a tekintélyszemélyek ellen, az érzelmek különösen a szerelem körüli bonyodalmak, illetve a csapathoz, közösséghez tartozás örömei és buktatói. A történet dinamikája részben abban rejlik, ahogy egymásra reflektál a két világ: a Munkácsyé és a miénk. És ahogy sejthető, a különbségek mellett vannak közös elemek, örökzöld témák is.

Amíg az osztály Erdélyben kirándult, formába öntöttem a rengeteg ötletet, figurát és gondolatot, amit közösen gyűjtöttünk. És a java csak ezután következett! Kecskés Jutka nagy vállalkozó kedvvel, és talán nem kevés izgalommal vette át a kormányrudat rendezőként. Alaposan átbeszéltük a darabot, és Jutka hatalmas rutinja segített, hogy a megvalósíthatóságot is figyelembe véve addig csiszoljuk a szöveget, míg mindhárman úgy éreztük, hogy végre megmutatható a gyerekeknek.

És tetszett nekik! Hurrá! Jöhet a szövegtanulás! Talán egyik előnye ennek a formátumnak, hogy nincsenek nagy különbségek a szövegmennyiségben, viszonylag kiegyensúlyozottan tudtunk szerepeltetni mindenkit. Hiszen, ha mindenről mi döntünk, nem áll az utunkba egy távoli (esetleg néhai) szerző, aki összevonná a képzeletbeli szemöldökét, ha belenyúlunk a darabjába. Mert velem azért lehetett beszélni…

A próbák ügyét-baját, örömét és gondját főleg Jutka és Melinda vitték a vállukon, de amennyire időm engedte, csatlakoztam a folyamathoz. Lenyűgöző volt látni, ahogy a kiválasztott, megkonstruált szerep és a szereplő egymásra talál: néhol megdöbbentő összhang mutatkozott, máshol izgalmas volt végigkísérni, amint valaki belenőtt egy általa vágyott szerepbe. Volt, aki megtanult kiabálni, rosszban sántikálni, középre állni vagy éppen háttérbe húzódni – kinek mi jelentett kihívást, ki milyen szerepet osztott magára. Még egyszer hangsúlyozom: ők alkották meg a színpadi énjüket.

A próbák most már jótékony homályba vesznek, de utólag beismerhetjük: nagy kihívás öt csapatot egyszerre mozgatni, lekötni, fegyelmezett munkára bírni. Sokat nevettünk, és néha persze óriási volt a hangzavar. Akadtak ezerszer próbálandó részletek, és mivel síkokat mozgatunk a darabban, a függönykarnisok is erős igénybevételnek voltak kitéve. Arról nem is beszélve, hogy a gyerekeket beszippantják a festmények, és ennek technikai kidolgozása nem kevés fejtörést okozott a csapatnak. Jutka ötletét hogy festményreprodukciók bemutatása helyett inkább vetítsük ki nagy méretben a ké-

peket Melinda dolgozta ki, és ő kezelte a technikát. Miklós pedig a síkokat jelképező függönykarnis-megoldások és a világítás ügyében segítette a csapatot. Volt bennünk izgalom a darabra jellemző gyakori helyszínváltás miatt, de végül minden összeállt.

És aztán az előadás… Szerintem erre mondják, hogy jutalomjáték. Nem erősségem a pátosz, de aki látta, talán megérintette, ahogy a gyerekek egy nagyon saját és belőlük fakadó dolgot adtak át a közönségnek. Többen vissza is jelezték, hogy átjött ez a személyesség az előadásból, és azt is jó volt hallani, hogy néhány néző szívesen belépett volna még néhány festménybe, annyira élvezte a korokon és tereken átívelő utazást a sokszínű szereplőgárdával.

Még élénken él bennem a munka: mosolyok és grimaszok, nevetés, máskor ingerült dünnyögés, százszor ismételt szavak és mondatok. Jutka rávezető gyakorlatai, ritmus, összehangolódás és artikulációs gyakorlatok, felcsapó jókedv, fáradtság és sürgetés, aztán az előadás előtt a szemekben csillogó elszántság és izgalom. Ez egy jó osztály, igazi közösség. Melinda értő szemmel állította össze a csapatokat, Jutka pedig mindenkiből kihozta a színpadi maximumot, akkor is, ha tudjuk: nem mindenkiből lesz színész. De ha nem is ez az útja, meg meri mutatni magát; kiáll önmagáért, a többiekért, a nézők kedvéért. És azon sem csodálkoznék, ha egy-két évtized múlva néhány hetedikesről kiderülne, hogy tényleg a színjátszás, az előadóművészet a hivatása: én láttam megcsillanni a jeleket.

Összegezve elmondhatom, hogy izgalmas kísérlet volt, talán a vártnál is meggyőzőbb eredménnyel. Milyen erők mozdulnak meg, ha nem csupán eljátszunk valakit, hanem mi teremtjük meg őt? Pszichológusként és íróként is foglalkoztat, milyen lehetőségek rejlenek még ebben a formátumban, és hogyan lehetne még jobban, tudatosabban végigvinni egy ilyen folyamatot akár a színdarabírásban is több teret adva a gyerekeknek, támogatva őket abban, hogy a történetmesélés és karakterépítés még inkább a személyes fejlődésüket szolgálja. Talán lesz még dolgom ezzel, hiszen ha egy ötlet befészkeli magát a fejembe… nos, a többit már sejthetitek.

Köszönöm a bátorságotokat, bizalmatokat, kísérletező kedveteket, 7. osztály, Melinda és Jutka! Öröm volt Veletek közösen alkotni!

Kertész Erzsi

Mindez rendezői szemmel...

Amikor latolgattuk, hogy mit is adjon elő idén az osztály, Melinda kis jelenetekre gondolt, amiben mindenki kellő szerepet kap és meg tud mutatkozni, ellentétben a nagyobb, klasszikus színdarabokkal, amikor is minden erőfeszítésünk ellenére óhatatlanul vannak kisebb és nagyobb szerepek. Erre nagyon alkalmasak a népszerű Nóti- vagy Karinthy-kabarék, amiket már több osztály is előadott, most viszont szerettünk volna valami mást, de hosszas kutakodásunk ellenére sem találtunk ilyesmit.

Így amikor Melinda először elmesélte az ötletet, hogy festmények alapján az osztály írná a színdarabot Erzsi segítségével, bevallom, nekem is elkerekedett a szemem... Gondoltam magamban, hogy *hajrá, egy próbát megér*, de azért bevallom, volt bennem némi szkepticizmus. Mégis kíváncsian vártam, mi sül ki belőle. Az előkészítő folyamatban nem tudtam részt venni (nyakig voltam éppen a hatodikosok „A dzsungel könyvében"), de időről-időre hallottam, hogy egész biztatóan alakul a folyamat. És amikor Erzsi először átküldte a kész darabot, hihetetlenül lelkes lettem! Nagyon tetszett a kerettörténetes megoldás, a képek izgalmas kibontakozása – sokat mosolyogtam magamban én is, hogy mivé alakultak a látszólag nyugalmat, vagy idillt sugárzó Munkácsy-festmények –, tetszettek a pergő párbeszédek, remek szófordulatok és nagy meglepetésemre már készen volt a szereposztás is! Így, sokadjára olvasva már a gyerekeket is el tudtam helyezni benne – többeket illetően is meglepődtem, hogy milyen karaktereket választottak, mert egészen másképp éltem meg őket a tavalyi színdarab során. Erzsi végtelen rugalmassággal és türelemmel fogadott minden módosító javaslatot, nagyon jó volt együtt gondolkodni (olykor hosszasan agyalni) és dolgozni mindvégig! Nagy ajándékként éltem meg ezt is az egész folyamatban, mert nem ismertük egymást korábban közelebbről. Érzékelhető volt, hogy maximálisan figyelembe vette a gyerekek karakterleírásait, gondosan és kreatívan beépítve ezt a szövegbe – mert mondanom sem kell, hogy így sem a gyerekek, sem mi, tanárok nem tudtuk volna megírni. Visszaköszönt belőle Erzsi profi írói vénája, sok remek ötlettel, humorral fűszerezve.

Izgatottan néztem a közös munka elé, de tartottam tőle, hogy a rendelkezésünkre álló 3-4 hét kevés lesz... Melinda folyamatosan nyugtatott, hogy higgyem el, elkészülünk, mert a gyerekek teljesen benne vannak már a darabban, hiszen velük épült fel. És ez valóban így volt!

Eddigi, közel 30 éves pályafutásom során talán nem éltem még meg – vagy csak ritkán – egy ennyire gördülékeny, üdítő folyamatot! Ráadásul közvetlenül a tanév végén, amikor bizony nem kis feladat összerántani, koncentrálásra bírni a gyerekeket! Ez szerintem abszolút köszönhető volt annak, hogy nem kellett „belegyúrni" őket egy színdarabba – amit lehet, hogy tetszéssel fogadnak, mégis elsőre idegen tőlük –, és a karakterek is belőlük születtek. Ezt már Erzsi is említette az írásában, de én is megtapasztaltam testközelből. Könnyítést jelentett az is, hogy egy-egy csapatnak csak egy jelenettel kellett dolgoznia (kivéve persze a statisztákat a betyáros jelenetben, ahol a „tömegjelenetek" adták fel leginkább a leckét), és csak egy szereposztás volt, így nagyon jól tudtunk haladni a próbákkal, a második héttől már szinte szöveg nélkül (csak utólag koppant le, hogy jé, nem is volt szöveg a kezükben), míg egyébként általában nagy harcot kell vívni ezzel is. A kollégák is csodálkoztak rajtunk, mert folyton mosolyogva jöttünk a próbákról (ami egészen szokatlan volt, mert inkább a küzdelem a jellemző...), és aki csak beugrott hozzánk – fotózni vagy hospitálni –, azt jelezte vissza, hogy mennyire érzékelhető, hogy a gyerekekből született az egész.

Na de ugorjunk egy kicsit vissza a közös együttműködésünk elejére: miután mindhárman gondosan átnéztük a szöveget újra és újra, az erdélyi kirándulás után tártuk ezt az osztály elé nagy izgatottsággal, hogy vajon mit fognak szólni hozzá. Mert – ahogy Erzsi is írta – ők a karaktereket és a történeteket dolgozták ki, de formába ő öntötte, azaz „színdarabosította", szövegesítette mindezt. De nagy örömünkre a gyerekek egyöntetűen tetszéssel fogadták! Lelkesen olvasták szerepeiket, és akkor született meg a „Képben vagyunk" cím is Domi javaslatára (bár Erzsi KÉP-ZELŐDŐK munkacíme se volt rossz...), és éreztem bennük egyfajta ki nem mondott emelkedettséget is, hogy *hát igen, ezt mi találtuk ki...*

Aztán jött a gyakorlatba átültetés, ami azért bővelkedett kihívásban, különösen az elején, hiszen öt csoportunk volt, és hála Erzsinek – aki még a próbákra is bejárt, amikor csak munkája lehetővé tette –, sokszor három csapattal is tudtunk próbálni, és mégis nehéz volt az éppen nem próbálókat csendre, figyelemre bírni. És azért, bármennyire is sajátjaik voltak a karakterek, dolgoznunk kellett azzal, hogy ezt hogyan jelenítik meg – de persze most is voltak többen, akik szinte egyedül formálták meg a szerepüket, mindnyájunkat lenyűgözve.

De amint haladtunk előre és egyre inkább összeálltak a jelenetek, már jobban lekötötte a várakozók figyelmét, és egyre több feladatot kaptak ők is. Mert bizony az igazi kihívás a regénybe illő ötletek – például eltűnni egy képben, színváltás a jelent során stb. – kivitelezése volt a mi szerény euritmiatermi kereteink között, amit ugyancsak említett már Erzsi... De ahogy az lenni szokott, megoldódott minden – a fehér függöny, a vetítő, a kandeláber, a kártyaleolvasós kapu, nem beszélve a végén levő mobiltelefonról, amit el is kell hajítani –, miközben felsejlett bennem, hogy hányféle színtér volt, mennyi csodának volt már tanúja ez a kis euritmiaterem az évek során! A függönyhúzóknak, átrendezőknek, zenészeknek, fénykapcsolóknak épp oly fontos szerepük lett, mint a jelenetekben szereplőknek: most különösen nagy összmunkára volt szükség, mert sokmindennek egyszerre kellett történnie, hogy jól megjelenítsük a váltásokat. Ez az, ami talán a legnehezebben jött össze – mert már olyan jól álltunk egy-egy jelenettel, hogy egy héttel az előadás előtt az volt az érzésünk, hogy készen van –, de megszületett ez is, és egy nagyon megerősítő élmény lett! Csodás előadásokban volt részünk, potyogtak a könnyeink a nevetéstől, jól kibontakoztak a feszültségek, éltek a gesztusok, mimikák! Sokat dolgoztunk a hangos, szép beszéden (megküzdve a korunkra jellemző hadarással), és bátran mondhatom, egytől egyig mindenki lépett egy nagyot magában, a saját fejlődésében! (Számomra mindig az igazi siker, amikor egy-egy csendes, visszahúzódó diák erőteljesebbé, bátrabbá, oldottabbá válik.)

Nagy élmény volt számomra a gyerekekkel való közös visszatekintés is. Mélyen megérintett, hogy milyen éretten látják önmagukat, mi mindent tanultak a folyamatból magukról – volt, aki úgy érezte, több segítő feladatot is vállalhatott volna, volt, aki belátta, hogy túlvállalta magát... Viszont egyöntetűen lelkesedésüket fejezték ki, hogy milyen jó volt ezt az utat járni!

Egy izgalmas kísérlet volt, nagy öröm volt benne lenni, és csak javasolni tudom ezt a jövőben más osztálynak is! Ezúton is köszönjük, kedves Erzsi, hogy bevállaltad, majd szívvel-lélekkel végigkísérted, és hálásak lehetünk Neked is, Melinda a nyitottságodért, vállalkozó szellemiségedért, hogy mindez lehetővé válhatott!

Kecskés Judit

Mindez diákszemmel...

Nagyon felemelő érzés, amikor egy színdarabban veszel részt, én ezt már rengetegszer megtapasztaltam. A munka egy kiállításon kezdődött, már itt is mi választottuk a képeket, és a tervezgetéshez is sokat tettünk hozzá, így bátran kijelenthetem, hogy a darab a mienk. Először kissé megvalósíthatatlannak tűnt, de később mindent jól megoldottunk. Úgy érzem, hogy ez a munkafolyamat sokat segített az osztály együttműködésén. A legjobb pillanatomnak azt tartom, amikor a második előadásom

jól sikerült, és ezt sokban köszönhetem a csapatnak. Voltak mélypontok, amikor az előadás nem akart összeállni, de összességében jó élményeim vannak.

Kristóf Levente

Nekem az idei színdarabunk nagyon tetszett, mivel mi találtuk ki. A folyamatot is élveztem, mert kifejthettem a fantáziámat, és sok dolgot megtanultam egy darab írásával kapcsolatban. Kicsit nehéz volt, hogy ne improvizáljak, és elővegyem a szöveget a végszavak átnézéséhez. Szerintem az osztály már fáradt volt a végére, de ennek ellenére egész jól sikerült az előadás. Természetesen volt mélypont, de az mindenkinek máshol. Nekem az utolsó próbáknál. Azt tanultam belőle, hogy lehetnék türelmesebb, mert ha mindenki ordibál, akkor nem jutunk egyről a kettőre. Szerencsére azonban idén nem került sor a próbákon ordibálásra. Sokkal kitartóbb lettem, és mindig próbáltam alkalmazkodni az adott, váratlan helyzetekhez. Úgy gondolom, ebben is fejlődtem. Szerettem részt venni a folyamatban, és visszatekinteni is jó érzés. Jövőre megpróbálok majd hangosabban beszélni és jobban játszani a térrel. Remélem, nyolcadikban ezek a gondolatok eszembe jutnak majd és fejlődni fogok. Élveztem az előadást, a próbákat, az írást. Jó volt részt venni ebben a darabban.

Kollár Johanna

Mikor először jött hozzánk Erzsi és elmondta, hogy mi fogjuk kitalálni a színdarabunkat, először voltak kétségeim afelől, hogy hogyan fog ez pontosan kialakulni. Miután megvolt, hogy melyik jelenetben ki fog szerepelni, elkezdődött az ötletelés. Sokféle ötlet és gondolat született az egész osztálytól, és hatalmas öröm volt, amikor Erzsi behozta a kész szöveget. És ezzel megkezdődtek a próbák (...) Majd három hét múlva megvolt az első esti előadás, másnap pedig a második; szerintem nagyon sikeres lett mindkettő! Magamról azt tanultam, hogy már sokkal bátrabb vagyok az emberek előtt!

Folk Ágota

Én nagyon élveztem, voltak nagyon jó pillanatok is, például amikor az egész osztály nevetett a viharos képnél; nekem eleve az volt a kedvencem. A próbák folyamán tudtunk tanulni valamit, én azt, hogy segíthetnék még a függönyhúzásban, ha nincs dolgom, és a szövegemet is többet tanulhattam volna, mert volt, hogy elakadtam. Jövőre is nagyon szeretnék színdarabban szerepelni, szívesen leszek megint főszereplő a többiekkel.

Vodics-March Alina

(...) Én nagyon jól éreztem magam, de máskor több feladatot szeretnék vállalni. A bajusz készítésénél nehéz volt olyan bajuszt csinálni, ami ragad, és nem esik le az arcomról. Remélem, jövőre is mi fogjuk írni a történetet, és jól fogjuk érezni magunkat.

Kozma-Kerner Kolos

(...) Nagyon szerettem, amikor próbáltunk. Jó volt nézni is, de az volt a legjobb, amikor szerepeltünk, jókat lehetett nevetni. Látszott a folyamat, ahogy felépült, és ez tetszett. (...)

Nekünk „szalonosoknak" nagyon nehezen ment, hogy mi is legyen a story, de aztán 10/10-es lett! (...) A szereplőkkel összehozott minket a színdarab. Visszagondolva nagyon jó volt az egész!

Varga Jázmin

ÉVESMUNKÁK

Minden évben igyekszünk egy kis ízelítőt adni a Dióhéjban a nyolcadikosok évesmunkáiból, amik diákjaink számára az általános iskolai éveik lezárását jelentik, mielőtt továbbmennek az úton az új, még ismeretlen felé. Idén is a diákok hetedik végén/nyolcadik elején választottak egy témát, amivel egész évben foglalkoztak. Önállóan – egy-egy felnőtt mentor segítségével – bejártak ez alatt az egy év alatt egy olyan fejlődési utat, amelynek során mindamellett, hogy a választott témájukat is mélyebben megismerték, önmagukról és a világról is sok újat megtanulhattak és megtapasztalhattak. Az út lezárása egy írásos munka, egy előadás és egy művészi munka elkészítése volt, amelyeket május végén bemutattak (elsősorban az osztálytársaiknak, szüleiknek, tanáraiknak, de a művészi munkákat az elmúlt hetekben mindenki megcsodálhatta az aulában). Akit bővebben érdekelnek a nyolcadikos mérföldkövek, azoknak ajánljuk erről a Dióhéj 2015 húsvéti számában található összeállításunkat, valamint a beszámolókat az elmúlt évek János-napi számaiban.

Az, amit gyerekeink, és rajtuk keresztül szülőként, tanárként mi is megélhetünk az évesmunkák folyamatában, egy különleges élmény minden évben, amit nehéz visszaadni néhány cikkben, de azért reméljük, hogy az alábbi élménybeszámolókból érzékelhető a folyamat szépsége és ereje.

Dobránszky Boglárka:

A nyolcadikos évesmunkámat a szadai fehérhímzésből írtam.

Azért választottam ezt a témát, mert születésem óta Szadán élek, illetve tavaly év elején elkezdtem néptáncolni a Szadai Czibere Hagyományőrző Egyesületnél.

Az ötlet, hogy néptáncoljak, úgy jött, hogy sokszor láttuk fellépni a cziberéseket különböző rendezvényeken, illetve a futóversenyünkön (Szada terepfutás) is évről évre ők tartják a néptáncos elemekkel tarkított, hagyományőrző bemelegítést.

A néptáncos fellépések során gyönyörű szadai népviseletbe öltöztünk, ami megtetszett nekem, és mindenképpen szerettem volna legalább egy hímzett ruhadarabot.

Művészi munkámként így elkészítettem egy szadai fehérhímzéssel kihímzett menyasszonyi zsebkendőt/jegykendőt.

A jegykendőmben különböző hímzés-technikákat alkalmaztam (száröltés,

laposöltés, lyukhímzés és szegőazsúr), melyet külső mentoromtól, Dulai Sándorné, Éva nénitől tanultam meg a találkozásaink alkalmával.

Éva néni hímző népi iparművész, aki a sok kitüntetése mellett tavaly augusztusban átvehette a Népművészet Mestere díjat is.

Ez alatt az év alatt, úgy érzem, sikerült elérnem azt, amit szerettem volna: nagy munka árán, de készen lettem a kendőmmel, és sok érdekes dolgot tudhattam meg a szadai hagyományokról.

A zsebkendőm most még csak mosva és vasalva van, azonban szeretnék rá horgolni egy varrott csipkét a jövőben, ez után pedig ki fogom még keményíteni Éva néni segítségével.

Az egész munkámat nagyon élveztem, habár voltak mélypontjaim: kevés időt tudtam szánni a hímzésre a felvételik idején, illetve volt egy kézsérülésem is, amikor két hétre nemcsak a csellózástól, hanem még a hímzéstől is eltiltottak. Ezeken szerencsére a családom segítségével hamar túllendültem, illetve Bea

néni (belső mentorom) és Éva néni (külső mentorom) is sokszor lelkesítettek, ami nagyon motiváló volt a munkám során. Ezúton is köszönöm nekik a támogatást!

Az évesmunka-előadásom szerintem jól sikerült. Én mindig is nagyon szerettem szerepelni, leginkább hangszerrel, vagy az osztályszíndarabokban játszani, de ilyen formában is ki merek állni az emberek elé és elmondani, amivel egy éven át lelkiismeretesen foglalkoztam és amire nagyon büszke vagyok. Az előadásom végén még egy kicsit meg is hatódtam…

Kiss Máté:

Az én évesmunkám témája a palóc-furulya-készítés volt. Azért ezt a témát választottam, mert 4. osztályos korom óta népi furulyázom, és mikor megmutatta nekem Pertis Szabolcs, a népifurulya-tanárom a saját, Pál István (furulyások között Pista bácsi) által készített és gyönyörűen díszített furulyáját, nekem egyből nagyon megtetszett. Tanárom még találkozott Pista bácsival, és megosztott velem régi felvételeket is, ahol Pista bácsi furulyázik és énekel. A népifurulya-óráimon és a felvételek alapján tanultam meg furulyázni és énekelni is a dalait.

Amikor megkaptuk a feladatot, hogy valamivel egy egész éven át kell foglalkozni, akkor én egyből valamilyen hangszer készítésére gondoltam. Ötleteim között volt a furulya, a doromb és a kecskeduda készítése is. Szerintem nagyon jól döntöttem, hogy a furulyakészítést választottam, mert nagy élmény volt csinálni egy egész éven keresztül. Igazán gyönyörű folyamat volt, amiben Búza Dani nagyon sokat segített nekem, Szabolcs bácsi pedig a furulya minősé-

gének ellenőrzésében, hogy tudjam, mit kell még finomítani rajta. Végül elértem azt a színvonalat a munkámmal, amit kitűztem magamnak, és büszke is vagyok erre. Az volt még jó ebben az évesmunkában, hogy rengeteget tudtam fejlődni a fa megmunkálásában és a rajzolásban is, és jó volt, hogy én ezt nem kényszerből, hanem örömmel csináltam.

Az előadás elején kicsit izgultam, hogy jól sikerüljön, de amint ezen túl voltam, nagyon belejöttem, és egy beszélgetésként fogtam fel az egészet.

Örültem, hogy beszélhetek erről a témáról, mert tényleg igazán érdekel. Biztosan fogom folytatni a készítést, nem ez lesz az utolsó furulyám; már el is kezdtem egy újat.

Köszönöm mindenkinek, aki hozzásegített ahhoz, hogy ez ilyen jól sikerüljön!

Orosz-Makai Dóri:

Amikor hetedikben az évesmunka-választásra került a sor, abban biztos voltam, hogy valamit a rám bízott lóval, Dorcival szeretnék csinálni. A külső mentorom tanácsára lett a témám az akadémista lókiképzés. A konferencia kérése volt, hogy készítsek egy kapicánt és valami olyant tanítsak meg a lovamnak, amit én találtam ki. Ebben a kiképzési stílusban az a különleges, hogy a ló és kiképző harmonikus együttműködése elengedhetetlen. Ennek az összhangnak a megtapasztalása és a fejlődése volt számomra a legizgalmasabb ebben a folyamatban amellett, hogy Dorci és persze én is sok új tanultunk meg. Az év során külső mentorommal többször is találkoztam, hogy gyakoroljuk a feladatainkat, és mindig vettünk hozzá egy új feladatot is. A saját feladatom a vicsorgás volt, amit sok-sok répával tanítottam meg neki. Mindkettőnknek ez volt a kedvenc feladata. A munka során, azt hiszem, sokat fejlődött a konfliktuskezelő képességem, a lovammal való

kapcsolatom, és persze a témámban is mélyebb tudásom lett.

Az én évesmunka-bemutatóm kettő részből állt: az egyik egy elméleti rész volt, amit az iskolában adtam elő, a másik pedig a gyakorlati bemutató volt a tanyán, ahova három tanárom jött el. Az elméleti előadás elején nagyon izgultam, de közben lassan megnyugodtam. A gyakorlati bemutató végén a tanárok is kipróbálhatták a könnyebb feladatokat, amiben mindhárman örömmel vettek részt, ami nekem nagyon jó érzés volt. Így ez az előadás kifejezetten jó hangulatúra sikeredett. Az előadások után sok pozitív visszajelzést kaptam az osztálytársaimtól, szülőktől és tanároktól. Nagyon jólestek ezek a visszajelzések, mert a folyamat során sokszor bizonytalanodtam el, hogy elég lesz-e, amit csinálok, hiszen bár sok munkám volt benne, mégis olyan könnyűnek tűnt, mert élveztem a folyamatot.

Szarka Benedek:

Az én évesmunka-témám a kemence-építés, kicsit szűkebben a pizzasütő kemence építése volt. Az első tervem viszont a madarakhoz fűződött, mert szeretem őket, különösen a ragadozókat. De ezt a témát végül elvetettem, mert akartam valami művészi munkát. Aztán eszembe jutott, hogy apukám elvégezte a cserépkályha- és kemenceépítési szakmát, tehát van egy külső mentorom is. Miután a konferencia elfogadta a témát, jött a tervezgetés: a kemence kinézete, helye, alapanyaga stb.

Végül a kemence szállítható lett. Az év első felében tervezgettük, a második felében megépítettünk. Ezekkel párhuzamosan az írással is haladni kellett. Ebben

nagyon sokat segített belső mentorom, Adri, főleg abban, hogy milyen szempontból írjak a kemencéről. A tervezésben és az építésben meg természetesen az apukám segített. A konferencia nem kért semmi plusz feladatot a kemencével kapcsolatban, és én is csak egy jól működő, szép kemencét szerettem volna látni végeredményként, és merem állítani, hogy sikerült. Ami saját magamat illeti, talán a türelemben egy kicsit fejlődtem. Az előadásom szerintem jól sikerült, már csak azért is, mert az első sorokban tartózkodó lelkes nézők gyakran törtek ki kacagásban beszédem hallatán. A hátsó sorban az osztálytársak, ahogy láttam, faarccal élvezték azt a 27-30 percet, amit beszéddel töltöttem, értékelésük alapján a végén a saját kemencémben sült két pizza volt a legjobb.

Szögi András:

Az én éves-munkám egy sakk-készlet készítése volt. Tavaly, hetedikben az

osztályunk nagy sakklázban égett, naponta játszottunk egymással szuper sakkpartikat, és mivel nagyon szeretem ezt a játékot, nem is játszom rosszul – így jött az ötlet, hogy valami sakkal kapcsolatos témám legyen.

A sakkot kb. hét-nyolc éves korom óta ismerem és játszom, nem mostanság találkoztam vele először, apukám tanított meg játszani. Miután a Tanári Konferencia elfogadta az évesmunka-témámat, nagyon vidám voltam, de ez a lelkesedés hamar alább hagyott: még bőven szeptember volt, amikor realizáltam, hogy bizony ez egy nagyon nehéz munka és óriási kihívás lesz!

A lelkesedésemben lévő hullámok egyre inkább szakadékhoz lettek hasonlatosak, volt, hogy semmi kedvem nem volt az állandó faragáshoz, csiszoláshoz, de az elején és a végén legalább nagyon boldog voltam. Bármennyire is úgy éreztem, hogy nincs hozzá kedvem, örülök, hogy nem adtam fel. Persze, ez nem is volt opció, de azért néha megfordult a fejemben, mikor fáradt voltam és nagyon el voltam maradva a faragással.

Most így, a végére szerintem egy egész csinos sakk-készletet és -asztalt sikerült elkészítenem.

Bármennyire is nevezem ezt a saját munkámnak, azért van néhány ember, akik nélkül ezt lehetetlen lett volna megcsinálni: a külső mentorom, Horváth Bíbor (iskolánk régi diákja), aki megtanított a nulláról fával dolgozni, tervezni és megmutatta a gépeket; a szüleim, akiket mindig tudtam kérdezni, ha valamiben elakadtam és Krisztián, aki a belső mentorom volt.

Ebben az évben egy gyötrelmes, de gyönyörű folyamaton mentem keresztül, és megismerhettem a határaimat, a képességeimet, megtanultam tervezni, precízebben fát faragni, különböző veszélyes gépeket használni és volt értelme mindennap felkelni az ágyból.

Az évesmunkámat szerintem a lehető legjobban sikerült befejeznem egy jó előadással. Persze nem tudom, a közönség hogy érezte magát, remélem jól, mert én nagyon élveztem az előadást!

Így év végére végül is nem bántam meg, hogy a sakk-készlet készítését választottam.

Ám, ha most új évesmunka-témát választhatnék, akkor biztosan valami aktívabb, sportosabb témát találnék ki, és abban is biztos vagyok, hogy most még egy jó darabig nem szeretnék fafaragó kést és csiszolópapírt látni!

KÖZÖSSÉGI ÉLET

A KÖZÖSSÉG HÁLÓJÁT SZŐJÜK

A Bagázs Egyesületnél a szabadévemben kezdtem önkénteskedni. Két évig támogattam roma nőket, hogy meg tudják szerezni az általános iskolai végzettséget. Közben sok kedves és elhivatott emberrel találkoztam a Bagázsnál, rengeteget tanultam tőlük elfogadásról, nyitottságról, a társadalmunk berendezkedéséről.

Az egyesület munkatársai kerestek meg, hogy részt vennék-e velük a Tools4Inclusion nemzetközi progamban, és én örömmel mondtam igent. A program fiatalokat segít abban, hogy befogadóbb és összetartóbb közösségeket építsenek. Bevontunk hátrányos helyzetű fiatalokat és a többségi társadalom fiataljait is, hogy aktívan tegyenek a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentéséért.

Először Máltán töltöttünk el egy hetet egy máltai és egy portugál szervezettel közösen, ahol gimnazista korú fiatalokkal voltunk együtt. Sokat beszélgettünk velük a tapasztalataikról, mit gondolnak, mit látnak a mai társadalom legégetőbb kérdéseinek. Sokat játszottunk is, ezek a játékok szemléletformáló, elgondolkodtató játékok voltak.

Magyarországon roma és többségi társadalomból érkező fiatalok egy képzésben részesültek, mert a cél az volt, hogy ők facilitátorként tudjanak részt venni a találkozókon. Iskolánk önkéntes diákjainak és a bagi, valamint a dányi roma telepeken élők gyerekeinek tartottak nagyon jó hangulatú, játékos foglalkozásokat.

Igazán jó hangulatú találkozón vagyunk túl! A játékokat minden résztvevő örömmel fogadta, a facilitátor fiatalok pedig profin vezették le őket – sokan közülük már szinte rutinosan mozogtak ebben a szerepben, ami a teljes csapatra pozitív hatással volt. Mindenkinek jutott szerep, és mindenki felszabadultan vett részt a közös munkában. Összesen 22-en játszottunk.

A visszajelző körben mindenki elmondta, hogy jól érezte magát, és kiemelte a kedvenc játékát. Kialakultak spontán beszélgetések is, látszott, hogy a résztvevők nyitottak és kíváncsiak egymásra. Az első találkozók az ismerkedésről és névtanulásról szóltak, majd dráma- és bizalomjátékokkal folytattuk. Sokat megtudtunk egymásról, igazán biztonságos, bizalommal teli légkör alakult ki.

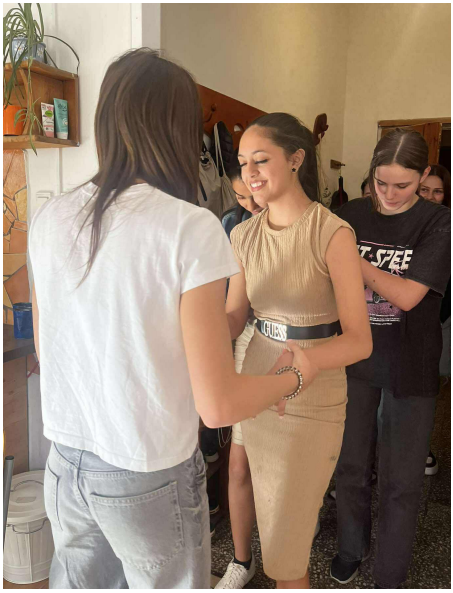

Mindenki arról számolt be, hogy játékvezetőként és résztvevőként is nagyon jól érezték magukat – teljesen feltöltődtek. Kiemelten fontosnak tartjuk, hogy a telepen élő és nem telepen élő fiatalok találkozhatnak és tanulhatnak egymástól – ez a program egyik legnagyobb értéke.

Szeretnék megosztani most néhány visszajelzést a résztvevő diákjainktól.

Huszár Péter: Azért kezdtem el erre járni, mert bevállaltam és nem visszakoztam. Közben viszont rájöttem, hogy ez nekem tetszik. Ez egy találkozó azokkal a gyerekekkel, akik nehezebb körülmények között élnek.

Szpisjak Hunor: Mikor szóltak, hogy lehet menni bBgázsra, én egyből elterveztem, hogy legalább háromra megyek. Egyszer már voltam korábban, és akkor élveztem, úgyhogy most is mentem. A tervezett három alakalomból öt lett. A Bagázson sok jó játékot játszottunk. Nekem a kedvencem a várostrom nevű játék volt. A foglalkozások közben rengeteg jó tulajdonságot mondtak rólam, amit még soha nem hallottam. Sok új barátom lett, akikkel 4-5 alkalmon már úgy beszéltünk, mintha évek óta ismernénk egymást. A jövőbe tekintve szeretnék még menni, mert ezen az öt alkalmon nagyon jól éreztem magam.

Szpisjak Levente: Én azért jártam Bagázsra, mert ezzel nemcsak nekik, hanem magamnak is segítettem. Mert én olyan vagyok, hogy nem mindig szeretek új emberekkel megismerkedni. Nagyon jól éreztem magam az összes Bagázson, és jó emlékeim vannak onnan. Nagyon jók voltak a játékok és kedvesek az emberek, minden alkalom után boldogan mentem haza. Jövőre is szeretnék menni, ha lesz.

Gyug-Sebők Borbála: Szerintem nagyon jó volt. Új embereket ismerhettem meg és új játékokat tanulhattam meg. Amikor rosszkedvem volt vagy nem volt kedvem jönni, akkor is eljöttem. Volt, hogy azzal bátorítottam magam, hogy jó a közösség, és itt szívesen látnak. Volt az a játék, amikor kaptunk egy színes ceruzát, és a kezünket körbe kellett rajzolni egy lapon, majd körbementünk és különböző kérdésekre válaszoltunk pl. milyen évszak az adott illető, akinek a lapja előtted van. Ami nagyon jól esett, hogy valaki azt írta, hogy Angelina Jolie-ra hasonlítok. Vagy mikor a cérnás játéknál azt mondták, hogy jó a stílusod. A vakvezetős játéknál nagyon meglepett, hogy egy ember, akit még csak 3-4 alkalommal láttam, annyira bízott bennem, hogy hagyta, hogy vezessem. De ami meglepett saját magamban, hogy én is megbíztam benne és biztonságban éreztem magam… Sajnos nem tudom leírni az összes ezzel kapcsolatos érzésemet, de nagyon jól éreztem magam. Ha jövőre lesz, fix jövök!

Steiner Melinda

NYOLCADIKOS VISSZATEKINTÉSEK

Mindig nagyon kíváncsiak vagyunk arra, hogy az elballagó diákjaink hogyan tekintenek vissza az itt töltött évekre, milyen maradandó élményeket szereztek és milyen érzésekkel távoznak tőlünk. Nagy örömünkre az osztály nagy része papírra vetette gondolatait, melyekben szinte egytől egyig kiemelték az osztálykirándulásokat, közös programokat, a színdarabokat és a sok-sok barátságot, amit itt kötöttek. De legátfogóbban Csernyák Vivi foglalta össze a nyolc év történéseit évesmunkája keretében, és írta le egy kódex formájában, amit szeretnénk most közzé tenni.

I. osztály

Az iskola kertje volt az, amit elsőnek megláttam. Minden nagyon újnak tűnt. Az évnyitón az osztálytársammal – aki később a barátom lett – vártuk, hogy végre halljuk a nevünket. A végén mindenki átment a virágkapun. A teremben az apró székek és padok nagyon otthonosak voltak. Az első napon csak játékos ismerkedés volt. Ahogy telt-múlt az idő, szépen lassan tanulni kezdtünk. Megszoktuk a napi iskolába járást, megismertük egymást és egy igazán jó közösség alakult ki. Hazaérve mindig vártam a másnapot, hogy újra mehessek suliba, hiszen oly nagyon hiányzott! Gyorsan elrepült az év. A nyári tűzugrással a második évbe fogadott minket Krisztián.

II. osztály

Másodikosnak lenni nagyon izgalmas volt. Jobban ment az olvasás és az írás, sok szép mesét, történetet olvastunk és hallgattunk. Megtanultunk szorozni és osztani, melyek kezdetben nehéz műveleteknek tűntek, de sok gyakorlással egész könnyű lett minden. Az osztálytársaimmal sokat játszottunk szünetekben az iskola udvarán, sláger volt az Oxelo. Közösen készítettünk rajzokat. Sokat kirándultunk is. Krisztián mindig kedves volt, segített, ha valamiben elakadtunk. Ebben az évben rengeteget tanultam, de még többet nevettem. Új gyerekekkel barátkoztam. Lenyűgöző volt másodikosnak lenni!

III. osztály

Harmadikban egyre hosszabb szöve-geket olvastunk, könnyebben ment az írás és a fogalmazás. A matekban jöttek a nagyobb számok, a mértékegységek és a szöveges feladatok. Nagyon érdekes volt a környezetismeret is, sokat tanultunk a fákról, állatokról, évszakokról és egy kicsit a bolygókról is. Rajzórán szépeket

alkottunk, olykor a munkáinkat kitették a folyosóra is. Ünnepségeken is részt vettünk, ahol közösen szerepeltünk. Egyre jobban összetartott az osztályunk, és új barátságok is születtek. Ez az év kihívásokkal volt tele, de sok-sok élményt is adott. Jó érzés volt látni, mennyi mindenben fejlődtünk.

IV. osztály

Negyedik osztályban különleges volt tudni azt, hogy ezzel véget ér az alsó tagozat. Nagyon érdekelt, milyen lesz majd felsősnek lenni. A tanulás rutinosabban ment, könnyebben értettem a szövegeket, bátrabban írtam a fogalmazásokat. Matekból tanultunk törtekről, szöveges feladatokat oldottunk meg, sokat gyakoroltuk az írásbeli műveleteket. Honismeretórán felfedeztük Magyarország tájait, folyóit, hegyeit. Beszéltünk a múltunkról, híres magyarokról. Érdekesek voltak ezek az órák. Hatalmas élmény volt a jurta megépítése. A kiránduláson a jurtában aludtunk, felejthetetlen, kalandos élmény volt az egész. Ez az év is nagyon gyorsan elrepült, mely egy fontos mérföldkő volt.

V. osztály

Ötödikesek lettünk, ez volt a felső tagozat kezdete, ahol új tantárgyak és tanárok jelentek meg. Év végén volt az olimpia, melyre folyamatosan készültünk, sokat futottunk. Megismerkedtünk a görög történelemmel, a kultúrával. Az olimpia Verőcén volt, ahol más Waldorf-iskola tanulóival is találkoztunk, köztük volt óvodai társaimmal is. Hihetetlen, menynyit nőttünk, mióta nem láttuk egymást. Az olimpiával lezártuk az évet, és egy újabb próbatételen voltunk túl.

VI. osztály

A hatodik év elejét a Róma-táborral kezdtük, ahol sokmindent megtud-hattunk a rómaiakról és a végén csatáztunk a szülőkkel. Az iskolában is végig Rómáról tanultunk. A hatodik osztály már nem volt olyan „új" érzés, mint korábban. Ismertük a tanárokat, a rendszert, kezdtünk nagyobbak lenni. Ez az év is nagyon eseménydús volt. Előadtunk egy színdarabot, címe: A Négyszögletű Kerek Erdő. Szuper élmény volt. A barátságok szorosabbá váltak. A szünetekben kezdtek kialakulni a kedvenc helyek, néha együtt tanultunk, máskor csak nagyokat beszélgettünk ott.

VII. osztály

A hetedik osztály kicsit fura volt, mert előrevetítette az iskola végét. Az év tele volt izgalmas pillanatokkal, komolyabb kihívásokkal. A barátságok egyre mélyebbek lettek, megosztottuk egymással az örömöket és gondokat.

Egyre többször került szóba a jövő is: hol akarunk majd továbbtanulni? Kiemelendő élmény volt nekem a reneszánsz bál, amely sok szép emléket hagyott bennem. Korhű ruhákban voltunk, falatoztunk, mulatoztunk, táncoltunk. Az év végét egy közös vitorlástáborral zártuk, ahol rengeteg élményt szereztünk az osztállyal.

VIII. osztály

Eljött a nyolcadik osztály, ez az utolsó évünk! Sokat kellett tanulnom a sikeres felvételi érdekében, elég nagy stresszel járt az év ezen része. Az évesmunkával is haladnom kellett volna, és egy új tárgy, a konyhaepocha is bejött. Egy igazán sikeres színdarabot is előadtunk. Rengeteget jártunk Budapesten és más városokban. Bár még nincs vége az évnek, de rossz belegondolni, hogy mindjárt befejeződik az iskola és el kell búcsúzni egymástól egy utolsó közös kirándulás keretében.

Csernyák Vivien, évesmunka, kódex

Most pedig következzen néhány gondolat az osztálytársaktól a legkiemelkedőbb élményeikről, érzéseikről, közeledve a búcsúzáshoz, miközben kíváncsisággal, várakozással tekintenek a jövő elé.

„Bár alsóból nem sok mindenre emlék-szem, annyira mégis, hogy jó kedvvel jöttem ide. Sikerült olyan osztályt össze-válogatni, ami szerintem a mai napig összetartó. Az első osztálykirándulás érdekes volt (…), harmadikban beütött a covid, ami nagyon váratlanul ért mindenkit. Nagyon fura volt otthon tanulni és karanténban lenni. Az első nagyobb színdarabunk, a Gilgames ötödikben nagy kihívás volt, de sikerült jóra megcsinálni.

Számomra a Négyszögletű Kerek Erdő volt a legjobb, mivel ott mindenki meg tudta mutatni, mire képes. Sok jó emlékem van ezzel az osztállyal, de a legjobb a vitorlástábor volt. Ott még jobban megismertem a barátaimat és olyanokat is, akikkel eddig nem beszéltem. Sok emléket viszek tovább, és egy szempontból érdekes, de szomorú is elhagyni az iskolát. Sok barátot szereztem innen." (Majoros Zalán)

„Jó visszagondolni az utóbbi nyolc évre. Sok barátot szereztem, rengeteg közös élményünk volt. Az osztálykirándulások is nagyon megmaradtak bennem. Az Olimpiát és a Róma-tábort is nagyon szerettem (nagyon szeretek az osztályommal együtt lenni több napig), a hetedikes sportnap is megmaradt bennem. (…) A vitorlástábor volt életem egyik legjobb tábora, arra is mindig emlékezni fogok. Hiányozni fognak az

osztálytársaim, tényleg nagyon szép nyolc éven vagyok túl." (Medgyesi Barnabás)

„Számomra a legkedvesebb emlékek a nyolc évből, mikor kirándulásra mentünk közösen az osztállyal, vagy amikor történt valami közös élmény, előadás. Ez az iskola nekem rendkívül sokat jelent, rengeteg emlék és számos történés kapcsolódik hozzá. Sajnos egyszer mindennek vége, így az iskola is véget ér, de ugyanakkor egy lehetőség arra, hogy a jövőnket építsük. Nagyon nehéz és fájdalmas elhagyni az iskolát. Sok emléket, barátot és sok új tapasztalatot viszek magammal. Megtanultam kreatívan élni, és minden helyzetben feltalálni magam:" (Csernyák Vivi)

„Úgy gondolom, hogy az itt eltöltött évek alatt egy csomó szuper élménnyel gazdagodva vehetem az irányt a gimi felé. Például az osztálykirándulások, a szuperül elkészített, megszervezett színdarabok, az Olimpia és még sok-sok élmény, ami örökre eszembe és szívembe vésődött. Nekem az iskola a tanulást, a szórakozást, barátokat és az elfelejthetetlen élményeket jelenti. Nagyon érdekes dolog, hogy 7. osztály elején még nagyon vártam a 8. végét, de minél közelebb van az év vége, annál kevésbé várom, mert tudom, mit jelent ez, de amit a legjobban sajnálok, egy csomó barátság elvesztése. Összességében nagyon jó emlékekkel fogok továbbhaladni a felnőtté válás felé!" (Vizy Nándi)

„Az iskolát elhagyni vegyes érzésekkel tölt el, de örülök az új lehetőségnek. Ebben az iskolában olyan érzésem volt, mintha egy nagy család tagja lennék, mindig figyeltek rám, mindig segítettek. Rengeteg olyan dolgot tapasztaltam, amire más iskolában nem lenne lehetőségem, hálás vagyok ezért. Minden tanárt nagyon megkedveltem és nagyon jó emlékeim születtek itt. (...) A nyolc év közül a 8. év volt a legnehezebb, de talán a legjobb. Az biztos, hogy eseménydús 8 éven vagyunk túl, de talán életem

legjobb szakaszán. Sok csodás ünnepet viszek magammal, örökké hálás leszek és hiányozni fog az iskola. (Benyó Zorka)

„Ami legjobban hiányozni fog, az az osztályközösség. (…) Sajnos most év végére lettem jóban a fiúkkal, amit nagyon sajnálok, mert már minden szünetben együtt kártyázunk, és ez nekem nagyon jó érzés." (Szilágyi Zsófi)

„Én nagyon megszerettem ezt az osztályt a nyolc év alatt. Nagyon szomorú, hogy mindjárt ballagunk és azután már nem leszünk osztálytársak. (…) Jó volt, amikor színdarabokra készültünk, mert az mindig összerázta az osztályt. A lányos veszekedéseknél azt éreztem, hogy egyre könnyebben tudtuk megbeszélni a gondjainkat." (Orosz-Makai Dóri)

„Úgy összességében szerintem jól telt ez a nyolc év, és én szerettem ide járni. Szerintem a mi osztályunk egy nagyon jól összetartó és jó hangulatú osztály, úgyhogy én sajnálom, hogy már nem fogok mindenkivel találkozni." (Turcsányi Beni)

„Egyrészt szomorú elhagyni az iskolát és a társakat, másrészről pedig jó, mert más embereket is megismerhetek. Sok jó emléket és élményt viszek magammal. Sok mindent tanultam. Én szeretek néha iskolába járni, a Covid-19 után nagyon jó volt visszajönni." (Kozáry-Biczó Dedi)

„Mivel én csak két évet töltöttem ebben az iskolában (…), szinte minden pillanatát élveztem. Nagyon boldog vagyok, hogy egy ilyen csodálatos osztály tagja lettem. Az utolsó, 8. év volt a kedvencem, örülök, hogy idejárhattam." (Szögi Andris)

Az összeállítást készítette:

Kecskés Judit

HÉTSPORT GÖDÖLLŐN

Idén is volt Hetedikes Sporttalálkozó

Ebben az évben is otthont adott iskolánk a második alkalommal megszervezett Hetedikes Sporttalálkozónak, melyet 7sport néven is emlegetünk. A 7sport elnevezés vonatkozik az életkorra, pontosabban a 7. osztályfokra, de a hétféle sportra is:

- középtávfutás,
- rövidtávfutás,
- tájfutás,
- kislabdahajítás,
- távolugrás,
- tollaslabda-kihívás,
- csapatjátékok (kidobós méta, duplalabda, térlabda).

A sportokhoz a Bothmer-tanárok már ősszel megkapták a szabályok leírását, hogy a gyerekekkel folyamatosan felkészülhessenek a megmérettetésre. Ám az kihívás maradt, hogy a helyszínen ismeretlen vagy alig ismerős gyermekekkel kerültek csapatokba.

Idén a gödöllői eseménnyel párhuza-mosan zajlott egy új helyszínen is a találkozó: május közepén a kiskunfélegyházi Waldorf-iskola is helyet adott egynek, míg júniusban Nemesvámoson is zajlott egy találkozó.

Az idei gödöllői szervezés során sok akadály, megoldandó feladat bukkant fel váratlanul itt-ott, de ez nem lehetett korlátja annak, hogy végül hat iskola száztíz tanulója, hat csapatra osztva ott állhasson a Gödöllői Waldorf Iskola

udvarán, ahol Bothmer-gyakorlatokkal, eskütétellel kezdtük meg az idei játékokat.

A Waldorf Olimpia elveire alapuló szervezés, melyben a gyerekek kevert csapatok-ba osztva tehették próbára magukat idén is, régi és új találkozásokat hozott a gyermekek körében. Az osztálytanítók – már nagyobb önállóságot adva a diákoknak – vezethették az egyik helyszínről a másikra az afrikai állatok-ról elnevezett csapataikat. Egy rövid ismerkedés mellett kellett közösen beosztani a sportokban résztvevő gyermekeket a megadott keretek szerint, összefogni őket és még támogatni a csapatot abban, hogy az esti improvizációs esten a csapatnévként kapott állat jellegzetességei alapján bemutassanak egy rövid jelenetet.

A megnyitót és a csapatmegbeszéléseket követően az első kihívás rögtön egy mindenkit megmozgató csapatjáték volt, egy métajellegű játék, mely ötvöz kidobó, átfutó és labdaátadásokkal célba juttató sportokat. Ennek során a pontszerzés

komplex szabályrendszere váratlan döntéshelyzetbe hozza a csapattagokat és ösztönzi az összjátékot.

A csapatversenyből végül kikerültek a helyezettek, mely eredmény a szerzett pontokkal együtt beszámításba került a hétvége összesített csapatversenyébe.

Ezután kezdődtek az atlétikai számok, a tájfutás és a tollas. A tollasban párok, a tájfutásban hármas csapatok alakultak, és mindenkinek részt kellett vennie legalább kettő, de inkább három atlétikai számban. Az étkezések és pihenőidők mellett a nap feszített tempóban haladt, a gyerekek fizikai erőnlétüktől és állóképességüktől függetlenül elfáradtak az esti programra, ahol még várta őket egy közös afrikai tánc, majd a jelenetek bemutatása. Fáradtság ide vagy oda, a lelkesedés, a társaság, a közös program, a régi-új barátságok fellendítették az estet, de a takarodóra már elcsendesedett az iskola, az osztálytermekben matracokon, hálózsákokban szunnyadtak a hetedikesek, hogy másnap újfent csapataik színeiben folytathassák a pontgyűjtést.

A sporttalálkozó méltó zárása két csapatjáték volt, melyben a csapattagokat szétosztva kellett részt venniük a diákoknak: egyik fele a duplalabda-, másik a térlabda-mérkőzéseken gyűjtötte a sikereket.

Idén az időjárás is újabb kihívás elé állított bennünket. Már az első nap estjén lezúduló eső elmosta két atlétikai sport szerepléseit, majd az utolsó nap két párhuzamosan zajló csapatjátékát zavarta meg, így végül azok egymás után, rövidebb fordulókkal szorultak be a tornasátorba, ahol egymás után, egymásnak szurkolva tudtak megmérkőzni

egymással a csapatok. Bár néhányan így hosszabban kényszerültek várakozni, de a hangulatot ez sem vette el, lelkes szurkolások mellett küzdöttek meg egymással.

Az esemény zárása a csapatszellem s a közösség megtartását és erősítését tűzte ki célul, de figyelembe vette azt, hogy a hetedikes gyermek számára fontos a megmérettetés, így felhangoztak a különböző sportok legjobb eredményei, végül a csapatok helyezései. A tapsok, az üdvrivalgások mindenkinek szóltak, az öröm közös volt, akár a „csípős Madárpók", akár a „bamba Mamba" hangzott fel. A siker a gyermekek fáradt, ám ragyogó tekintetében volt mérhető. Megerősödtünk abban, hogy mozogni, játszani jó!

Hosszasan sorolhatnám, hogy kinek tartozunk köszönettel, kezdve az iskolával, a minket támogató és segítő tanárokkal Nellivel és Margóval az élen, de legfőképpen a gyerekeknek, amiért ilyen lelkesedéssel tudtak egymást és minket támogatva jelen lenni.

Köszönjük az osztálytanítóknak, hogy látják, értik és átélik mindazt, amit mi, szervezők célként kitűztünk, és mindvégig támogattak bennünket. Itt szeretném megosztani egyikük visszatekintő gondolatát: *„A 7Sport a már kiskamasz fiataloknak szerintem a közös sportoláson túl önbizalmat, kapcsolódásokat építő lehetőséget is adott. A továbbtanulás küszöbén nagyon fontosnak tartom, hogy érezzék, tapasztalják, mennyire jó waldorfos fiatalokkal találkozni a hétköznapokban."*

S végül az esemény méltó összegzé-seként Galilei mondatával búcsúzom:

„És mégis mozog a Föld."

A 7sport szervezők nevében:
Bakács Veronika

KITEKINTŐ

ORSZÁGOS WALDORF ÓVODAPEDAGÓGUS TALÁLKOZÓ ÉS KONFERENCIA

a Gödöllői Waldorf Iskolában

Április 24-25-én 172 óvodapedagógus és előadó vett részt a Gödöllőn megrendezésre kerülő Országos Waldorf Óvodapedagógus Találkozón és Konferencián, 52 óvoda és 2 kezdeményezés képviseletében.

Hagyományosan az óvónők mennybe-menetelkor szoktak évente egyszer találkozni egy kétnapos rendezvény során, ahol általában egy előadás szokott lenni, s a helyi óvodapedagógusok vezetésével szakmai beszélgetések, s jó hangulatú szociális együttlétek. Jelenleg Magyarországon 57 Waldorf-óvoda, s 2-3 kezdeményezés van. Az egyre nagyobb létszám fokozódó terhet jelent a házigazda óvodák számára. A Waldorf Szövetség anyagilag támogatja a rendezvényt, ám ez közel sem fedezi a költségeket, így a rengeteg munkán kívül anyagi terhet is jelent az érintett óvodának. Nem csoda, hogy a staféta évről évre egyre nehezebben kel el. 2024-ben egy egycsoportos óvoda vállalta a megvalósítást az utolsó pillanatban, s színvonalas, de rövidebb együttlétet teremtettek.

Óvodánkban többen már 2023-ban érzékeltük, hogy megszólít minket ez a feladat, de a teljes pedagógiai kollégium nem állt még erre készen. Gödöllőn 1997-ben volt utoljára országos találkozó 15 fő részvételével. A döntés, hogy 2025-ben mi leszünk a házigazdák, nem volt könnyű és egyszerű, de 2024 szeptemberében mindenki igent tudott mondani erre a nagy feladatra és lehetőségre. Ekkortól kezdődtek az előkészítő munkálatok. A kollégák közül voltak, akik rendkívül lelkesek és inspiráltak voltak, de akadtak köztünk pesszimistábbak is. A feladat hatalmasnak tűnt, és az idő előrehaladtával egyre nagyobbnak és nagyobbnak látszott. Célunk volt a kezdetektől egy magas szakmai színvonalú találkozó létrehozása, s ahogy alakult a cél, a tartalom és a program, a találkozó szó mellé kívánkozott a „konferencia" szó. Így új neve lett a rendezvénynek. A tartalmat az is befolyásolta, hogy a hagyományos mennybemeneteli időpont helyett átkerült a megvalósítás húsvét utánra, hogy összehangolódjunk az IASWECE magyarországi találkozójával. További célunk volt az új szociális formák gyakorlati alkalmazása, azaz, hogy a résztvevők a testvériség elve alapján támogathassák a rendezvényünket, azaz nem egyforma összeggel, s ne jelentsen

az óvodánknak aránytalanul nagy gazdasági terhet a megvalósítás.

A fő tartalmi irányvonal már az elején megfogalmazódott bennünk: szerettük volna a munkánk szellemi tartalmát elmélyíteni, visszatérni a forráshoz, felkutatni a valódi alap antropozófiai impulzusokat, amikre a Waldorf-óvoda-pedagógiai praxis épül valamint az élő, rutinmentes, szellemmel áthatott pedagógiáról akartuk párbeszédre hívni a kollégákat, s együtt gondolkodni ennek megvalósításáról.

A fentiek miatt a konferencia címe az óvodákban naponta elhangzó fohász egy részlete lett: „Fejemtől a lábamig Isten képe vagyok", alcíme pedig: „Egy lépés a szellem felé".

Fontos volt számunkra, hogy az előadások mellett azok feldolgozása, elmélyítése is megtörténjen, továbbá művészi munka és szakmai munkacsoportokban való együttmű-ködés is megjelenjen, így 3 előadás és 7 művészeti-mozgásos, valamint 7 szakmai munkacsoport alakult ki. Rendkívül nagy élmény volt az előadók, munkacsoport-vezetők felkérése, hisz szinte mindenki igent mondott és rendkívül szociálisan igényeltek – vagy egyáltalán nem – tiszteletdíjat. Ami különösen nagy öröm volt, hogy a Gödöllői Waldorf Iskola teljes támogatását élvezhettük. A Tanári Konferencia egyöntetűen úgy döntött, hogy biztosítják nekünk a helyszínt, az egyik napi ebédet, sőt utána az IASWECE találkozónak is otthont adnak. Ezúton is hálával köszönjük az egész iskolának: a pedagógusoknak, akik úgy érezték, ettől gazdagodik az iskola, a szülőknek, akik ezt megértették, s akár plusz munkát is vállaltak s a gyerekeknek, akik esetleg nem ugyanúgy találtak a teremben mindent, mint ahogy hagytak, s megértőek voltak.

Az alábbi művészeti/mozgásos csoportok jöttek létre:

1. **Euritmia**
   „Szellemmel áthatottság" a hétköznapokban – euritmiagyakorlatok a tudatos jelenlét fokozására. Csoportvezető: Tóth Katalin

2. **Bothmer-gimnasztika**
   Tudatosság, jelenlét, változás. Hogyan segítheti a mozgás, a tér erőinek az ismerete az óvodapedagógusi munkát? Csoportvezető: Karkus Ottó

3. **Festés**
   „Érzékeljetek úgy, mint a gyerekek!" – ismerősnek maradni a közép misztériumával. A belső,

érzékelni képes, alkotó, gyermeki énünkkel való szoros kapcsolatban maradást segítette elő az a művészi munka, mely nem a múlt képi iskolázását helyezi előtérbe, hanem megtanít megismerőnek lenni az érzékletekben, a színek, formák bölcsességében. Az arany minőséggel dolgoztunk, ami a tapasztalat súlyát köti össze a szellem fényével. Csoportvezető: Kiss Viktor

4. **A növényvilág éteri megnyilvánulásai**
   A munka a goethei természetszemléleten alapuló megfigyelési gyakorlatokra épült Jochen Bockemühl nyomán.

   A gyakorlatok – mindenki számára megközelíthető módon – segítséget adtak a természet folyamatainak megértéséhez, az éterihez kapcsolódáshoz, egyfajta szemlélődő gondolkodáshoz. A foglalkozás a szabadban zajlott. Csoportvezető: Buella Mónika

5. **Beszédápolás**
   A teremtő szó. Hangulatfestő tavaszi versek. Csoportvezető: Kolinger Margó

6. **Agyagozás**
   Megkíséreltük, hogy a kezünk között formálódó agyag segítségével hogyan tudunk nemcsak látható, hanem átélhető módon is kapcsolatot teremteni a saját testünkkel és egymással. Csoportvezető: Németh Eszter

7. **Az érintés művészete**
   Ritmikus terápiák. Az emberi kéz a találkozásokban – hogyan érintjük a kisgyermeket? Milyen ritmikus terápiák lehetnek segítségünkre a nevelői munkánk során? Csoportvezető: Recean Ovidiu

A szakmai munkacsoportoknál fontos volt számunkra, hogy két csoportvezető együttműködéséből, közös munkájából alakuljon a tartalmi rész, példaként szolgálva az együttműködésre. Volt egy „szak"-ember és egy óvodapedagógus, kivételt ez alól a „hazai" munkacsoport jelentett.

Szakmai csoportmunkák:

1. **Az Égben és az ég alatt – természetesen a természetben.**
   Adományok és akadályok. Hogyan nyilatkozik meg a Waldorf-pedagógia alap princípiuma a „kerti csoportos" működésben?
   Csoportvezetők: Dobos-Bozóki Enikő, Gerendai Zsuzsanna, Horváthné Gfellner Csilla

2. **A munkaasztalunk oltárrá váljon!**
   – angol nyelvű
   Csoportvezetők: Kathy MacFarlane, Kiss Joli

3. **A találkozás szentsége**
   Hogyan közeledhetek a másikkal való találkozás adományának felismerése felé? Mit tehetek, hogy világosság hassa át emberi megismerő erőimet? Többek között ezekre keresünk választ művészeti és csoportmunkákon keresztül.
   Csoportvezetők: Kovács Nikoletta, Deli Ágnes

4. **„Magamban az ébredés lehetőségén munkálkodom minden reggel és este" Napkezdő és napzáró szertartások, mindennapi gyakorlataink.**
„Mindenfajta nevelés önnevelés, és mi mint tanítók, nevelők csak a saját magát nevelő gyermek környezetét alkotjuk. A legkedvezőbb környezetet kell megteremtenünk, hogy a gyermek úgy nevelje általunk önmagát, ahogy belső sorsát követve nevelődnie kell."
Rudolf Steiner
Mit vár ez tőlünk? Milyen erőforrásaink vannak? Mi okoz kihívást, küzdelmet?
Őszinte és inspiráló tapasztalatcserére hívunk benneteket!
Csoportvezetők: Bozókiné Tengely Anna, Szilágyi Márta

5. **Krisztusi erők – ellenerők működése a közösségekben**
Csoportvezetők: Tóth Márk, Fellegi Zsuzsanna

6. **Értsük jól a kisgyermeket!**
Csoportvezetők: Bóna László, Baráti Ilona

7. **Gyermek, Föld, Gazdaság – Tevékenyen a gyermekekkel**
Csoportvezetők: Naszályi Nóra, Vadkerti Mariann

Az IASWECE-tagok közül Kathy MacFarlane Új-Zélandról vállalta, hogy előbb érkezik Magyarországra és részt vesz a konferencián, így a nyitó előadást ő tartotta, feszegetve – többek között – olyan témákat, amik a berögzült pedagógiai működéssel, a rutinnal kapcsolatosak. Kathy az előadás feldolgozásaként később kérdésekre válaszolt, s érintette a népek, nemzetek, országok különbözőségeit az egységességben. Bozókiné Tengely Anna „A Waldorf-óvodapedagógia és a vallásosság" címmel tartott előadást, amelyben önálló kutatómunkára ösztönzött minket, s megemelt, fényes gondolatokkal ajándékozott meg. Tóth Márktól hangzott el a záróelőadás „A ma embere és a Golgotai Misztérium impulzusa" címmel, amely egyben súlyos s felemelő is volt. Rengeteg ébresztő kérdést és gondolatot vetett fel, többek között azt, hogy vajon milyen mértékben táplálkoznak ma az antropozófiából azok a gyakorlati vonulatok, melyek 100 évvel ezelőtt jöttek létre (ezek közé sorolható a Waldorf-pedagógia is), s be tudja-e vajon tölteni az antropozófiai mozgalom a küldetését, vagy elhal?

A teljes konferencia felépítettséget hordozott magában, egymásba szövődtek, egymásra épültek az egyes tevékenységek, előadások. Hatalmas íveket, magasságokat és mélységeket jártunk be közösen. Keretbe foglalta az egészet Tóth Kati euritmiabemutatója André Nóri zenélésével és énektanításával. A művészeti csúcspont 24-én este Váncsa Gábor: Pál védőbeszéde című monodrámája volt, lekerekítve a napot s előkészítve a másnapot a lelkünkben még a feltámadás élményével.

Rendkívül nagy segítséget nyúj-tott óvodánk szülői köre. Az előmun-kálatokban a grafikai tervezéshez kaptunk hatalmas segítséget, s a vendégeknek szánt ajándék elkészítése is inspirációforrássá vált. A kollégák ötlete alapján nemezből varrt kulcstartót készítettünk a vendégeinknek. A prospektusunk alapját a nemeznek lefektetett gyapjú fotója alkotta, ami visszaköszönt a csoportki-

írásokban, a regisztrációs dokumentumainkban. Szülői segítséggel készült az újabb és újabb nemezlap s az egyre több és több kulcstartó, ahogy nőtt a jelentkezők száma. Az ajándékötleteteink közt szerepelt még az első Waldorf-óvodáról szóló – sajnos az óvodapedagógusok előtt kevésbé ismert – cikk, amely több szinten is nagyon aktuális. 1926-ban jött létre az első Waldorf-óvoda, tehát jövőre lesz 100 esztendős évforduló, továbbá nagyon izgalmas visszanyúlni azokhoz az alapprincípiumokhoz, amik akkor elhangzottak Rudolf Steinertől. Nekünk, a Kísérleti Projekt tagjainak különösen értékesek azok a megerősítések, amik a saját megfigyeléseinkből fakadó cselekedeteinket alátámasztják. Ilyenek például az egyszerű és kevés játékszerről, a természetben lévő létről, az utánzásról, az értelmes tevékenységek folytatásáról szóló gondolatok. A találkozó alatt többen jeleztek vissza, hogy milyen sokat adott nekik ez az írás, dicsérték a minőségi nyomdai munkát – ami szintén szülői adomány volt –, a grafikát és a szervezést s nem utolsó sorban az élelmezést! A büfé és az ebéd rendkívül finom ételeket sorakoztatott fel nagy bőségben, a közösségünk összefogásában. Íme néhány vissza-jelzés, elsősorban Hannus Kati jóvoltából:

„Isteni finom volt minden, gondos kezek munkája. Hálásan köszönjük!"

„Köszönet a lábasokat, fazekakat, habverőket, kanalakat, seprűket, rongyokat, tálakat, poharakat és minden mást mozgató kezeknek és szíveknek!"

„A köszönöm szó nem elég, hogy kifejezzem, mit kaptam Tőletek! Hála!"

„Nagyon hálás vagyok minden mennyei falatért, amivel nem csak a testünket táplálták!"

„Mintha édesanyám főzött volna rám, olyan finom volt minden."

„Hálás vagyok a sok-sok finomságért és a szerető gondoskodásért, amivel körülvettetek bennünket."

„Meg vagyok hatódva azóta is, a gödöllői találkozó óta. Csodálatosak vagytok! Érezni lehetett minden belefektetett munkátokat és szeretéteteket.

Eddig nem is tudtam mit írni, mert annyira nehéz ezek után. Bátrak voltatok, mint mindig, mert nem egy könnyed irányt vettetek, hanem megfontoltan egy nagyon mély és szellemi irányt.

Hogy mindenki megfürödhessen ebben a szellemi hozzáállásban, amit Ti képviseltek.

Hálás a szívem."

A sok hálás szó mellett a gazdasági háttér is tükrözte a sikeres szellemi megvalósulást, mert a résztvevők olyan mértékben – teljesen különböző nagyságrendben és módon – támogatták a rendezvényt, hogy az óvoda saját költségvetéséből nem volt szükség fedezet-pótlásra, s jelképes tiszteletdíjat is tudtunk adni az előadóknak.

A kollégák a szülőknek rögtön a konferencia után az alábbi köszönő sorokat írták, amit ezúton is szeretnénk közzétenni:

Hihetetlen büszkeség töltött el, hogy ilyen flottul ment minden. Az időket is jól tartottuk, és minden elég és finom volt. Felemelő érzés volt, amikor a képzés tanárai is külön-külön jöttek ölelni, gratulálni! Sokat gondoltam közben Rátok, kedves szülők, akik a háttérben is és a helyszínen is szorgoskodtatok fáradtságot nem kímélve!

Óriási hála van a szívemben, hiszen nélkületek ez nem sikerült volna ilyen színvonalon!

Köszönet mindenkinek, aki hozzájárult ehhez a felemelő eseményhez!

Dobos-Bozóki Enikő

A „hajrá" után, amikor mindennel készen voltunk, s vártuk a vendégeket, elmondtuk közösen, körben állva azt a Spruchot, amit 1910 óta az évente megrendezésre kerülő nemzetközi Waldorf Óvodapedagógus Találkozókon mondanak, s megköszöntük és kértük a további szellemi segítséget. S ott érezni lehetett, hogy valami történt közöttünk. Maga a folyamat olyan ajándékot adott, hogy úgy éreztem, az országos konferenciára már nincs is szükség. Bennünk megtörtént az, ami a találkozó célja volt, egy közösséggé, egy csapattá lettünk, közelebb kerültünk egymáshoz, a közös szellemi céljainkhoz! Mély hála töltött el.

S ami még utána jött… tényleg csodálatos volt!

Nincsenek rá szavak. Köszönöm mindenkinek!

H. G. Csilla

Olyan fáradt voltam a sok előkészülettől és a kevés alvástól, de a lelkesedés erősebb volt a fáradtságnál, és éreztem, hogy valami csodásat hozunk létre és valami csodálatos valósul meg általunk. Gratulációk sora árasztott el minket. A büféasztalt egy kifogyhatatlan és minden jóval ellátó mesebeli asztalhoz hasonlították a vendégek. Köszönöm nektek, szülők, hogy erőn felül is segítettetek, mellettünk álltatok és mindezt ilyen szeretettel tettétek.

Czimer Beáta

Nagyon büszke voltam szülőtársainkra, hogy aktív részvételükkel, változatos felajánlásaikkal támogatták a konferenciát. Külön köszönetem azoknak, akik lehetővé tették – csillogó szemekkel, lelkesedve érkeztek –, hogy mi is beülhessünk az előadásokra, amelyekkel mi is gazdagabban jöhettünk el a találkozóról.

Életre szóló élmény marad!

Podusil-Kovács Kata

Rendkívül nehéz és mégis felemelő napok vannak a hátunk mögött, számomra sok szép megéléssel tarkítva. Elképesztően erősnek érzem a közösségünket, mert ami itt végbement az – ha felületesen szemléljük – a fizikai szinten tettek és az akarat sokasága, de ezeken túl a szellemiben valami újnak a születése. Ez az óvoda nem az, ami a találkozó előtt volt és ez a munkatársi és – Veletek, szülőkkel bővített – tágabb közösség sem az, ami előtte volt. Sokszor olvastam és hallottam már, hogy a folyamat számít és nem a cél elérése, de most ezt átélhettem magam is. Amikor az első nap reggelén mi – munkatársak – körbeálltunk az előadóteremben és Csilla felolvasta a Spruchot, akkor azt éreztem, hogy megvan, aminek meg kellett születnie. Teljesen elveszett annak a jelentősége, hogy a találkozó végül milyen lesz, az számított, ami addig létrejött. Nagyon erősen hatott a Ti támogatásotok, mert ez a folyamat Veletek lett teljes. Ott volt annak a sok vállalásnak, erőfeszítésnek, akaratnak az energiája, ami azt eredményezte, hogy a találkozó kezdetére minden összeállt. Nem volt kérdés, hogy érkezik-e elegendő étel, lesz-e mindig valaki a büfében, meg lesz-e főzve az ebéd, mert lehetett érezni, hogy mindenre „igen" a válasz. Ennek megfelelően később jó volt látni és hallani, ahogy a vendégek egyik ámulatból a másikba esnek, és degeszre tömött pocakkal hálálkodnak, hogy „úristen, mennyi finomság és micsoda szervezés", meg „jajj, de gyönyörű ez a prospektus", „ó, milyen csodaszép angyalka", „hogy csináltátok ezt?". Hát így… EGYÜTT.

Hálás köszönettel,

Juhos Kriszta

Hogy mit érzek? Nem is biztos, hogy szavakba tudom foglalni. Háromnapos teljesítménytúra alvás nélkül. Amikor csütörtökön reggel, még a vendégek érkezése előtt, körbeálltunk, az ima után egymás szemébe néztünk, azt gondoltam magamban, hogy megcsináltuk. Veletek. És mindegy, hogy mi fog történni, az csak valami igaz és jó lehet. Mérhetetlen hálával és szeretettel gondolok Rátok! Szülőkre, kollégákra és a családomra is! Annyi köszönet és dicséret áradt felénk az ország különböző pontjáról érkező ismerős és ismeretlen emberektől. Valóban egy csodálatos dolgot tudtunk megvalósítani a segítségetekkel. Boldog és büszke vagyok, hogy ennek a közösségnek a része lehetek!

Szeretettel: Oroszné Szabó Csilla

Tudtuk előre, már a legelejétől, hogy nem lesz egyszerű a találkozót jól megcsinálni, ráadásul olyan magasra tettük önmagunk számára a lécet – minden vonatkozásban –, hogy a végén már csak utolsó erőink kínkeserves megfeszítésével bírtuk ezt a magasságot átugrani. De csütörtökön ott álltunk, ünneplőben a lelkünk is, és egyszer csak elkezdődött… Addigra mindegyikünk nyugodt volt és friss, szinte testet öltött a hátunk mögött a teljes szülői kör támogatása, ez megtartott és hatalmas biztonságot adott egészen az utolsó percig! Én a büféasztalt sajnos szinte nem láttam, amit viszont láttam és hihetetlen melegséggel töltött el, a mindenhol szolgálatot teljesítő

drága szüleink mosolya, csillogó szemei! Hálás szívvel köszönöm a rendíthetetlen hitet, az erőn felüli vállalásokat, kitartást és az igazi, magas minőségű jelenlétet a családok és a kollégáim részéről!

Szeretettel: Gerendai Zsuzsi

Ezúton szeretnénk szívből megköszönni mindazt a támogatást, segítséget és odafigyelést, amivel hozzájárultatok az országos Waldorf-óvónő találkozó megszervezéséhez és megvalósításához. Az együtt végzett munka, a sok felajánlás, a gondoskodás és a szeretetteljes jelenlét mind hozzájárultak ahhoz, hogy az esemény méltó legyen a Waldorf-közösség szellemiségéhez, és hogy vendégeink szívükben gazdagodva távozhassanak.

Hálásak vagyunk a rengeteg energiáért, amit beleadtatok – legyen szó akár előkészületekről, vendéglátásról vagy a háttérben végzett fáradhatatlan munkáról. Ez a találkozó mindannyiunk közös eredménye, és öröm volt látni, milyen erős és éltető közösséget alkotunk együtt.

Köszönjük, hogy részesei voltatok ennek a szép és fontos eseménynek!

Szeretettel és hálával,

Tury Viktorné Évi

Rengetegen jöttek hozzám az ország Waldorf-óvónői közül hálájukat kifejezni a kivételes gondoskodásért. Újra és újra csak azt tudtam mondani mindenkinek, hogy a csodálatos szülői körünknek köszönhető mindez. Magam is szeretném megköszönni, amit értünk vállaltatok!

Szeretettel,

Hannus Kati

Mindezek a csodálatos élmények nem jöhettek volna létre a szűk és tágabb együttműködések nélkül: a nemzetközi kapcsolattartóval, a Szövetséggel, az iskolával, volt óvodás szülővel (MATE konferenciaterem), a jelenlegi óvodás szülőkkel, a közvetlen kollégákkal! Óvodánknak az együttműködés mondhatni szívügye. Közvetve 41 család és 11 munkatárs – beleértve Margót, aki gondos házigazdaként segített minket a helyszínen és az előkészítő munkálatokban – szellemi és fizikai munkájából született meg ez a találkozó. A saját nevünkben mondhatom, csodálatos élmény volt. A folyamat maga megemelt és összekovácsolt minket, átélhettük, a saját bőrünkön tapasztalhattuk meg a fordított kultusz erejét, melyben az együttműködő emberek egymáshoz való kapcsolódásából olyan szellemi tartalmak születnek, melyhez szellemi lények tudnak kapcsolódni, megemelve az egész témát és tartalmat a fizikaiból a szellemibe. Ez érezhető,

magtapasztalható élmény volt mindazoknak, akik részt vettek a folyamatban vagy a konferencián.

Hálásak vagyunk a földi és égi támogatóinknak, hogy ez megvalósulhatott!

Végezetül álljon itt az a Spruch, amivel zártuk a konferenciát.

Sötétség, Fény, Szeretet

Aki magát az anyagnak kötelezi el,
Lelkeket tipor szét.
Akik a szellemben keresik egymást,
Embereket kötnek össze.
Aki a másikban megpillantja önmagát,
Világokat épít.

Rudolf Steiner

Horváthné Gfellner Csilla

IASWECE találkozó az iskolánkban

„Gondolom a beszédet.
Beszélek.
Beszéltem.
Keresem magam a szellemben.
Érzem magam önmagamban.
Úton vagyok a szellemhez.
Önmagamhoz."

Rudolf Steiner

Az IASWECE (Nemzetközi Szövetség a Steiner Waldorf Kisgyermekkori Nevelésért) tagjai azon országok, akik rendelkeznek Waldorf/Steiner-óvodákkal és -iskolákkal, kialakítottak egy szövetséget vagy legalább szoros az együttműködés az intézményeik között. Minden tagország egy képviselőt választ, aki hét évig képviseli az adott országot, vagy tovább, ha újraválasztják. A képviselők évente kétszer találkoznak egyik tagországban általában 4-5 napra.

Magyarország 2008 óta tagja az IASWECE -nek. Ezalatt kétszer szerveztünk mi találkozót, először 2010-ben Nagykovácsiban, akkor még 25 tagország képviselőivel, idén a gödöllői Waldorf-iskolában már 39 ország képviselőivel. Ezek közül a két új ország Horvátország és Argentína Gödöllőn lett megválasztva.

Első nap a világ helyzetét és ezen belül az IASWECE szerepét igyekeztünk feltérképezni.

Ezek közül néhány:

- Háborútól való félelem;
- Kevesebb gyermek van az óvodákban;
- Hogyan mutatjuk meg értékeinket, minőségeinket?
- Az öröm minőség, de a szórakozta-tás nem az;
- Keressük a valóban lényegest;
- Újulni lenne szükség;
- Különböző helyzetek világszerte a Waldorf-intézményekben (pl. félelem az ellenőrzésektől, megszorításoktól), ugyanakkor egyre nagyobb nyitottság a Waldorf-pedagógia iránt.

A hideg valóságban a kisgyermeknek olyan felnőttekre van szüksége, akikben a belső fény él.

Elhangzott, hogy a világ jobb hely lenne, ha óvodáink minősége jobban megjelenne benne. Mint említettem, két új tagországgal bővült az IASWECE. Az egyik Horvátország, ahol 1985-ben nyílt az első óvoda, 1993-ban pedig az első iskola. Ma összesen 23 óvodai csoportjuk van. Abban bíznak, hogy az IASWECE-tagság motiváló lesz az óvónők számára, akik elfoglaltak a saját munkájukkal és nincsenek tudatában munkájuk fontosságával.

A másik Argentína, amely majdnem akkora, mint Európa, és 46 millió lakossal a sokszínűség jellemzi. Az első Waldorf-óvodát 1938-ban alapították. Ma 89 óvodájuk van, 75%-ban iskola is társul az óvodákhoz. A közösségi összetartozás nagyon erős náluk, de az infláció követhetetlen, így sok a kihívás.

A gödöllői találkozó fő témája a következő évi Világtalálkozó előkészítése volt, amit a Waldorf-óvoda alapításának 100. évfordulóját alkalmából szervezünk. A saját országos találkozónkhoz hasonlóan „magokat szeretnénk a jövőnek adni", így jövőbe mutató kérdéseket fogalmaztunk meg.

Fontos lenne összegyűjteni az ötleteket a 100 éves óvodai mozgalom ünneplésére országunkban és világszerte, megállni, visszatekinteni saját utunkra, majd a jövőre nézni, tervezni!

Témák:

Mi a helyzet ma a gyermekek játékával? Jó lenne egy kiállítás a Világtalálkozón „A gyermek játéka a fán/fával" címmel. Az a tapasztalat világszerte, hogy kevesebbet másznak fára, féltik őket a felnőttek.

Jó ötlet összegyűjteni minden országban a Waldorf-óvoda alapítóit, az első óvónőket és egy kiadványt készíteni.

Minden IASWECE találkozó fontos alapja a **stúdium**munka.

Hogyan tudunk közösen dolgozni, hogy közben ne veszítsük el egyéniségünket? A szellemi iskolázás hét feltétele lesz a Világtalálkozó témája is, így már egy éve ezzel foglalkozunk. Most a harmadik és negyedik feltételt dolgoztuk fel. Egyensúlyt kerestünk a világ szükségletei és belső szilárdságunk, kitartásunk között.

Egy másik fontos célunk volt megállni, visszatekinteni és újrafogalmazni magunkat. Mi az IASWECE most, mit közvetít?

A gyermek a szellemi világból érkezik a földre és a jövő felé halad, szüksége van:

- egészséges testre,
- lélekre,
- gondolkodásra.

Ehhez szüksége van egészséges, gondolkodó, együttműködésre képes felnőttekre. Kedvesség, erő, szeretet hassa át a felnőttet, aki a kisgyermeket kíséri.

Feladatunk:

- tenni a jót,
- hálát és megbocsátást gyakorolni,
- szeretetteljesnek lenni,
- a rosszra is jóval reagálni.

A munkacsoportok közül két csoportot említenék meg, melyek témáival részletesebben foglalkoztunk.

Médiacsoport:

A HERMMES-csoporttal szorosan együttműködik az IASWECE. Szükséges-e, hogy az IASWECE is kiállítson egy nyilatkozatot? Van-e olyan kivételes helyzet az óvodáinkban, amikor mégis használjuk a médiát? Az óvodáknak vagy a szülőknek lenne erre szüksége?

Képzések csoportja:

Sok helyen a képzések egy része online. A mesterséges intelligenciát használják a hallgatók. Fontos beépíteni a helyi kultúrát, hivatalos úton járni. A képzés legyen minimum 400 óra, ebből 300 személyes legyen.

A jelenlévők visszajelzései alapján a találkozó tartalmas, színvonalas volt. Gödöllőt mindenki megkedvelte a szép kastély és a sok park miatt, a Waldorf-iskola vendégszeretetét, a tanárok és szülők kedvességét nagyra értékelték a résztvevők! Az országos találkozónk egyik előadója az Új-Zélandi IASWECE-képviselő, Kathy Macfarlane volt, akinek segítségével az ország óvónői kitekinthettek a világba, és színesebb képet kaphattak a kisgyermekek helyzetéről világszerte.

A gödöllői Waldorf-iskola támogató hozzáállásának, Krisztián finom ételeinek és a szülők segítségének híre így most 39 országba jutott el. Azóta is kapok visszajelzéseket arról, hogy ez volt eddig az egyik legjobb, legtartalmasabb és legjobban megszervezett találkozó. Külön köszönöm Kolinger Margó segítségét, aki házigazdája volt a találkozónak, nélküle ez nem jöhetett volna létre!

Hálás köszönettel:

Kiss Joli
IASWECE-képviselő

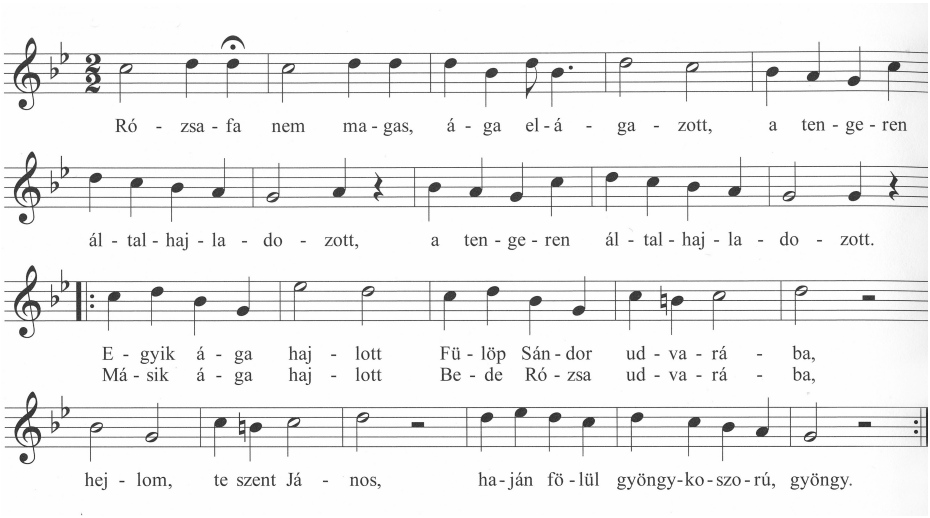
Ró - zsa - fa nem ma - gas, á - ga el - á - ga - zott, a ten - ge - ren
ál - tal - haj - la - do - zott, a ten - ge - ren ál - tal - haj - la - do - zott.
E - gyik á - ga haj - lott Fü - löp Sán - dor ud - va - rá - ba,
Má - sik á - ga haj - lott Be - de Ró - zsa ud - va - rá - ba,
hej - lom, te szent Já - nos, ha - ján fö - lül gyöngy - ko - szo - rú, gyöngy.

DIÓHÉJ

A Weöres Sándor Oktatási Kulturális
és Szabadidős Egyesület kiadványa

Megjelenik 100 példányban

Honlap: www.waldorf-godollo.hu

Főszerkesztő: Fábián Zsuzsa
Szerkesztők: Forgács Erzsébet, Kecskés Judit,
Kuntz Orsolya és Skoda Mercédesz
Fotók: Kádár-Élias Anikó,
Vanczer János és Skoda Mercédesz
Tördelő: Skoda Mercédesz
Lektor: Petrícsák Judit

A borítón Richter Beatrice, az első osztály tanítójának műve látható.